

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Mario Garić

**Vpliv mednarodne skupnosti pri procesu vzpostavitve države v Bosni in Hercegovini
(BiH)**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2014

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Mario Garić

Mentor: doc. dr. Boštjan Udovič

Somentor: izr. prof. dr. Damjan Lajh

Vpliv mednarodne skupnosti pri procesu vzpostavitve države v Bosni in Hercegovini

(BiH)

Diplomsko delo

Ljubljana, 2014

Vpliv mednarodne skupnosti pri procesu vzpostavitve države v Bosni in Hercegovini (BiH)

Postkonfliktne in razdeljene države so praviloma podvržene procesu vzpostavitve države (state-building), ki ga poleg lokalnih vodijo tudi zunanji oz. mednarodni akterji. Poleg dejstva, da vpletenost zunanjih akterjev v notranje zadeve druge države direktno krši osnovne določbe politične neodvisnosti in suverenosti držav, so avtorji soglasni, da je pristop 'od spodaj navzgor' (bottom-up) predpogoj za uspešnost procesa, kar pomeni, da glavno vlogo v procesu igrajo lokalni akterji, medtem ko je vpliv mednarodne skupnosti omejen. V tem diplomskem delu je pod drobnogled postavljen vpliv mednarodne skupnosti v procesu vzpostavitve države in institucij v Bosni in Hercegovini (BiH). Glavna hipoteza trdi, da je bil proces vzpostavitve institucij (institution-building) podvržen intervencionizmu iz Urada Visokega Predstavnik BiH (Office of the High Representative – OHR). Na podlagi kvantitativnega in kvalitativnega pregleda uporabe t. i. bonnskih pooblastil med letoma 1999 in 2007, je bilo zaključeno, da so bile najpomembnejše institucije političnega sistema BiH vzpostavljene z direktno intervencijo OHR-ja, saj so se nekateri konstitutivni lokalni akterji zoperstavliali krepitvi državne ravni BiH. Mednarodna skupnost v procesu vzpostavitve institucij BiH ni upoštevala osnovnih teoretskih načel vzpostavitve države, kar ima za posledico nezadovoljstvo vseh treh konstitutivnih akterjev v državi. Srbi želijo pridobiti odvzete pristojnosti in se zavzemajo za neodvisnost Republike Srpske (RS), Bošnjaki stremijo k dodatni institucionalni krepitvi državne ravni BiH, medtem ko Hrvati iščejo svojo teritorialno-administrativno samostojnost.

Ključne besede: Bosna in Hercegovina (BiH), Urad Visokega Predstavnik (OHR), bonnska pooblastila, vzpostavitev institucij, intervencionizem.

The impact of international community in the process of state-building in Bosnia and Herzegovina (BiH)

Post-conflict and fragile states are subjected to the process of state-building, which is often characterized by the substantial involvement of international community. Besides the fact that international involvement breaches the fundamental principles of state sovereignty, scholars argue that state-building must be primarily in the hands of local actors, therefore the impact of the international actors ought to be limited. The paper comprehensively examines the involvement of the international community in the state/institution-building of Bosnia and Herzegovina (BiH) during 1999–2007. The main hypothesis argues that the process was conducted by the interventionism of the Office of the High Representative in BiH (OHR). Quantitative and qualitative overview of the application of the so called Bonn powers demonstrated that the crucial institutions of the BiH's political system were established by the unilateral decisions of the OHR since the enhancement of BiH's state institutions was disputed by the constituent local actors, mainly from Republika Srpska (RS). The international community failed to take into account the basic theoretical principles of state-building resulting in frustration among all three constituent local actors within the country. Consequently, the Serbs demand the already taken jurisdictions of the RS and seek their independence, Bosniaks advocate further strengthening of the state institutions, while Croats strive to gain higher degree of territorial and administrative independence.

Key words: Bosnia and Herzegovina (BiH), Office of the High Representative (OHR), Bonn powers, institution-building, interventionism.

KAZALO VSEBINE

1 UVOD	7
1.1 Opredelitev raziskovalnega problema	7
1.2 Cilji, namen in hipoteze diplomskega dela	8
1.4 Tip raziskave in metode preučevanja	9
1.5 Omejitve raziskave	10
1.6 Struktura diplomskega dela	10
2 TEORETSKI OKVIR	12
2.1 Vzpostavitev države (<i>state – building</i>).....	12
2.2 Vzpostavitev institucij (<i>institution – building</i>).....	13
2.3 Vzpostavitev nacije (<i>nation – building</i>)	15
2.4 Mednarodne intervencije v času po hladni vojni	16
3 APLIKACIJA TEORETIČNEGA OKVIRJA	18
3.1 Kratek zgodovinski pregled	18
3.1.1 Obdobje otomanske nadoblasti (1463–1878).....	18
3.1.2 Od Avstro-Ogrske okupacije do Titove Jugoslavije (1878–1945).....	19
3.1.2.1 BiH pod Avstro-Ogrsko (1878–1918).....	19
3.1.2.2 Prva svetovna vojna (1914–1918).....	20
3.1.2.3 Obdobje med obema vojnama (1918–1939)	20
3.1.2.4 Druga svetovna vojna (1939–1945)	21
3.1.3 Obdobje komunizma in razpad Jugoslavije (1945–1995).....	21
3.1.3.1 BiH v drugi Jugoslaviji (1943–1992).....	21
3.1.3.2 Razpad Jugoslavije in državljanska vojna v BiH (1992–1995)	22
3.2 Politični sistem BiH	23
3.2.1 Osnovni elementi političnega sistema na državni ravni.....	23
3.2.2 Odnos pristojnosti med institucijami entitet in institucijami na državni ravni.....	25
3.2.3 Prenos pristojnosti iz entitetske na državno raven	26

3.2.3.1 Dosedanja praksa prenosa pristojnosti na institucije državne ravni BiH	27
4 EMPIRIČNI DEL.....	30
4.1 Vpliv OHR-ja pri procesu vzpostavitve države v BiH v obdobju 1999–2007.....	30
4.1.1 Odločitve in uporaba bonnskih pooblastil OHR-ja	30
4.1.2 Vpliv OHR-ja v zakonodajni veji oblasti	31
4.1.3 Intervencije OHR-ja pri procesu vzpostavitve institucij na državni ravni BiH	32
4.2. Odnos lokalnih političnih strank do delovanja OHR-ja in državne ureditve BiH.....	36
4.2.1 Srpska demokratska stranka (SDS)	36
4.2.2 Savez nezavisnih socijaldemokrata (SNSD)	36
4.2.3 Stranka demokratske akcije (SDA)	37
4.2.4 Socijaldemokratska partija Bosne i Hercegovine (SDP BiH)	37
4.2.5 Hrvatska demokratska zajednica Bosne i Hercegovine (HDZ BiH)	38
5 SKLEP	39
7 LITERATURA	43
PRILOGE	60
Priloga A: Opredelitev temeljnih pojmov	60
Priloga B: Pregled vpliva OHR-ja pri procesu vzpostavitve institucij v BiH v obdobju 1999–2007	62
Priloga B.1: Tabelarni prikaz identificiranih institucij in ocena vpliva OHR-a pri njihovi vzpostavitvi	62
Priloga B.2: Obrazložitev priloge B1	67
Priloga C: Intervju z Milanom Ničem	74
Priloga Č: Intervju z Davidom Chandlerjem.....	77
Priloga D: Intervju z Milošem Šolajo	79
Priloga E: Intervju z Dušanom Stojčićem	85
Priloga F: Intervju z Irfanom Čengićem	87
Priloga G: Intervju s Srdjanom Mazalico.....	89

SEZNAM KRATIC

AVNOJ	Antifašistični svet narodne osvoboditve Jugoslavije
BiH	Bosna in Hercegovina
DMS	Daytonski mirovni sporazum
FBiH	Federacija Bosne in Hercegovine
HDZ BiH	Hrvatska demokratska zajednica Bosne i Hercegovine
ICTY	Mednarodno sodišče za vojne zločine na območju nekdanje Jugoslavije
NDH	Neodvisna država Hrvaška
NSRS	Narodna skupščina Republike Srpske
OHR	Office of the High Representative (Urad Visokega Predstavnika)
OVSE	Organizacija za sodelovanje in varnost v Evropi
OZN	Organizacija združenih narodov
PIC	Peace implementation council (Svet za implementacijo miru)
PS BiH	Parlamentarna skupščina Bosne in Hercegovine
RS	Republika Srpska
SDA	Stranka demokratske akcije
SDP BiH	Socijaldemokratska partija Bosne i Hercegovine
SDS	Srpska demokratska stranka
SNSD	Savez nezavisnih socijaldemokrata

1 UVOD

1.1 Opredelitev raziskovalnega problema

»Urad Visokega Predstavnik ne more pripeljati države do zelenega cilja. BiH pod kvazi protektoratom nikoli ne bo postala članica EU« (Rehn 2009).

Javno formuliran cilj mednarodne skupnosti v Bosni in Hercegovini (BiH) se zavzema za oblikovanje demokratične in tržno usmerjene države z visoko stopnjo spoštovanja človekovih pravic in vladavine prava. Doseganje tega cilja pa je pogojeno s spremembo političnega, socialnega in ekonomskega življenja v BiH (Coles 2006, 257). Zahteve mednarodne skupnosti so vse prej kot enostavne, njihova široka formulacija pa velikokrat omogoča različne oblike intervencij mednarodnih akterjev, ki so po mnenju Popovića (2005, 167) utemeljene na predpostavki boja za človekove pravice, ki mednarodni skupnosti daje pristojnost za želeno intervencijo. Eden izmed ključnih oblikovalcev političnega življenja od podpisa Daytonskega mirovnega sporazuma¹ (DMS – glej prilogo A) predstavlja *ad hoc* institucija mednarodne skupnosti pod imenom Urad Visokega Predstavnik (Office of the High Representative – OHR) (USAID 2012, 8). Vpliv mednarodne skupnosti naj bi se kmalu omejil le na EU, saj bo po morebitnem zaprtju OHR-ja,² edini aktivni akter mednarodne skupnosti v BiH, ostal posebni predstavnik EU, katerega funkcija naj bi bila le posvetovalne narave v luči pridruževanja države k EU (Woehrel 2009, 2).

O tem, kakšne bodo pristojnosti posebnega predstavnika EU po mogočem odhodu OHR-ja, je nemogoče ocenjevati; navsezadnje je bilo sprva poslanstvo OHR-ja po aneksu X DMS-ja (1995): »nadziranje implementacije sporazuma in koordiniranje aktivnosti civilnih organizacij in agencij v BiH«, ki se je do konca leta 2009 sprevrglo v 847 enostransko sprejetih odločitev (Turčalo 2008, 274). Te odločitve so neposredno posegale v politično življenje BiH ter tako bistveno vplivale na t. i. proces »vzpostavitve države« (state-building). Narodna skupščina Republike Srpske (NSRS) je 14. maja 2009 predstavila zaključke dolgotrajne analize o prenosu pristojnosti iz Republike Srpske (RS) na državno raven BiH, kjer navaja, »da je le v treh od 68 primerih dala soglasje za prenos pristojnosti, kot je to določeno v peti točki tretjega člena Daytonskega sporazuma« (NSRS 2009, 3. točka).

---

¹ Mnogi so mnenja, da je bil smoter sporazuma le zaustavitev vojne in ne vzpostavitev države v pravem pomenu besede (Ashdown in Denitch v Chandler 2006b, 17).

² OHR bi se po odločitvi Sveta za implementacijo miru (Peace implementation council – PIC; glej prilogo A) junija 2006, moral zapreti do 30. junija 2007 (Foreign Policy Initiative BH, 1).

Težko se je upreti vtisu, da načrt mednarodne skupnosti v BiH ni obrodil sadov, prav tako je več kot očitno, da so akcije OHR-ja močno presegle okvirje delovanja, začrtane v DMS-ju, in posledično še bolj razdelile stališča treh konstitutivnih narodov. Poročilo Evropske komisije (2013, 1) o napredku potencialnih kandidatk ugotavlja, da politični predstavniki BiH ne delijo enakih vizij o tem, kako bi država morala delovati v prihodnosti.

1.2 Cilji, namen in hipoteze diplomskega dela

V svojem diplomskem delu bom analiziral nekatere segmente sicer zelo kompleksne tematike o vplivu mednarodne skupnosti v BiH. Empirični del diplomskega dela bo vseboval dva dela. V prvem delu bom analiziral, v kolikšni meri je intervencionizem OHR-ja (v obdobju 1999–2007) vplival na proces vzpostavitve države/institucij v BiH, medtem ko bom v drugem delu pregledal, s čigavo strankarsko platformo v politični areni BiH sovpada delovanje OHR-ja in trenutna institucionalna ureditev države. V diplomskem delu želim izvedeti, na kakšen način je potekal proces institucionalne izgradnje BiH, ali le ta sovpada s teoretskimi nastavki o vzpostavitvi države/institucij, kdo od relevantnih domačih političnih akterjev takšen način podpira in v kolikšni meri so le-ti akterji pri tem procesu sodelovali.

Glavna hipoteza:

- *Proces vzpostavitve institucij na državni ravni BiH med letoma 1999 in 2007 je bil posledica intervencionizma OHR-ja.*

Osrednje enote raziskave tako predstavljajo že obstoječe in novo formirane državne strukture v obdobju 1999–2007. S pomočjo pregleda procesa nastanka novih institucij na državni ravni in krepitevijo že obstoječih bom ugotovil, kakšno vlogo je pri tem procesu imel OHR.

Izvedeni hipotezi:

- *Visoki predstavniki³ so v obdobju 1999–2007 z uporabo t. i. bonnskih pooblastil neposredno (s sprejemanjem obvezujočih zakonskih aktov in odločitev) vzpostavljali nove državne strukture BiH ter posredno (s pritiski in spodbudami v sporočilih za javnost, poročilih OZN-u itd.) sodelovali pri vzpostavitvi le-teh.*

---

³ Carlos Westendorp (junij 1997 – julij 1999), Wolfgang Petritsch (avgust 1999 – maj 2002), Paddy Ashdown (27. maj 2002 – 31. januar 2006), Christian Schwarz-Schilling (01. februar 2006 – 1. junij 2007), Miroslav Lajčak (julij 2007 – marec 2009) (OHR 2014a).

Mnogi avtorji so mnenja, da so nekatere institucije BiH pravzaprav rezultat »vsiljenih enostranskih odločitev OHR-ja« (Elges 2005, 185) in da je Visoki predstavnik preko bonnskih pooblastil (glej prilogo A) vzpostavljala nove institucije na državni ravni ter z grožnjo po odstranitvi političnih funkcionarjev silil le-te, da prenos pristojnosti iz entitete na državno raven sprejmejo (Parish 2007, 17). Za vsako novo institucijo na državni ravni BiH bom pregledal »pot« njene vzpostavitve. Institucije bodo razdeljene v tri skupine: institucije, vzpostavljene z neposrednim vplivom mednarodne skupnosti, tj. intervencijo OHR-ja; institucije, vzpostavljene s posrednim vplivom mednarodne skupnosti, tj. spodbudami in pritiski OHR-ja; institucije, vzpostavljene brez vpliva mednarodne skupnosti, tj. zgolj v parlamentarni skupščini BiH (PS BiH).

- *Vzpostavitev novih državnih struktur oz. centralizacijo oblasti v BiH podpirajo le politične stranke iz Federacije BiH, ki zastopajo bošnjaški narod⁴ v BiH.*

Na tej točki bom na podlagi ugotovitev preverjal, kdo od domačih političnih predstavnikov pravzaprav podpira krepitev državne ravni oz. centralizacijo oblasti in delovanje OHR-ja. Analiziral bom politične programe Socijaldemokratske partije Bosne in Hercegovine (SDP BiH), Stranke demokratske akcije (SDA), Saveza nezavisnih socijaldemokrata (SNSD), Srpske demokratske stranke (SDS) in Hrvatske demokratske zajednice Bosne i Hercegovine (HDZ BiH) in tako predstavil poglede predstavnikov treh konstitutivnih narodov⁵ na obravnavano tematiko. Ugotovitve bom primerjal s posledicami, ki jih je na državno ureditev imel intervencionizem OHR-ja, in na podlagi tega ovrednotil hipotezo. Za bolj pristne in natančne informacije, bom skušal opraviti intervjuje s predstavniki zgoraj omenjenih strank.

1.4 Tip raziskave in metode preučevanja

Tipološko diplomsko delo označimo kot študijo primera, ki preučuje določen primer v daljšem časovnem obdobju (Bhattacharjee 2012, 40). Študija primera predstavlja analizo kompleksnega funkcioniranja neke družbene celote v naravnem kontekstu z različnimi metodami in tehnikami preučevanja (Johansson 2003, 2). Študije primera so v principu lahko pozitivistične oz. deduktivne (kvantitativne metode) ali induktivne narave (kvalitativne

---

⁴ Bošnjaki so najštevilčnejši konstitutivni narod v BiH. Predstavljajo prebivalce muslimanske veroizpovedi katerim je bil status naroda dodeljen po sklepu seje bosanskega Centralnega komiteja leta 1968. Na popisu leta 1971 so se tako pripadniki islamske veroizpovedi lahko opredelili kot Bošnjaki (Malcom 1996, 193).

⁵ Stranki SDS in SNSD imata večino volivcev med srbskim, SDP BiH in SDA med bošnjaškim in HDZ BiH med hrvaškim prebivalstvom v BiH (glej podpoglavje 4.2). Strankarski sistem v BiH je etnično razdeljen, saj nobena stranka nima izrazitega multietničnega volilnega telesa (Hornstein Tomić v Popov-Momčinović 2009, 286).

metode) (Bhattacharjee 2012, 40; Johansson 2003, 9). V diplomskem delu bosta kombinirana oba pristopa, saj je po Johanssonu (2003, 3), za študijo primera značilna kombinacija kvalitativnih in kvantitativnih metod preučevanja. Metode proučevanja so tako:

- Zgodovinsko-kontekstualna metoda, s katero bom na podlagi dejstev prikazal zgodovinski kontekst treh etničnih skupin v BiH.
- Analiza primarnih virov bo služila kot temeljno orodje za pregled novo nastalih državnih struktur v BiH.
- Analiza sekundarnih virov, s pomočjo katerih bom predstavil teoretske nastavke o vzpostavitvi države in konkretne empirične ugotovitve o tem procesu v BiH.
- Primerjalno metodo bom uporabil pri analizi političnih programov glavnih političnih strank v BiH.
- Metoda globinskega polstrukturiranega intervjuja, s katerim bom pridobil kontekstualne podatke o vzpostavitvi novih institucij in razlikah med glavnimi političnimi strankami v BiH.

1.5 Omejitve raziskave

Prvo omejitev predstavlja identifikacija posrednega vpliva OHR-ja pri vzpostavitvi institucij. V večini primerov gre za vplive neformalne narave, zato bo identifikacija le-teh vplivov prek dostopnih virov otežena. Omejitev lahko predstavlja tudi mogoča neodzivnost domačih političnih akterjev za opravljanje intervjujev. Poleg tega bo raziskovanje vpliva mednarodne skupnosti praviloma osredotočeno na OHR, ki pa še zdaleč ni edini relevantni mednarodni akter v BiH.⁶

1.6 Struktura diplomskega dela

V prvem poglavju bodo predstavljeni uvodni elementi diplomskega dela in metodološke predpostavke izpeljave le-tega.

V drugem poglavju bom predstavil teoretske nastavke o vzpostavitvi države, predvsem vidik institucionalne izgradnje in vpletenost relevantnih akterjev v proces vzpostavitve države.

---

⁶ Poleg OHR-ja v upravljanje BiH intervenirajo tudi EUSR, OSCE, UN in izjemno visoko število nevladnih organizacij (Coles 2006, 257–58).

Tretje poglavje bo predstavljalo aplikacijo teoretskega okvirja, ki bo vsebovalo zgodovinski vpogled v odnose konstitutivnih narodov in državnost BiH ter opis relevantnih elementov po-daytonskega političnega sistema BiH.

Četrto poglavje bo predstavljalo empirični del raziskovalne naloge, v katerem bom pregledoval konkretne intervencije OHR-ja in njihovo sovpadanje z vzpostavitvijo institucij na državni ravni BiH. V drugem delu bodo predstavljene ugotovitve primerjave stališč političnih strank o institucionalni ureditvi BiH in delovanju OHR-ja.

V petem sklepnem poglavju bom predstavil ključne ugotovitve empiričnega dela raziskave, povezane s teoretičnimi nastavki. Tako bom ovrednotil postavljene hipoteze.

2 TEORETSKI OKVIR

V tem poglavju bodo predstavljeni teoretski koncepti, ki opisujejo procese vzpostavitve države/institucij/nacije. Poleg tega bodo opisane glavne značilnosti mednarodnih intervencij po hladni vojni.

2.1 Vzpostavitev države (*state – building*)

Da bi lahko razumeli teoretske predpostavke procesa vzpostavitve države, je v prvi vrsti potrebno definirati pojem države. Osnovno definicijo nudi Weber (v Elges 2005, 178), ki opredeljuje državo kot »človeško skupnost, ki si lasti monopol nad legitimno uporabo fizične sile na določenem teritoriju«. Najpomembnejši elementi moderne države so: (a) stalno prebivalstvo, (b) določen teritorij, (c) vlada in (d) zmogljivost vodenja odnosov z drugimi državami (Montevideo Convention on Rights and Duties of States of 1933, Article 1), med drugim pa so to tudi kriteriji, ki morajo biti izpolnjeni, da bi določeno ozemlje lahko zahtevalo status države oz. neodvisnost.⁷ Relevantno normo mednarodnega prava predstavlja tudi koncept suverenosti države, katere smoter je opredeljen v drugem členu Ustanovne listine Organizacije združenih Narodov (1945). Četrta točka tega člena prepoveduje ogrožanje politične neodvisnosti in ozemeljske celovitosti države, medtem ko sedmi člen listine strogo prepoveduje intervencije v zadeve, ki sodijo pod notranjo pristojnost določene države.

Vsak primer demokratične vzpostavitve države je primer zase, saj ima vsaka država svoje specifičnosti in lastnosti, ki determinirajo proces pod specifičnimi okoliščinami. Tako Rada (2013, 6–8) postavi zanimivo korelacijo med vzpostavitvijo države in Rubikovo kocko. Veliko število spremenljivk v medsebojnem vplivu in veliko načinov za doseg enakega cilja, temu primerno je potrebno pristop prilagoditi specifičnemu kontekstu, v katerem se nahaja določena post-konfliktna država. Menocal (2011, 1719) vzpostavitev države opredeli kot »niz ukrepov s strani državnih in/ali mednarodnih akterjev za izvajanje reform, ki krepijo oslabiljene državne institucije v postkonfliktnih oz. šibkih državah«. Toda država je več kot samo skup formalnih institucij, zato je za uspešno vzpostavitev njene stabilnosti in funkcionalnosti potrebno razumevanje zgodovinskega razvoja, ki je državo oblikoval (OECD 2008, 14). Tako Chandler (2005, 2–3) trdi, da proces vzpostavitve državnih institucij pod okriljem mednarodne skupnosti praviloma institucionalizira šibke države in neorganizirano

---

⁷ Po mnenju predsednika RS Milorada Dodika, RS za razliko od BiH izpolnjuje večino montevidskih kriterijev, in ima na podlagi tega pravico postati samostojna država (Bačević 2013).

civilno družbo, poleg tega pa intervencionistični pristop k vzpostavitvi države ruši njeno temeljno pravico do suverenosti oz. teritorialne integritete.

Menocal (2011, 1719) zato trdi, da pri vzpostavitvi države ne gre za pristop 'od zgoraj navzdol' (*top-down approach*), v katerem se izključno krepi državne institucije, temveč za pristop 'od spodaj navzgor' (*bottom-up approach*), ki vključuje državo in njeno prebivalstvo, preko učinkovitega delovanja civilne družbe. Tako je po mnenju Jarstada (v Wolff 1792, 4) vzpostavitev države »prvotno proces v rokah domačih oz. lokalnih akterjev, pri katerem mora biti vpliv mednarodnih akterjev nujno omejen«. To tezo potrjuje Fukuyama (2004, 47), ki pravi, da so bili primeri uspešne vzpostavitve države v prvi vrsti pogojeni z visokim povpraševanjem domačega prebivalstva po institucionalnih reformah, ki so jih zatem države izvedle s pomočjo dobrih praks iz tujine. Proces v nasprotni smeri, ko so bile reforme vsiljene s strani mednarodne skupnosti, se je večinoma izkazal za neuspešnega.

2.2 Vzpostavitev institucij (*institution – building*)

Eden glavnih elementov vzpostavitve države predstavlja proces vzpostavitve institucij (*institution-building*). Webster (v Elges 2005, 180) institucijo opredeljuje kot organizacijo javnega značaja v določeni družbi oz. kulturi, medtem ko Elges (2005, 180) dodaja, da sta za stabilno in učinkovito delovanje institucij potrebni stabilna družbena identiteta in vzajemni interesi med lokalnimi akterji.

Wendt (v Elges 2005, 181) identificira dva načina institucionalnih sprememb: nenamenski in namenski. Nenamenski način se razvija inkrementalno, saj je le-ta posledica evolucije družbene prakse v kateri se razvije kooperativni odnos med strankami v sporu, ki ustvari povpraševanje po institucionalnih spremembah. Elges (2005, 181–182) v kontekstu vzpostavitve institucij pod okriljem mednarodne skupnosti izpostavlja, da tudi v primerih, ko je mednarodna skupnost zmožna spodbuditi kooperativni odnos med akterji v sporu, ti odnosi ne bodo trdni, dokler iniciativa po sodelovanju ne pride iz vrst strank v sporu.

Namenski način je na drugi strani posledica zavestne odločitve relevantnih akterjev, da spremenijo vloge in identitete ter spremenijo institucionalno ureditev države. Problem namenskih sprememb je, da se formalno sprejete odločitve praviloma v realnosti ne implementirajo (Wendt v Elges 2005, 181). Elges (2005, 185) izpostavlja, da formalna vzpostavitev institucij lahko povzroči neželene posledice, ker dejanska situacija v praksi ne odraža ciljev institucionalnih sprememb. Delovanje mednarodne skupnosti mora biti zato v

prvi vrsti osredotočeno na preoblikovanje neformalnih družbenih norm, katere je potrebno uskladiti z zahtevami formalnih struktur, ne pa strukture preprosto vsiljevati, čemur smo lahko priča v BiH (Elges 2005, 185).

Kot ključna elementa uspešne institucionalne izgradnje v postkonfliktnih državah Wolf (2011, 1781-1784) izpostavlja *delitev moči* med strankami v sporu in koncept *teritorialnega samoupravljanja*. Teritorialno samoupravljanje pomeni predvsem prenos zakonodajnih, izvršnih in tudi sodnih pristojnosti iz državne na nižje nivoje oblasti. Tako proces vzpostavitve institucij, ne pomeni samo vzpostavitev in krepitev institucij na državni, temveč tudi na regionalni/lokalni ravni. Med drugim Wolf (2011, 1798) navaja, da tak način ureditve postkonfliktnega območja, ki omogoča samoupravljanje posamezni identitetni skupini, spodbuja pristop oblikovanja javnih politik 'od spodaj navzgor', kar po mnenju avtorja predstavlja najbolj demokratično strategijo vzpostavitve države v postkonfliktni družbi.

Pristop k vzpostavitvi države/institucij, ki je opisan zgoraj, bazira na konceptu konsociacije (*consociationalism*), katerega utemeljitelj je Arend Lijphart. Avtor izpostavi (1969, 2016) ključne elemente, ki pogojujejo uspešnost delovanja konsocijalne demokracije. To so: medsebojni odnosi med elitami različnih strank v sporu, medsebojni odnosi med ljudstvom različnih strank v sporu ter odnosi na relaciji elite-ljudstvo znotraj vsake identitetne skupine. Kot opisuje Wolff (2011 1797), koncept konsociacije bazira na liberalnih načelih in se zavzema za premostitev razlik med strankami v sporu s poudarkom na delitvi moči in teritorialnem samoupravljanju, tako da ima vsaka skupina kar se da visoko stopnjo interne avtonomije in suverenosti z adekvatnim vplivom pri oblikovanju politik na državni ravni. Med drugim pa se v teoriji pojavlja tudi drug pristop, ki se naslanja na principe *teorije kontrole*, ki jo je oblikoval Ian Lustick (1979). Teorija kontrole nasprotno od konsociacije strmi k ohranjanju stabilnosti multietnične države v konfliktu s pomočjo elementov kontrole. Ivie in Walter (2010, 452-453) izpostavljata tudi pristop k vzpostavitvi države, ki se naslanja na principe *univerzalizma* in spodbuja stranke v sporu k namenskem omejevanju identitetnih razlik in kooperaciji na podlagi skupnih točk. Slednji pristop tako v kontekstu državne ureditve strmi k večji integraciji strank v sporu na državni ravni.⁸

---

⁸ V BiH imamo situacijo, kjer so Srbi močni zagovorniki delitve moči in decentralizacije oblasti, ki jo zagotavlja DMS, Bošnjaki se zavzemajo za centralizacijo oblasti, medtem ko si Hrvati želijo povečati svoj vpliv na državni ravni BiH (Wolff 2011, 1792).

Kljub temu, da vzpostavitev in krepitev institucij v postkonfliktnih državah botruje k sodelovanju strank v sporu, je lahko dizajniranje institucij sistematično naklonjeno eni etnični, nacionalni ali verski skupini. Poleg tega v literaturi tudi ni mogoče zaslediti konsenza okoli vprašanja, katere so tiste institucije, ki so potrebne za konsolidacijo sodelovanja in premostitev razlik strank v sporu (Wolff 2011, 1778).

2.3 Vzpostavitev nacije (*nation – building*)

Proces konstruiranja nacionalne identitete v razdeljenih družbah imenujemo vzpostavitev nacije (*nation-building*) (Hippler 2002). Po avtorjevem mnenju je za uspešno vzpostavitev nacionalne države potrebno ustvariti skupno povezovalno ideologijo, kreirati integrirano družbo in vzpostaviti funkcionalen državni aparat. V tem primeru gre za proces, ki močno presega meje vzpostavitve države/institucij, saj z vzpostavitvijo nacije želimo ne le pomagati rekonstruirati postkonfliktno družbo, temveč transformirati heterogeno družbo v edinstveno politično entiteto oz. ustvariti nacijo (Hippler 2002). Proces nas zaradi same kompleksnosti lahko pripelje do stabilne države ali do krvave vojne in kaosa, po mnenju Hipplerja (2002) pa zapletenost vzpostavitve nacije raste premo sorazmerno z heterogenostjo in fragmentacijo skupin, ki jih želimo združiti. Po njegovem mnenju je tako etnična raznolikost ključni faktor, ki pogojuje uspešnost procesa.

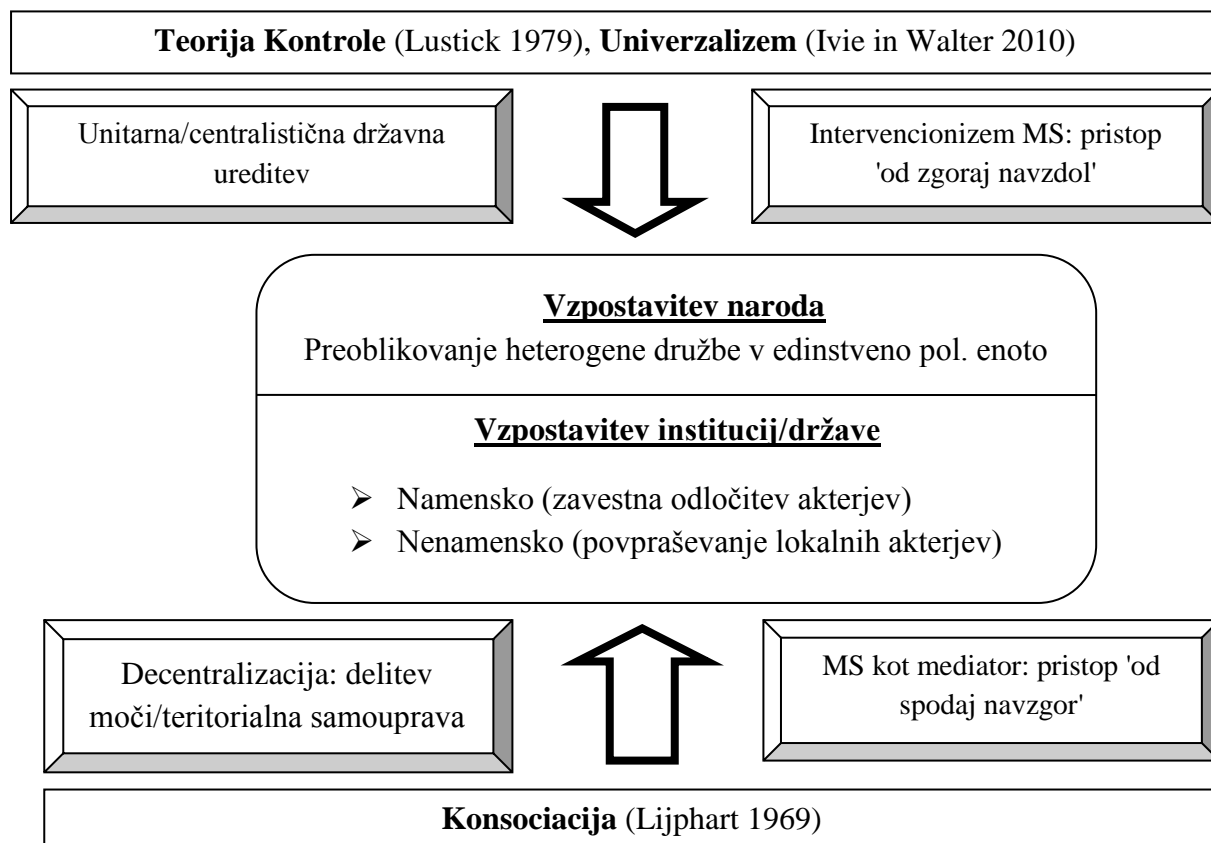
Če vzpostavitev nacije predstavlja vzpostavitev samovzdržnih državnih kapacitet, ki lahko nemoteno delujejo tudi, ko se mednarodna skupnost umakne, se po mnenju Fukuyame (2004, 50) število uspešnih primerov v zgodovini zmanjša na skrb vzbujajočo število, kar poleg dejstva, da država kot politična tvorba v času globalizacije izgublja svoj prvotni pomen (Hippler 2002), postavlja pod vprašaj smotrnost procesa kot takega. Po mnenju Fukuyame (2004, 135–136) obstajajo tri faze v procesu vzpostavitve nacije:

- a) Postkonfliktna rekonstrukcija – ponovna vzpostavitev delovanja glavnih državnih organov.
- b) Vzpostavitev funkcionalnih državnih institucij, ki delujejo tudi po umiku brez zunanjega faktorja – ti kriteriji mnogo težje dosegljivi.
- c) Krepitev stabilnih državnih organov na točkah, kjer delovanje še ni popolnoma funkcionalno.

Glede na samo zahtevnost procesa in neuspehe v preteklosti, se Hippler (2002) legitimno vpraša, ali lahko predvidevamo, da je proces vzpostavitve nacije rešitev za politične,

organizacijske in ekonomske težave v razdeljeni družbi ali je pravzaprav njen ključni problem.

Shema 2.1: Shematski prikaz procesa vzpostavitve države/institucij/nacije.

Vir: Lasten prikaz na podlagi Lijpharta (1969), Lusticka (1979), Fukuyame (2004), Elgesa (2005), Ivie in Walterja (2010), Wolffa (2011) in Menocala (2011).

2.4 Mednarodne intervencije v času po hladni vojni

Intervencija po mnenju Šabić Šelove (2005, 71) predstavlja »definirano taktiko ene države, ali skupine držav, da vpliva na oz. spremeni notranjo situacijo v drugi državi«. Ne glede na to, da je v literaturi moč zaslediti veliko različnih interpretacij samega termina, ki se praviloma prilagajajo namenu raziskovanja, je osnovno bistvo vsake intervencije, kot pravi Hoffman (v Popovski 2005, 42), enaka smotru vsake zunanje politike »pripeljati akterja (praviloma državo), da stori nekaj kar drugače ne bi«, sredstva za doseganje tega cilja pa so seveda od primera do primera različna. V tem diplomskem delu so tako intervencije odločitve OHR-ja, ki so neposredno ali posredno vplivale na institucionalno ureditev BiH in delovanje lokalnih akterjev.

Čas po hladni vojni je med drugim zaznamovan tudi s političnimi in vojaškimi akcijami mednarodnih subjektov v posamezne konfliktno in tranzicijske države, kar je bilo v času pred tem razumljeno kot nelegitimno vmešavanje v notranje zadeve suverene države (Philpott 2010). Priča smo novemu konceptu mednarodnih intervencij, ki so označene z izrazom humanitarne, čemur je botroval premik v razumevanju koncepta državne suverenosti, saj se v današnjem obdobju koncept suverenosti razume ne le kot pravica države, temveč tudi kot odgovornost. Tako imajo suverene države odgovornost do svojih ljudi, da ščitijo njihove esencialne pravice, če pride do zlorab s strani države ima mednarodna skupnost odgovornost intervenirati, če je potrebno tudi z oboroženo silo. Postopoma je razumevanje intervencionizma v mednarodnem diskurzu prešlo iz koncepta »pravice intervenirati« (right to intervene) do koncepta »odgovornost zaščititi« (responsibility to protect), ki je bil sprejet na vrhu držav članic OZN-a leta 2005 (Türk 2013).

Chandler (2006a, 41) trdi, da so rezultati današnjih intervencij države brez suverenosti, države, ki obstajajo samo na papirju, vendar zagotovo ne kot neodvisen političen subjekt zmožen samoupravljanja, zato po avtorjevem mnenju (2006a, 26–27) te države ne bodo nikoli zmožne funkcionalnega delovanja, saj je proces vzpostavitve države, namesto zunanje pomoči strankam v sporu, postal proces direktnega administriranja postkonfliktnega območja. Elges (2005, 178) meni, da so bile mednarodne intervencije izvedene s pomanjkanjem razumevanja okolja v konfliktnih družbah.

Za doseg zadanih ciljev intervencije morajo biti izpolnjeni različni pogoji. Šabić Šelova (2005, 96) izpostavi štiri ključne točke za uspešno intervencijo v danem kontekstu:⁹

- a) Glede na to, da so intervencije zelo dolgotrajne in finančno zahtevne, mora biti za uspešen rezultat jasno opredeljen cilj intervencije, podprt z močno politično voljo relevantnih akterjev.
- b) Ko je intervenient enkrat vmešan, postane del konflikta in je tako tudi odgovoren za rezultat intervencije, zato si ne sme privoščiti privilegirane nevtralnosti.
- c) Vsaka intervencija ustvari zmagovalce in poražence, vendar le-ti niso fiksna kategorija, saj je intervencija dolgotrajen postopek, v katerem se lahko status zmagovalca in poraženca med strankami v sporu skozi čas spreminja.
- d) Krepak začetek prihrani čas, vzpostavi spoštovanje in kredibilnost samega procesa. V nasprotnem smo priča dragi in neuspešni strategiji intervenienta.

---

⁹ Avtorica ključne točke uspešnega intervencionizma prilagodi kontekstu vzpostavitve države v BiH.

3 APLIKACIJA TEORETIČNEGA OKVIRJA

V tem poglavju bo v prvem delu predstavljena zgodovinsko-kontekstualna slika BiH: predvsem vidik odnosa etničnih skupin, ki poseljujejo območje BiH in državotvorni vidik BiH skozi zgodovino. V drugem delu bodo predstavljeni osnovni in ključni elementi današnjega političnega sistema BiH s poudarkom na prenosu pristojnosti iz entitet na državno raven BiH.

3.1 Kratek zgodovinski pregled

Po mnenju Neškovića (2013, 410), na podlagi zgodovinskih dejstev nastanek državnosti BiH uvrščamo v obdobje med 1943–1945, ko je komunistična partija Jugoslavije kot konstitutivni subjekt v imenu vseh treh narodov (Srbov, Hrvatov in Muslimanov) vzpostavila državo BiH kot federalno enoto v okviru novonastale države Jugoslavije.¹⁰ V tem času so tri etnične skupine prvič postale enakovreden državotvorni subjekt, medtem ko je BiH prvič pridobila državnosti, kjer so oblast izvrševali njeni prebivalci.

V spodnjih podpoglavjih so kronološko predstavljene ključne ugotovitve, povezane z državnostjo BiH in odnosom med njenimi prebivalci skozi različna zgodovinska obdobja.

3.1.1 Obdobje otomanske nadoblasti (1463–1878)

Ibrahimagić (1998, 15) meni, da se je Bosni leta 1463 ustavila možnost lastnega državnopravnega razvoja, saj je z njo vse do leta 1878 upravljalo¹¹ Otomansko cesarstvo. Kakorkoli, Malcom (1966, 66–68) izpostavlja, da je bila turška vladavina vse prej kot nasilna ali versko represivna, saj je imelo področje Balkana za njo velik strateški pomen, zato je carstvo na tem področju želelo imeti trdno oblast, med drugim je Bosna leta 1580 dobila tudi najvišji upravni status v cesarstvu tj. ejalet (pokrajina). Tako je, kot navaja Ćorović (1939, 2. pogl.), Bosna v tem času preprosto zacvetela na vseh področjih družbenega življenja, kar je bila posledica visoke stopnje družbenega mira ter predvsem razumni in široki toleranci turške vrhovne uprave.

---

¹⁰ Ključni trenutek predstavlja sklep Antifašističnega sveta narodne osvoboditve Jugoslavije 29. novembra 1943 v Jajcu, s katerim je BiH postala federativna enota v novonastali državi (Nešković, 86).

¹¹ BiH v tem času ni posedovala elementov državnosti, saj je Sultan kar sam sprejemal zakone in oblikoval upravni in sodni aparat (Nešković 2013, 72).

V obdobju turške nadoblasti smo bili v Bosni priča islamizaciji njenega prebivalstva. Malcom (1996, 74) trdi, da cesarstvo ni prisiljevalo prebivalstva k sprejemu islamske vere, toda Ćorović (1939, 2. pogl.) izpostavlja, da je kljub temu veliko ljudi to storilo, predvsem iz koristi, ki jih je spreobračanje prinašalo, zagotovo pa delež tistih, ki so bili v to prisiljeni, ni bil zanemarljiv. Malcom (1996, 86–90) predstavi različne dejavnike, ki so vplivali na islamizacijo krščanskega prebivalstva v Bosni. To so: a) sistem t. i. »*devşirme*« oz. krvnega davka, ki predstavlja sistematično zbiranje nemuslimanskih otrok in vzpostavitev reda »*janičarjev*«, ¹² b) privilegiran status muslimanov, c) zaslužnjevanje krščanske populacije, d) visoka stopnja razvitosti muslimanskih mest, e) priliv muslimanov iz drugih področij.

S prihodom Turkov na področje Bosne so se odnosi med prebivalstvom in njegova etnična sestava močno spremenili. Muslimani so sprejemali koncept turške države ter vse navade in običaje, ki so jih ti prinesli, Hrvati so se množično izseljevali, medtem ko so se Srbi iz Srbije praviloma priseljevali na področje severovzhodne Bosne. Tako se je velik del prebivalstva prestrukturiral, zato v času vstaj ni bilo nikoli moč zaslediti želje po prebuditvi stare ali vzpostavitvi nove homogene bosanske države (Ćorović 1939, 2. pogl.).

3.1.2 Od Avstro-Ogrske okupacije do Titove Jugoslavije (1878–1945)

3.1.2.1 BiH pod Avstro-Ogrsko (1878–1918)

Leta 1879 je Avstro-Ogrska sklenila dogovor s turškimi oblastmi, po katerem naj bi formalna oblast nad BiH ostala v rokah turškega sultana, vendar se dogovora ni držala, ¹³ tako je BiH skoraj 30 let imela poseben položaj kronske dežele, s katero sta upravljala tako avstrijska kot ogrska stran na čelu z mešanim ministrstvom za finance (Malcom 1996, 137).

Odnosi med narodi v času avstro-ogrske nadoblasti so bili po mnenju Ćorovića (1939, 5. pogl.) zelo raznovrstni, velikokrat je prihajalo do skupnega upora Muslimanov in Srbov, ki pa niso obrodili sadov. Na drugi strani je bilo moč zaznati porast hrvaškega in srbskega nacionalizma. Muslimani so praviloma nasprotovali oblasti, katoliki so jo bolj ali manj podpirali, medtem ko je bilo pravoslavno prebivalstvo dokaj razdeljeno (Ćorović 1939, 5. pogl.).

---

¹² Janičarji so bili elitna vojska Otomanskega cesarstva sestavljena iz sužnjev s področja Balkana in Kavkaza, ki so bili kot otroci ugrabljeni in spreobrnjeni. Skozi ta sistem je do sredine 17. stoletja prešlo vsaj dvesto tisoč otrok iz Balkana (Malcom 1996, 62–63).

¹³ Le nekaj let za tem naj bi po mnenju Malcoma (1996, 138) na področju BiH delovalo le 120 turških in kar 9533 avstro-ogrskih uradnikov.

Ibrahimagić (1998, 21) meni, da je BiH v tem času predstavljala kolonijo Avstro-Ogrske.¹⁴ V obdobju t. i. avstro-ogrske vojaške uprave smo bili priča omejevanju državljanskih pravic in splošnemu nezadovoljstvu prebivalcev, a vendar hitri rasti gospodarske dejavnosti. Leta 1908 je bila izvršena aneksija BiH, ki je povzročila močan odpor med srbskimi nacionalisti, med drugim je bil v tem času vedno bolj evidenten vpliv panslavizma, saj je prihajalo do konkretne ideje o skupni južnoslovanski državi, katero je podpiralo veliko študentskih organizacij, med njim tudi Mlada Bosna¹⁵ (Malcom 1996, 148–152).

3.1.2.2 Prva svetovna vojna (1914–1918)

Med vojno so se odnosi med narodi še bolj ohladili, medtem ko je bilo delovanje države paralizirano. Ćorović (1939, 7. pogl.) trdi, da v BiH med vojno ni bilo političnega življenja. Konflikt med Avstro-Ogrsko in Srbijo je imel velik vpliv na Srbe v BiH zato se je veliko število prostovoljcev (predvsem Srbov in tudi nekaj Muslimanov) iz BiH, kljub splošni lojalnosti avstro-ogrski državi borilo na srbski strani. Kljub temu čas vojne zaznamuje stroga protisrbska politika ter borbe Muslimanov in Hrvatov iz BiH v enotah avstro-ogrske vojske.

3.1.2.3 Obdobje med obema vojnama (1918–1939)

Kljub vsem razprtijam v vojni, se je 1. decembra 1918 konstituirala federativno urejena država Slovencev, Hrvatov in Srbov (Ibrahimagić 1998, 27). Kot opisuje Malcom (1996, 164–165), je bila glavna zahteva BiH (praviloma Muslimanov) ohranitev starih meja v novonastali državi. Med drugim so Muslimani podprli vidovdansko ustavo, ki je v veliki meri centralizirala oblast in povzročila mnogo vroče krvi med narodi v novi Kraljevini SHS, ki je bila od samega nastanka zelo krhka, saj se je konstantno bil krčevit boj med srbskim centralizmom in hrvaškim regionalizmom (Ćorović 1939, 8. pogl.). Leta 1929 je Kralj Aleksandar uvedel diktaturo ter preimenoval državo v Kraljevino Jugoslavijo, ki je bila sestavljena iz devetih banovin.¹⁶ Odnosi med narodi v Kraljevini so se do druge svetovne vojne iz leta v leto slabšali in zaostrovali (Malcom 1996, 191).

BiH v obdobju med obema vojnama ni vsebovala elementov državnosti, saj ni predstavljala niti entiteto v skupni državi. Do leta 1921 tako je v obdobju od 1921 do 1931 obdržala le teritorialno celovitost, katero je z vzpostavitvijo banovin izgubila (Nešković 2013, 86).

---

¹⁴ Zakone in politične odločitve so sprejemali organi izven BiH (Nešković 2013, 78–79).

¹⁵ Njen član Gavrilo Princip je leta 1914 izvedel atentat na avstrijskega prestolonaslednika Franca Ferdinanda, kar naj bi bil po mnenju mnogih povod za začetek prve svetovne vojne.

¹⁶ BiH je bila razdeljena na štiri banovine; v nobeni od njih muslimansko prebivalstvo ni predstavljalo večine (Ibrahimagić 1998, 31).

3.1.2.4 Druga svetovna vojna (1939–1945)

10. aprila 1941 so Nemci razglasili Neodvisno Državo Hrvaško (NDH), katere sestavni del je bila tudi BiH. NDH je bila fašistična politična tvorba s primarnim ciljem »reševanja« srbskega vprašanja, ki je v tem času predstavljalo skoraj eno tretjino prebivalstva NDH (Malcom 1996, 175–176). Reševanje tega vprašanja se je praviloma izvajalo preko etničnega čiščenja Srbov in pa tudi Romov ter Židov. Leta 1944 je bilo v izdaji Glasila narodno-osvobodilne fronte navedeno, da je bilo v koncentracijskih taboriščih na področju celotne NDH umorjenih okoli 800.000 ljudi (Geiger 2013, 212). Kljub temu, da italijanski vojni dokumenti pričajo o zločinih večjih razsežnosti (RTRS, Nekad bilo 2013), pa je objektivni podatek o žrtvah druge svetovne vojne v NDH težko določiti, saj števila glede na vir variirajo od 25.000 do 1.000.000 (glej Geiger 2013).

V Jugoslaviji sta bila med vojno aktivna dva antifašistična gibanja in sicer Jugoslovanska vojska v domovini (četniki) na čelu z Dražo Mihailovićem, ki je strmela k ohranitvi dosedanje državne ureditve (večinoma srbska) ter partizansko gibanje, vodeno s strani komunistov na čelu z Josipom Brozom Titom, ki je strmelo k družbeni in ideološki revoluciji (Malcom 1996, 179). Zopet smo priča razdeljenosti¹⁷ med narodi v BiH, kar ima za posledico visoko število smrtnih žrtev. Partizani osvojijo BiH, ki konec aprila 1945 imenuje narodno vlado, s katero so bili zelo zadovoljni Muslimani, saj jim je federalna komunistična ureditev bolj prijala, kot ustaška ali četniška opcija.

3.1.3 Obdobje komunizma in razpad Jugoslavije (1945–1995)

3.1.3.1 BiH v drugi Jugoslaviji (1943–1992)

Po mnenju Neškovića (2013, 86–87) je BiH na podlagi odločitev Antifašističnega sveta narodne osvoboditve Jugoslavije (AVNOJ) iz leta 1943 prvič v svoji zgodovini pridobila državnost v sodobnem smislu termina. Državnost je bila pridobljena na podlagi enostranske odločitve komunistične partije. BiH je bila za razliko od ostalih republik v Jugoslaviji opredeljena kot socialistična republika Srbov, Hrvatov in muslimanov, zato je imela v tem času status »Jugoslavije v malem«.

---

¹⁷ Srbi so bili praviloma razdeljeni med četnike in partizane, Hrvati med ustaše in partizane, medtem ko je bilo po mnenju Malcoma (1996, 189) muslimansko prebivalstvo bolj naklonjeno Zagrebu kot Beogradu.

Ustava Jugoslavije je bila nekajkrat spreminjana, tako kot tudi njeno ime. Najpomembnejšo spremembo predstavlja ustava iz leta 1974, ki je, mnogo bolj kot ostale, vlila nov sveženj avtonomnosti federalnim enotam, kar po mnenju Neškovića (2013, 95) vzpostavi politični konflikt med etničnim konceptom na nivoju republik in državljskim konceptom na nivoju federacije, kar predstavlja jabolko spora v procesu razpada Jugoslavije v začetku devetdesetih let.

Pomemben aspekt komunistične vladavine predstavlja leto 1971, ko bosanski Muslimani pridobijo status konstitutivnega naroda. Ta sklep je bil sprejet na seji bosanskega Centralnega komiteja leta 1968. Na popisu leta 1971 so se tako pripadniki islamske veroizpovedi lahko opredelili kot Bošnjaki (Malcom 1996, 193). Kakorkoli, Titovo Jugoslavijo na drugi strani zaznamuje tudi močno omejevanje nacionalne identitete narodov in represija nad političnimi nasprotniki komunističnega režima (Malcom 1996, 200).

3.1.3.2 Razpad Jugoslavije in državljska vojna v BiH (1992–1995)

6. marca 1992 je BiH razpisala referendum o samostojnosti, katerega so z 99.4 % večino podprli Muslimani in Hrvati,¹⁸ medtem ko so Srbi referendum bojkotirali (Ibrahimagić 45), kar postavlja celoten proces osamosvajanja BiH pod vprašaj, saj je bila za odločitev o statusu države potrebna soglasnost vseh treh konstitutivnih narodov. Posledica tega nesoglasja med narodi v BiH je pripeljala do krvave državljske vojne, v kateri je bilo po novih podatkih Ewe Tabeau in Jana Zwierzchoeskega (2010, 17) iz mednarodnega sodišča za vojne zločine na območju nekdanje Jugoslavije (ICTY) ubitih 104.732 oseb. Od tega 68.101 Musliman, 22.779 Srbov in 8.858 Hrvatov

Po mnenju Kuzmanovića (v Nešković 2013, 89), se je proces dezintegracije Jugoslavije začel z zvezno ustavo iz leta 1974, ki je v veliki meri omejila pristojnosti federacije in prenesla vsa državotvorna vprašanja na nivo republik in pokrajin. Nešković (2013, 89) nadalje razlaga, da je ta ustava predstavljala realno osnovo za osamosvojitve Makedonije, Slovenije in Hrvaške, toda BiH se na podlagi te ustave ni mogla legalno osamosvojiti od Jugoslavije, saj bi se o tem morali strinjati vsi trije konstitutivni narodi v BiH.

---

¹⁸ Mnogi so mnenja, da si bosanski Hrvati niso prizadevali za enotno in celovito BiH, saj naj bi njeno neodvisnost podprli le v znak podpore sami Hrvaški, ki se je osamosvojila leto pred tem. Argument temu v prid predstavlja Malcom (1996, 240), ki navaja, da so bosanski Hrvati med vojno v BiH oblikovali avtonomno oblast t. i. Herceg-Bosno, za prebuditev katere se prizadevajo še dandanes. To tezo potrjuje tudi Chandler (2014), ki izpostavlja, da si večina srbskega in hrvaškega prebivalstva ni želelo vzpostaviti bosanske države.

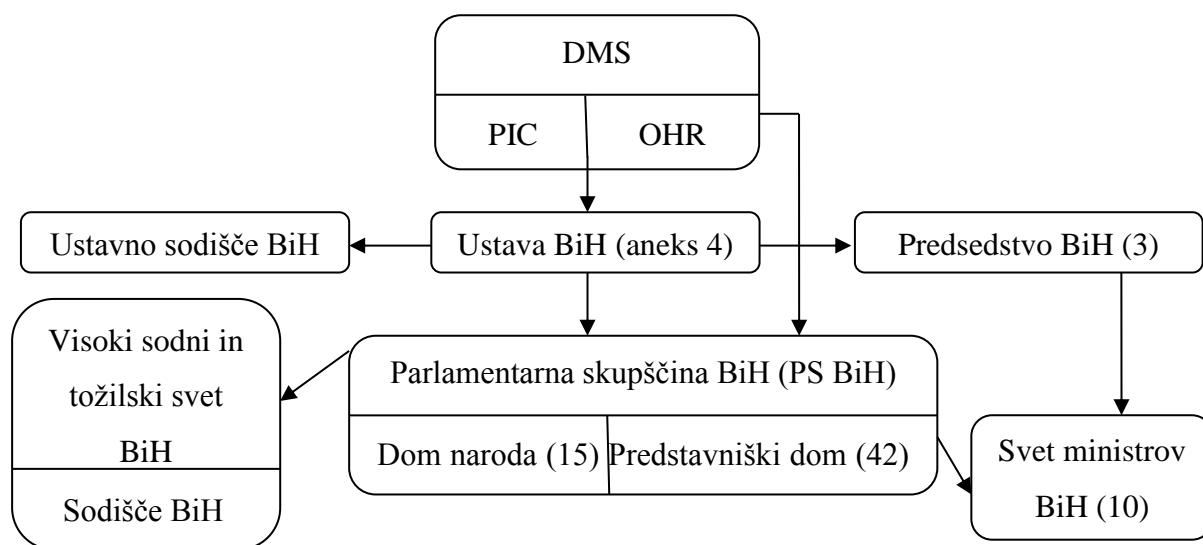
3.2 Politični sistem BiH

Konec civilne vojne v BiH zaznamuje podpis DMS-ja v Parizu 1995. Državna ureditev, vzpostavljena v Daytonu, je po mnenju Neškovića (2013, 205) eno najspornejših vprašanj v BiH. Srbska politična in intelektualna elita meni, da je BiH sestavljena konfederalna država in da so entiteti tisti, ki so konstituirali državo, medtem ko Bošnjaška elita meni, da je BiH regionalna država, ki jo sestavljajo njeni prebivalci ter da so entiteti le začasna kategorija. Sahadžićeva (2009, 17) prav tako trdi, da obstajajo različne interpretacije državne ureditve in političnega sistema BiH, od tistih, ki državo smatrajo kot unitarno do tistih, ki jo podrazumevajo kot nekakšno unijo dveh konfederalnih entitet.

3.2.1 Osnovni elementi političnega sistema na državni ravni

Kot navaja Kasapovićeva (2005, 92), je DMS vzpostavil najzapletenejši politični sistem v Evropi. Na 51.129 kvadratnih metrih, 14 ustav, 14 zakonodajnih teles, 14 vlad in več kot 200 ministrstev na petih ravneh oblasti koordinira manj kot štiri milijone prebivalcev.

Shema 3.2: Prikaz političnega sistema BiH na državni ravni.

Vir: Povzeto po Nešković (2013, 244).

Po tretji točki prvega člena ustave¹⁹ je BiH sestavljena iz dveh entitet: Federacije Bosne in Hercegovine (FBiH) in Republike Srpske (RS). Politični sistem je na državni ravni urejen po klasični razdelitvi na izvršno, zakonodajno in sodno oblast. Izvršno vejo oblasti predstavlja predsedstvo BiH in Svet ministrov, zakonodajno vejo izvaja PS BiH, medtem ko je sodni del

¹⁹ Ustavo BiH predstavlja aneks IV DMS-ja (glej Mirovni sporazum 1995).

oblasti v rokah Ustavnega sodišča BiH, Sodišča BiH, Tožilstva BiH in državnega Pravobranilstva (Sahadžić 2009, 18).

Kot opisuje Marković (2009a, 210), je Predsedstvo BiH kolektivni šef in nosilec izvršne veje oblasti. Odločevanje v tem telesu je podvrženo doseganju konsenza vseh treh zastopnikov konstitutivnih narodov. Vsak izmed treh članov ima pravico veta na odločitev, ki bi lahko bila škodljiva za vitalne interese entitete ali naroda, ki ga predstavlja. Ibrahimbegović (2009, 191,196) nadalje opredeljuje Svet ministrov, ki vrši funkcijo vlade BiH. Predsedstvo imenuje predsedujočega Sveta ministrov, le-ta pa kasneje imenuje resorne ministre, ki morajo biti potrjeni s strani Predstavniškega doma BiH.

PS BiH je dvodomno telo, sestavljeno iz Predstavniškega doma z 42 poslanci (28 iz FBiH in 14 iz RS) in Doma naroda s 15 poslanci (deset iz FBiH in pet iz RS). Poslanci Predstavniškega doma naj bi predstavljali interese vseh državljanov BiH, medtem ko poslanci Doma naroda predstavljajo izključno interese naroda, kateremu pripadajo (Saračević 2009, 172,176). Kot avtorica nadalje razlaga (2009, 167), PS BiH ne kreira politike per se, temveč le služi za tehnično legalizacijo političnih odločitev, sprejetih v Predsedstvu BiH.

Ustavno sodišče BiH, Sodišče BiH, Tožilstvo BiH, Visoki sodni in tožilski svet BiH ter Pravobranilstvo BiH so institucije, ki delujejo v sferi sodne veje oblasti. Kot navajata Smailagić in Keranović (2009, 241), je DMS v ustavi kot edino pravosodno institucijo na državnem nivoju BiH predvidel Ustavno sodišče. Vse ostale institucije v tej oblasti so bile formirane kasneje, tako Marković (2009b, 76) zaključuje, da na podlagi izvirnega teksta ustave BiH institucije na državni ravni izvajajo le zakonodajno in izvršno oblast.

Odvisnost političnega sistema BiH od mednarodne skupnosti je več kot evidentna iz zgornje sheme. Poleg OHR-ja in PIC-a ima mednarodna skupnost svoje predstavnike in člane tudi v institucijah BiH. Tako ima Ustavno sodišče od devetih tri tuje sodnike, ki jih imenuje Evropsko sodišče za človekove pravice, prav tako ima Sodišče BiH določen del sodnikov in tožilcev iz tujine. Mir in varnost v državi zagotavlja evropska misija EUFOR, medtem ko ima OZN pomemben vpliv v policijskih strukturah BiH (Nešković 2013, 305–306). Papić v Kasapović (2005, 3) izpostavlja tudi simbolični vpliv mednarodne skupnosti, ki je npr. določila glavne državne simbole, kot so zastava in himna. Vpliv mednarodne skupnosti je tako evidenten v vseh sferah oblasti.

3.2.2 Odnos pristojnosti med institucijami entitet in institucijami na državni ravni

Ademović, Marko in Marković (2012, 108) opredeljujejo vertikalno delitev pristojnosti kot »razdelitev funkcij in nalog, tj. pravic, pooblastil in odgovornosti med različne administrativno-teritorialne ravni oblasti«. Avtorji nadalje razlagajo (2012, 109–110), da je tako kot v drugih državah s kompleksno ureditvijo, tudi v BiH delitev pristojnosti izjemno zapletena, saj ustavne opredelitve puščajo prostor za različne interpretacije in na določenih točkah ostajajo nedorečene. Kljub temu BiH pripada ameriškemu modelu s striktno razdeljenimi pristojnostmi med državo in entitetama. To je posledica dejstva, da so ameriški pravniki odigrali ključno vlogo pri pisanju ustave BiH.

Razdelitev pristojnosti med institucijami entitet in institucijami države so opredeljene v tretjem členu ustave BiH. V prvi točki so precizno opredeljene pristojnosti institucij na državnem nivoju,²⁰ medtem ko 3.(a) točka določa, da vse pristojnosti ki niso eksplicitno dodeljene institucijam BiH, pripadajo entitetama. Kot pravi Marković (2009b, 70–71), predpostavko pristojnosti nosita entiteti, to pomeni, da v primeru dvoma okoli določene pristojnosti, le-ta pripada entitetam. Celo nekatere pristojnosti, ki so praviloma vedno v izključni pristojnosti države (npr. obrambna in davčna politika), v ustavi BiH niso uvrščene na državno raven, zato nekateri avtorji zaključujejo, da je BiH konfederalna država.

Poleg pristojnosti določenih v prvi točki tretjega člena, imajo državne institucije (III. čl., 5. tč.) možnost prevzemanja t. i. dodatnih pristojnosti, ki so v skladu z aneksi 5–8 DMS-ja ali pa so nujni za ohranitev suverenosti, teritorialne integritete, politične samostojnosti in mednarodne subjektivnosti BiH. Kakorkoli, za prenos dodatnih pristojnosti je potrebna soglasnost obeh entitet. Z mogočim prenosom pristojnosti omenjeni člen omogoča državi, da vzpostavi dodatne institucije za implementacijo prenesenih pristojnosti. Nadalje je mogoče identificirati nekatere pristojnosti države izven omenjenega tretjega člena aneksa IV. Na državni ravni ima BiH tako pristojnost reguliranja vprašanja državljanstva BiH (I. čl., 7. tč.), vzpostavitve edinstvenega tržišča na celotnem državnem ozemlju (I. čl., 4. tč.) ter jamstva človekovih pravic in svoboščin (II. čl., 1. tč. in II. čl., 6. tč.).

---

²⁰ To so a) zunanja politika, b) zunanjetrgovinska politika, c) carinska politika, d) monetarna politika, kot je predvideno s členom 7, e) financiranje institucij in plačevanje mednarodnih obvez BiH, f) priseljevanje, begunci in azilantska politika, g) implementacija mednarodnih medentitetskih politik in regulacija kazenskih predpisov, vključno z odnosi z Interpolom, h) vzpostavljanje in funkcioniranje skupnih mednarodnih komunikacij, i) reguliranje medentitetskega transporta, j) kontrola zračnega prometa (Ustava BiH 1995, člen III, tč. 1).

Na drugi strani ustava prav tako opredeljuje dodatne pristojnosti in dolžnosti obeh entitet. Tako imata entiteti pravico do entitetskega državljanstva (I. čl., 7. tč.), vzpostavitve posebnih paralelnih odnosov s sosednjimi državami (III. čl., 2.(a) tč.) in sklenitve sporazumov z državami in mednarodnimi organizacijami ob soglasju PS BiH (III. čl., 2.(d) tč.). Entiteti imata tudi dolžnost zagotavljanja pomoči vladi BiH, da bi ji omogočila izpolnjevanje vseh mednarodnih obvez (III. čl., 2.(c) tč.).

V kontekstu vzpostavitve institucij/države lahko tako identificiramo, da je bil politični sistem BiH vzpostavljen na principu delitve moči in teritorialnem samoupravljanju, kar sovпада s konsociacijsko teorijo Arenda Lijpharta. Vzpostavljen je bil strogo decentraliziran politični sistem s poudarkom na zaščiti identitet in interesov vseh treh etničnih skupin v državi.

3.2.3 Prenos pristojnosti iz entitetske na državno raven

Prenos pristojnosti iz entitetske na državno raven predstavlja zelo pomemben in kompleksen proces, ki sproža veliko polemik med političnimi elitami v BiH in eksperti, ki preučujejo procese vzpostavitve države. V tem diplomskem delu je ta proces esencialen za identifikacijo vpliva OHR-ja na vzpostavljanje institucij, saj krepitev že obstoječih in vzpostavitev novih institucij skoraj vedno zahteva tudi prenos pristojnosti iz entitet na državno. Že na začetku je potrebno omeniti, da predvsem RS strogo nasprotuje prenosu pristojnosti, kar nazorno potrjujejo zaključki NSRS-ja iz leta 2009 (glej poglavje 1).

Zgoraj omenjene polemike so predvsem posledica, kot pravi Marković (2012, 40–41), pravne praznine, saj prenos pristojnosti ni precizno opredeljen v tretjem členu ustave BiH, zato ni jasno, kako se le-ta izvaja. Kot navaja Marković (2009b, 76) je eden od načinov prenosa pristojnosti soglasje entitet, drugi podrazumeva prenos pristojnosti na podlagi določenih odredb DMS-ja, medtem ko se tretji način, ki je imel v preteklosti najpomembnejšo vlogo, navezuje na enostranske odločitve Visokega predstavnika. Golijaninova (2009, 417) izpostavlja, da je bil kljub soglasnosti oblasti v RS-ju vpliv Visokih predstavnikov pri prenosu pristojnosti prevelik, saj je bila soglasnost političnih elit v RS-ju večinoma rezultat močnega pritiska in pogojevanja s strani mednarodne skupnosti.

3.2.3.1 Dosedanja praksa prenosa pristojnosti na institucije državne ravni BiH

Kot že omenjeno, je bil v preteklosti prenos pristojnosti podvržen različnim interpretacijam DMS-ja, posledično temu obstajajo različni modeli, na podlagi katerih je bil prenos izvršen. Nešković (2013, 225–232) identificira naslednje:

- a) Sprejetje relevantnega zakona za prenos pristojnosti, ki je bila z DMS-jem dejansko prenesena na institucije državne ravni, vendar ni bila formalno odvzeta entitetama.

Zelo nazoren primer predstavlja obrambna politika, saj ustava BiH opredeljuje, da so obrambne in vojaške zadeve v rokah državnih institucij (V čl., 5 tč.). Marković (2009b, 76) nadalje izpostavlja vzpostavljanje komisije za ohranitev nacionalnih spomenikov na podlagi aneksa VIII in formiranje institucije Ombudsmana na podlagi aneksa VI DMS-ja.

- b) Pristojnosti institucij na državni ravni BiH, ki so bile po DMS-ju implementirane s strani mednarodnih subjektov in so bile kasneje prenesene na BiH.

V to kategorijo spadajo volitve, ki so bile do leta 2000 implementirane pod okriljem Organizacije za varnost in sodelovanje v Evropi (OVSE). Po sprejemu zakona o volitvah leta 2001 je bila ta pristojnost prenesena na Centralno volilno komisijo BiH.

- c) Prenos pristojnosti na podlagi soglasja entitet, kot je to predvideno v peti točki tretjega člena ustave BiH.²¹

Kot pravi Marković (2009b, 77), ustava v tem primeru ne določa, na kakšen način naj bi bila ta soglasnost dosežena. Kakorkoli v točki 5(a) tretjega člena ustave BiH je navedeno, da bo BiH prevzela pristojnosti iz aneksov VI–VIII, kar pomeni da za prenos teh pristojnosti ni potrebna soglasnost entitet, saj se pristojnosti nahajajo izven ustave BiH in s tem izven pristojnosti entitet. Poleg tega je v istem členu omenjen tudi model prenosa pristojnosti, ki se navezuje na ozemeljsko celovitost, suverenost in mednarodno subjektivnost BiH. Kot opisujejo Ademović, Marko in Marković (2012, 118), gre v slednjem primeru za direkten odvzem pristojnosti entitet, kar je zelo občutljiva materija. Kljub temu je država velikokrat posegala po prevzemu pristojnosti iz tega naslova, tako je bila npr. vzpostavljena državna mejna služba v kontekstu ohranjanja ozemeljske celovitosti BiH.

---

²¹ Kot navajajo Ademović, Marko in Marković (2012, 113), sta entiteti do sedaj dosegli le tri sporazume o prenosu pristojnosti, in sicer: institucija indirektnega obdavčevanja, vzpostavitev skupne vojske BiH ter formiranje Visokega sodnega in tožilskega sveta BiH. Ta trditev sovпада z ugotovitvijo NSRS-ja (glej poglavje 1), kjer je izpostavljeno, da sta se entiteti do sedaj le trikrat dogovorili o prenosu pristojnosti na državno raven.

- d) Eden pomembnejših modelov prenosa pristojnosti se navezuje na vladavino prava (člen II, točka 2 ustave BiH) in direktno aplikacijo mednarodnih aktov o človekovih pravicah.

Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin namreč predstavlja integralni del ustave BiH. Ključno vlogo pri prenosu pristojnosti iz te oblasti je odigrala PS BiH, ki je z zakoni regulirala pravni in institucionalni okvir za uresničitev varovanja človekovih pravic. V kontekstu prenosa pristojnosti preko PS BiH se pojavlja vprašanje, ali glasovanje poslancev v PS BiH predstavlja entitetsko soglasnost? Na podlagi četrtega člena, točke 3(a) bi na to vprašanje odgovorili negativno, saj entitetske institucije nimajo ustavne jurisdikcije nad zakonodajnim procesom PS BiH. T. i. entitetski veto (glej ustavo BiH, III. čl., 3.(d–f) točka), ki za sprejem zakona zahteva glasove vsaj ene tretjine poslancev iz teritorija obeh entitet, dejansko predstavlja državljanski in ne entitetski veto. Smisel principa je preprečitev preglasovanja poslancev, izvoljenih na teritoriju RS-ja (1/3) s strani poslancev iz FBiH (2/3). Poleg tega so poslanci Predstavniškega doma predstavniki vseh državljanov BiH, medtem ko delegati v Domu naroda ne zastopajo svoje entitete, temveč svojo etnično skupino (Nešković 2013, 228).

- e) Osnovo za prenos pristojnosti predstavlja tudi delovanje Visokega predstavnika po letu 1997, ko je bil Visoki predstavnik pooblaščen s t. i. bonnskimi pooblastili.

Kot pravi Marković (2009b, 77), je Visoki predstavnik direktno interveniral v ustavno materijo BiH, čeprav DMS OHR-ju ni dodelil pravice ustavne revizije. Delovanje Visokih predstavnikov odpira različna vprašanja. Ali je imel Visoki predstavnik pravico enostransko sprejeti državne zakone? Dekan pravne fakultete v Banja Luki Vito Popović (Nekad bilo 2013) pravi, da so bonnska pooblastila, s katerimi je OHR prenašal pristojnosti, politična forma, s katero nikakor ni mogoče spreminjati najvišjih pravnih dokumentov, kot je DMS. Tudi ustavni pravnik Zlatan Begić pravi, da so se vse težave BiH začele, ko se je mednarodna skupnost odločila, da prekrši DMS. Po njegovem mnenju PIC, ki je Visokemu predstavniku dodelil bonnska pooblastila, nima pravice samoiniciativno spreminjati vloge OHR-ja, saj lahko to storijo le države podpisnice DMS-ja; Srbija, Hrvaška in BiH (Vasev 2014). Po mnenju Milana Niča (2014), svetovalca bivšemu Visokemu predstavniku Miroslavu Lajčaku, je bil intervencionizem OHR-ja nujen za politično preživetje BiH, saj bi bila država drugače zopet pahnjena v vojaške spopade, ker lokalni akterji niso bili zmožni implementirati osnovnih določb iz DMS-ja. Na drugi strani Miloš Šolaja (2014) meni, da so bonnska

pooblastila kontraproduktivna, saj zavirajo demokratični razvoj države. Navsezadnje večina avtorjev meni, da je bil intervencionizem OHR-ja v preteklosti izjemno škodljiv za proces vzpostavitve države (glej npr. Fukuyama 2004, 140; Cox v Elges 2005, 83; Stahn 2008, 724; Mekina 2009; Bieber 2011, 1788; Šolaja 2014).

Poleg vprašanja legitimnosti se v tem kontekstu pojavlja tudi vprašanje o tem ali so enostransko sprejeti zakoni Visokega predstavnika legalizirani s kasnejšim glasovanjem poslancev v PS BiH. Medtem ko Nešković (2013, 228) meni, da se vse odločitve obeh domov skupščine uvedejo v pravni sistem države in da je vprašanje o načinu zakonske iniciative politično in ne pravno vprašanje, pa NSRS v 10. točki zaključkov (št. 01 – 788/09) jasno opredeljuje, da prenos pristojnosti, ki je izvršen samo z akti v PS BiH, ni ustaven, saj to dejanje ne predstavlja soglasja entitet, kot je to predvideno v 5. točki tretjega člena ustave BiH. Poslanci v PS BiH so po mnenju Šolaje (2014) vsiljene zakone kasneje sprejemali zaradi politične moči OHR-ja. Poleg tega so se lokalni politiki v strahu po suspenziji prilagajali politikam OHR-ja, mnogi so bili vključeni tudi v koruptivna dejanja.

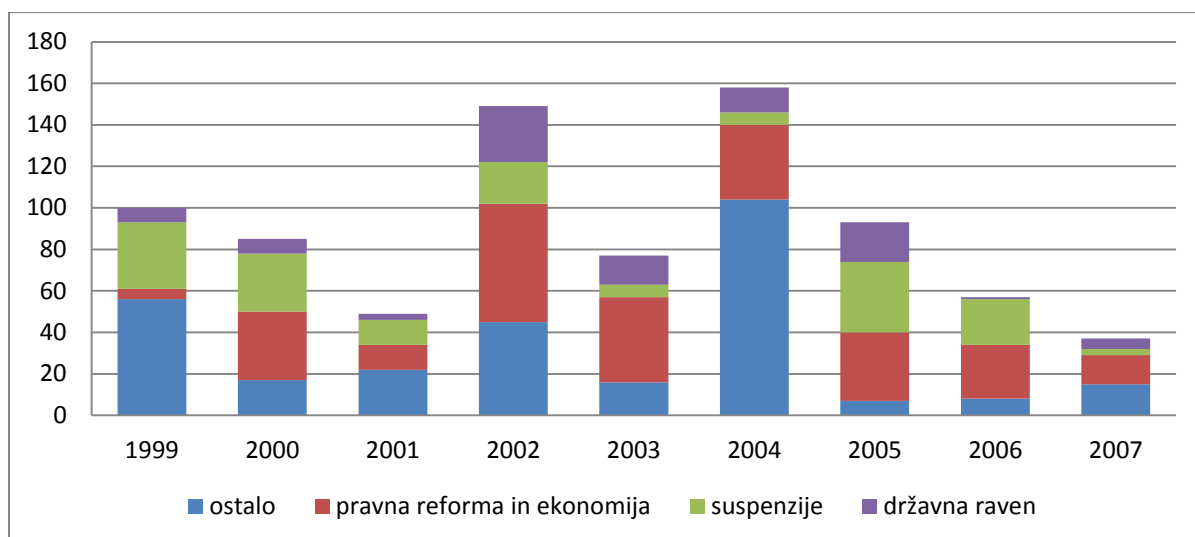
4 EMPIRIČNI DEL

Prenos pristojnosti je bil v veliki meri posledica odločitev OHR-ja, zato bodo v prvem delu empiričnega dela predstavljene ugotovitve pregleda vpliva OHR-ja pri vzpostavljanju in krepitvi institucij na državni ravni BiH, v drugem pa bo preko primerjave programov glavnih političnih strank v BiH predstavljeno stališče lokalnih akterjev do prenosa pristojnosti, intervencij OHR-ja in državne ureditve BiH.

4.1 Vpliv OHR-ja pri procesu vzpostavitve države v BiH v obdobju 1999–2007

4.1.1 Odločitve in uporaba bonnskih pooblastil OHR-ja

Grafikon 4.1: Odločitve Visokih predstavnikov po področjih od leta 1999 do leta 2007

Vir: OHR (2014b).

V obravnavanem obdobju so Visoki predstavniki svoja pooblastila na različnih področjih uporabili kar 805-krat, porast le-teh pa je evidenten v letih 2002 in 2004, ko je Paddy Ashdown bonnska pooblastila uporabil skoraj 160-krat letno. V veliki večini so se intervencije nanašale na pravno reformo in področje ekonomije, medtem ko so bile odločitve vezane na vprašanja na državni ravni relativno redka v primerjavi z drugimi kategorijami.²² Kakorkoli, prav vse odločitve OHR-ja so relevantne za proces vzpostavitve države, saj so se institucije na državni ravni vzpostavljale na vseh področjih družbenega življenja BiH. Posebno kategorijo predstavljajo suspensije legitimno izvoljenih predstavnikov ljudstva,

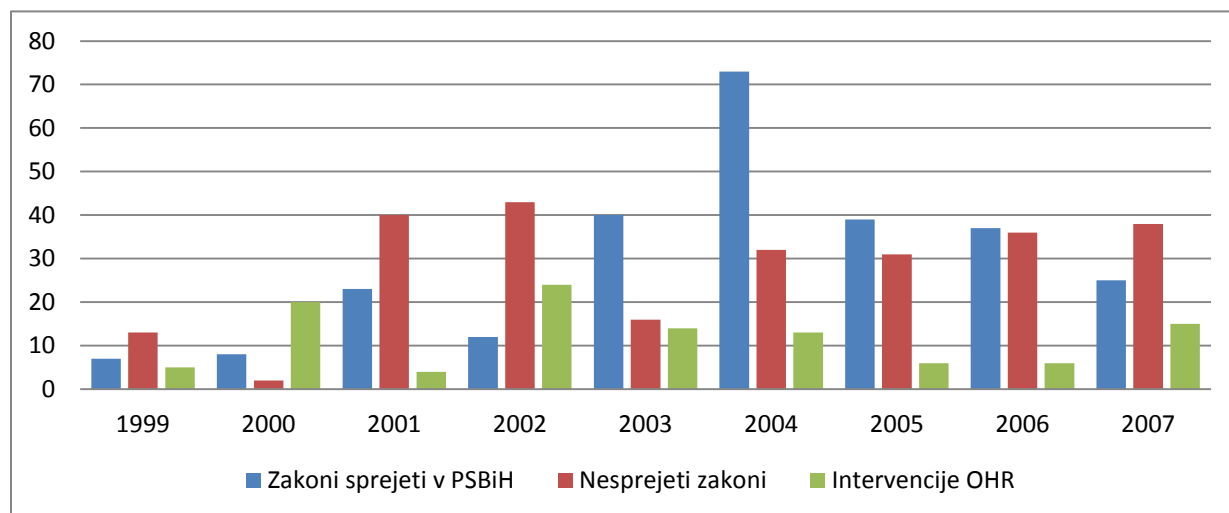
²² Pod kategorijo ostalo spadajo: a) odločitve za področje Federacije, Mostarja in Hercegovsko-neretvanskega kantona, b) odločitve o medijih, c) odločitve o premoženjskem zakonu, povratku razseljenih oseb in beguncih, d) odločitve o posameznikih, ki so osumljeni zločinov na področju bivše Jugoslavije.

uradnikov, sodnikov itd. Samo 30. junija 2004 je Paddy Ashdown suspendiral 60 demokratično izvoljenih politikov zaradi »obstrukcije DMS-ja« (OHR 2004f).²³ Med drugim je bil leta 1999 suspendiran predsednik RS-ja Nikola Poplašen (OHR, 1999a). Kot navaja Bolleli (2007, 31–32), je Ustavno sodišče BiH leta 2007 odločilo, da so suspenzije direktno kršile Evropsko konvencijo o človekovih pravicah, tako ta segment intervencij predstavlja izjemno temno plat delovanja OHR-ja.

Turčalo (2008, 274–275) ob poudarjanju da so se bonnska pooblastila izkazala za kontraproduktivna, izpostavlja nekatere specifične odločitve OHR-ja. 33 od skupno 102 odločitev, vezanih za državna vprašanja, dejansko ureja entitetska vprašanja. 112 od 176 odločitev o reformi pravosodja se navezuje na imenovanje in podaljševanje mandатов mednarodnih sodnikov, tožilcev in spremembo entitetskih zakonov, medtem ko je samo 64 odločitev dejansko krepilo državno pravosodje. Nadalje od 90 odločitev, vezanih na ekonomijo, se jih 61 navezuje na entitetski nivo in imenovanja ter podaljševanja mandатов mednarodnega osebja v relevantnih institucijah. Tako je pravzaprav samo 40 % od vseh odločitev dejansko vezanih za krepitev funkcij na državni ravni.

4.1.2 Vpliv OHR-ja v zakonodajni veji oblasti

Grafikon 4.2: Primerjava sprejetih, nesprejetih in vsiljenih zakonov

Vir: Trnka (2009a, 99).

V obravnavanem obdobju je bilo skupaj sprejetih le 371 zakonov, od katerih jih je bilo 107 v PS BiH naknadno sprejetih po intervenciji Visokih predstavnikov. Trnka (2009b, 64) navaja,

²³ 59 suspendiranih oseb je bilo iz RS-ja (OHR 2004f).

da je Wolfgang Petritsch interveniral z enostranskim sprejetjem zakona 36-krat, Paddy Ashdown 47-krat in Christian Schwarz-Schilling 11-krat. 264 zakonov je bilo tako plod »normalne« proceduralne poti. PS BiH sprejema relativno malo zakonov. Po podatkih Petrovčiča (2008) je slovenska vlada v letu 2006 sprejela 163 zakonov, kar štirikrat več od BiH istega leta. Med letoma 2005–2007 je Državni zbor povprečno sprejel 122 zakonov letno, medtem ko je PS BiH povprečno sprejemal le 30 zakonov letno. Razlog za neučinkovito delovanje PS BiH po mnenju Trnke (2009a, 88–89) tiči v kompleksni parlamentarni proceduri ter težko dosegljivemu soglasju med predstavniki konstitutivnih narodov in entitet, ki sedijo v PS BiH. Tako kar 248 predlaganih zakonov ni bilo sprejetih, več kot polovico od njih zaradi entitetskega veta iz RS-ja.

Kot ugotavlja Trnka (2009a, 83–84), je skoraj polovico zakonov predlagal Svet ministrov, med katere pa je potrebno šteti tudi zakone, ki jih je pred tem vsilil Visoki predstavnik. Skrb vzbujajoče je dejstvo, da so poslanci in delegati predlagali le 5,3 % vseh zakonov. Preostali delež pripada OHR-ju (15,4 %), Predsedstvu BiH (7,1 %) in Parlamentarnim komisijam (1,2 %), medtem ko za kar 20,5 % zakonov ni mogoče določiti, kdo je bil uradni predlagatelj. Avtor nadalje izpostavlja (2009a, 86–87), da se zakoni, ki so bili plod intervencionizma OHR-ja praviloma navezujejo na najpomembnejša sistemska in reformna vprašanja v državi, saj leta niso prešla »normalne« proceduralne poti. Tudi tisti pomembni zakoni, ki so bili plod predpisane zakonodajne procedure so bili sprejeti pod močnim pritiskom mednarodne skupnosti.

4.1.3 Intervencije OHR-ja pri procesu vzpostavitve institucij na državni ravni BiH

Za pregled in razumevanje vsebine intervencij OHR-ja je v prvi vrsti potrebno postaviti okvir njegovega delovanja (glej prilogo A) in predstaviti relevantne mednarodne institucije in njihove politike, ki so lahko vplivale na intervencionistično delovanje Visokih predstavnikov. Kljub temu, da lahko delovanje OHR-ja daje vtis visoke samostojnosti v kontekstu uporabe bonnskih pooblastil, pa glavni koordinatorji delovanja OHR-ja sedijo v Bruslju in upravnem odboru PIC-a (Nič, 2014).

Politične smernice OHR-ju določa PIC. Kot opisuje Begić (2009, 104–105) je upravni odbor PIC-a že do leta 1999 v raznih deklaracijah opozarjal na neučinkovitost lokalnih akterjev pri procesu vzpostavitve institucij na državni ravni BiH. Smernice delovanja OHR-ja so v veliki

večini predstavljeni v komunikacijah, ki jih PIC objavi po sestankih upravnega odbora.²⁴ Po pregledu komunikacij, ki ga ponuja Begić (2009, 106–111), PIC konstantno poziva k implementaciji institucionalnih, pravnih in ekonomskih reform v kontekstu približanja BiH k EU. Tako je v komunikacijah PIC določal zakone in področja, na katerih bi le-ti morali biti sprejeti, nemalokrat pa so bili to zakoni, ki so vzpostavljali nove državne institucije in so bili zaradi nesoglasja lokalnih akterjev kasneje sprejeti z intervencijo Visokega predstavnika.

Še bolj relevanten vpliv na delovanje OHR-ja pa predstavlja proces pridruževanja BiH k EU, ki praviloma podrazumeva sprejem ukrepov in implementacijo določenih reform za harmonizacijo zakonodaje in sprejem evropskih standardov. EU je 9. marca 2000 pripravila t. i. mapo poti (EU road map) v kateri je navedenih 18 korakov, ki jih je BiH morala izvesti, da je dobila t. i. študijo izvedljivosti (feasibility study), ki je predstavljala naslednji korak k podpisu stabilizacijsko pridružitvenega sporazuma, kateremu smo bili priča 16. junija 2008 (Direkcija za evropske integracije, 2013). Med 18 korakov mape poti (2000) tako spada vzpostavitev finančnega ministrstva, mejne službe, inštituta za standardizacijo in radio-televizijskega servisa ter sprejem zakonov o javni upravi, volitvah in konkurenci. Z izjemo slednjega so bili prav vsi koraki implementirani na podlagi intervencije OHR-ja.

Po delni implementaciji zgoraj navedenih korakov je Evropska komisija (2003) 18. novembra 2003 objavila študijo izvedljivosti, v kateri je prav tako moč zaznati ukrepe, ki so bili kasneje podvrženi intervencijam OHR-ja. Med drugim tako študija poziva k vzpostavitvi Visokega sodnega in tožilskega sveta, Uprave za indirektno obdavčevanje in Sveta za konkurenco. Omenjene institucije so bile vzpostavljene z direktno intervencijo ali pod močnim vplivom OHR-ja. Med drugim študija tudi poziva k implementaciji do tedaj vsiljenih ukrepov OHR-ja.

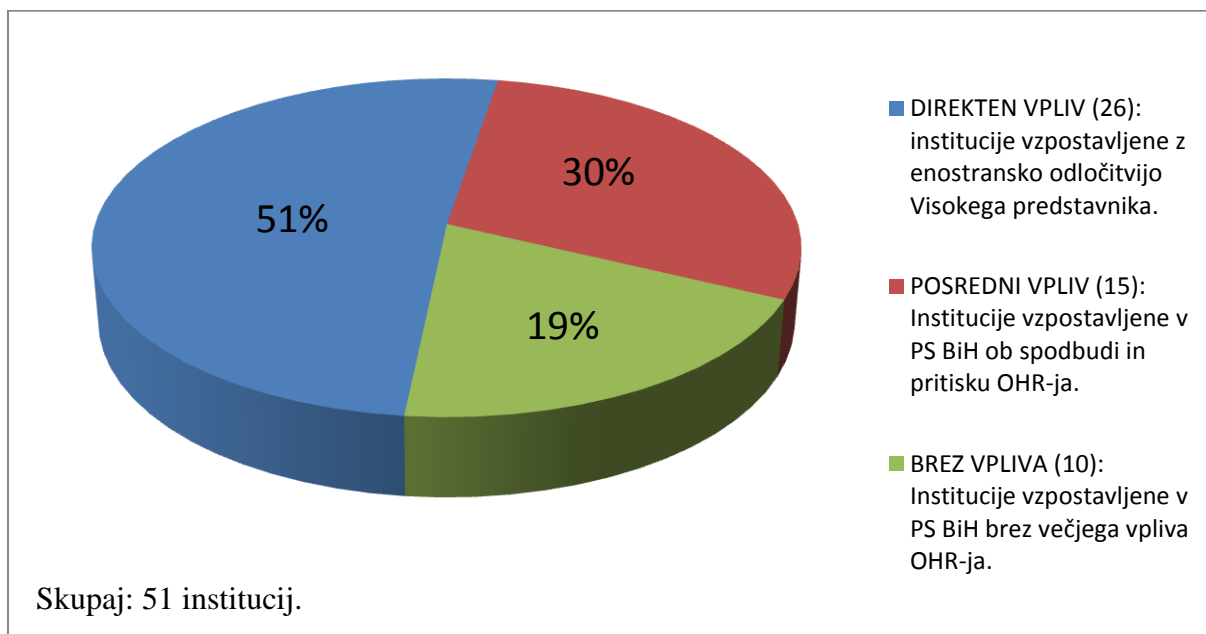
Na tej točki se poraja vprašanje, ali je OHR imel vpliv na opredelitev ukrepov v zgornjih dveh dokumentih EU. EU namreč praviloma avtonomno determinira procese pridruževanja držav kandidat, a vendarle je potrebno opozoriti na nekaj relevantnih dejstev. Kot pravi bivši Visoki predstavnik Miroslav Lajčak v intervjuju za radio televizijo Republike Srpske (2011), EU ne določa, ali je država kandidatka centralizirana ali decentralizirana, to je odvisno izključno od dogovora lokalnih političnih akterjev. Šolaja (2014) v tem kontekstu izpostavlja zanimivo dejstvo. EU je na čelu z Belgijcem Wilfriedom Martensom vodila neuspelo reformo policije BiH v želji po vzpostavitvi enotne policije na državni ravni, katere nimajo niti nekatere države članice, med drugimi tudi Belgija. Poleg tega lahko v mapi poti (2000) identificiramo korake,

---

²⁴ Vsi komunikaciji so dostopni na spletni strani OHR-ja.

ki zahtevajo krepitev pravosodja na entitetski ravni, medtem ko študija izvedljivosti (2003) že poziva h krepitvi pravosodja na državni ravni. V obdobju med obema dokumentoma je OHR namreč že vzpostavil ključne pravosodne strukture na državni ravni (Sodišče, Tožilstvo ter Visoki sodni in tožilski svet). To so le nekateri izmed argumentov, ki ne izključujejo možnosti, da je OHR močno vplival na determiniranje procesa pridruževanja BiH k EU.

Grafikon 4.3: Vpliv OHR-ja v procesu vzpostavitve institucij med letoma 1999 in 2007

Vir: Lastna analiza (glej Prilogo B).

V identifikacijo vpliva OHR-ja so bile vključene nove, z zakonsko osnovo ali odločitvijo OHR-ja vzpostavljene institucije ter institucije formirane, na podlagi Sveta ministrov ali Predsedstva BiH, ki so relevantne v kontekstu vzpostavitve države/nacije. Obenem so bile v pregled vključene krepitve (odbori, uradi, direkcije ipd.) Sveta ministrov (glej prilogo B). Tem kriterijem je med letoma 1999 in 2007 na podlagi dostopnih virov ustrezalo kar 51 institucij. Kot je razvidno iz grafa 4.3, je bilo kar 26 (51 %) od teh vzpostavljenih z direktno intervencijo OHR-ja, kar pomeni, da je Visoki predstavnik sprejel odločitev, ki je imela za posledico vzpostavitev nove institucije na državni ravni ali krepitev Sveta ministrov, v kar 23-ih primerih pa je bila odločitev sprejeta v obliki državnega zakona. Kot izpostavlja Trnka (2009a, 95), so zakoni Visokega predstavnika sprejeti na začasni osnovi vse dokler jih PS BiH ne sprejme brez sprememb oz. amandmajev. Temu posledično so bili vsi vsiljeni zakoni kasneje sprejeti tudi v PS BiH (glej prilogo B1).

15 institucij (30 %) je bilo vzpostavljenih s posrednim vplivom OHR-ja. Kot že omenjeno (glej podpoglavje 1.5), je bila identifikacija posrednega vpliva otežena, poleg tega pa je bilo v fazi pregleda nastanka institucij moč zaznati različne stopnje posrednega vpliva OHR-ja. Tako so bile nekatere institucije deležne močnejšega in nekatere šibkejšega posrednega vpliva. Na podlagi ugotovitev, razvidnih iz priloge B2 je bilo tako sedem institucij vzpostavljenih s šibkejšim vplivom, medtem ko je bilo osem institucij podvrženo močnejšemu vplivu OHR-ja. Pri vzpostavitvi desetih institucij (19 %) ni bilo moč zaznati večjih vplivov OHR-ja. To pomeni, da v poročilih Visokega predstavnika OZN-u, komunikejih PIC-a, govorih Visokega predstavnika in ostalih virih dostopnih na spletni strani OHR-ja ni bilo eksplicitno opredeljenega stališča, ki bi nakazovalo na spodbudo ali pritisk pri procesu sprejetja zakona za vzpostavitev relevantne institucije.

Kvalitativno gledano lahko zaključimo (glej prilogo B2), da so institucije, vzpostavljene brez vpliva OHR-ja manj signifikantne v kontekstu delovanja državnega aparata, praviloma gre za agencije in direkcije, brez katerih samo delovanje države ne bi bilo ogroženo.²⁵ Na drugi strani so institucije, ki so bile plod intervencionizma izredno pomemben del državnega aparata, tako so bile prav ključne reforme podvržene intervencijam Visokih predstavnikov (glej prilogo B). Eno izmed najodmevnejših intervencij zagotovo predstavlja zakon o Svetu ministrov BiH s katerim je OHR enostransko vzpostavil kar devet novih institucij.²⁶ Poleg dejstva, da je OHR popolnoma spremenil in oblikoval delovanje izvršne veje oblasti, lahko med pomembnejše institucije, vzpostavljene na podlagi intervencije, izpostavimo Sodišče BiH, Tožilstvo BiH, Visoki sodni in tožilski svet BiH, mejno policijo BiH in Javni radio-televizijski servis BiH (glej prilogo B). Tudi pri institucijah, vzpostavljenih s posrednim vplivom, je moč zaznati, da je bil OHR aktivnejši pri pomembnejših institucijah. Pri Komisiji za koncesije BiH je bilo npr. le moč zaznati spodbude in pritisk v govorih Visokega predstavnika in njegovega osebja, medtem ko je npr. pri vzpostavitvi Obveščevalno-varnostne agencije BiH OHR odigral ključno vlogo, saj je sprva na podlagi enostranske odločitve vzpostavil ekspertno komisijo za reformo obveščevalne službe, kateri je mesec kasneje imenoval mednarodnega nadzornika, na koncu pa je kar Visoki predstavnik sam predložil

---

²⁵ Brez vpliva so bile vzpostavljene naslednje institucije: Agencija za nadzor nad trgovino BiH, Agencija za zavarovanje BiH, Agencija za poštni promet BiH, Agencija za zaščito osebnih podatkov v BiH, Direkcija za ekonomsko planiranje BiH, Državna regulativna agencija za radiacijsko in nuklearno varnost BiH, Svet za konkurenco BiH, Služba za skupne zadeve institucij BiH, Urad koordinatorja za reformo javne uprave BiH in Urad za revizijo institucij BiH.

²⁶ S to intervencijo 3. decembra 2002 so bili vzpostavljeni: Ministrstvo za finance BiH, Ministrstvo komunikacij in prometa BiH, Ministrstvo za pravosodje BiH, Ministrstvo za varnost BiH in Generalni sekretariat Sveta ministrov BiH. Poleg tega je bil Svet ministrov okrepljen z Uradom za zakonodajo, Odborom za ekonomijo, Odborom za notranje politiko in Direkcijo za EU integracije.

zakon v PS BiH. Močnejši posredni vpliv je bilo moč zaznati tudi pri vzpostavitvi Državne agencije za preiskave in zaščito BiH, Ministrstva za obrambo BiH, Centralno volilne komisije BiH in Uprave za indirektno obdavčanje BiH (glej prilogo B2).

4.2. Odnos lokalnih političnih strank do delovanja OHR-ja in državne ureditve BiH

Kot je razvidno iz poglavja 4.1, je OHR v obravnavanem obdobju odigral ključno vlogo pri vzpostavljanju institucij na državni ravni ter s tem centraliziral oblast. To priča o tem, da se lokalni akterji niso strinjali z akcijami OHR-ja, zato bo v tem podpoglavju na podlagi političnih programov predstavljeno stališče relevantnih političnih strank do centralizacije oblasti in delovanja OHR-ja.

4.2.1 Srpska demokratska stranka (SDS)

V političnem programu stranke SDS (2010, 80) je jasno napisano, da se bo stranka »upirala konstantnim pritiskom k unitarizmu in centralizaciji institucij BiH«. Ker je bila večina prenesenih pristojnosti posledica direktnega in indirektnega vpliva OHR-ja, SDS zahteva, da NSRS prekliče vsa na nelegalen in nedemokratski način prenesena pooblastila ter obenem zaustavi bodoči prenos le-teh (2010, 81). SDS (2010, 82) se poleg tega močno zavzema za prenehanje mandata Visokega predstavnika in obenem opozarja, da so odločitve OHR-ja močno kršile Evropsko konvencijo o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter vztraja pri kazenskem pregonu predstavnikov mednarodnih organizacij, ki so te svoboščine kršili. Bivši predsednik NSRS-ja Dušan Stojčić (2012) trdi, da je bila SDS konstantno podvržena pritiskom zaradi nasprotovanja centralizaciji BiH, ki so se praviloma manifestirala prek brutalnih suspenzij njenih kadrov, uvedb ustavnih amandmajev in zakonov. Politične stranke v BiH in njene ustavne institucije tako niso bile mesto sprejemanja odločitev, saj je moč za sprejem le-teh ležala v rokah OHR-ja.

4.2.2 Savez nezavisnih socijaldemokrata (SNSD)

SNSD v svojem političnem programu (2012, 2–3) navaja, da vsaka rešitev »od zunaj« sproža nov val nezaupanja in negativno vpliva na prihodnost BiH, poleg tega stranka nasprotuje centralizaciji oblasti in spodbuja delovanje BiH po izvornih določbah iz DMS-ja. BiH v prihodnosti vidijo kot federativno državno skupnost (2012, 4). Kot SNSD navaja v svojem volilnem programu za splošne volitve leta 2010, so se »dobre namere« OHR-ja prelevile v nasilje nad vladavino prava in demokratično izvoljenimi predstavniki ljudstva, kar je za seboj

pustilo nestabilnost in razcepljenost med narodi v BiH (2010, 7). Leta 2007 se je SNSD tako zoperstavil nameri OHR-ja, da ukine policijo RS (2010, 8), za tem pa so se začeli odločno boriti za povračilo vseh odvzetih pristojnosti RS-ja (2010, 12). Pristojnosti na državni ravni morajo biti zmanjšane na minimum in vsaka revizija Ustave BiH, ki vodi k centralizaciji, oddaljuje državo od trajnostne rešitve (2010, 31). V mandatu 2010–2014 se je stranka zavzemala za zaprtje OHR-ja in prestrukturiranje vsiljenega sistema pravosodja, tako da se bistveno zmanjša vloga Sodišča in Tožilstva BiH oz. da se le-ta ukineta (2010, 50–51). Poslanec v NSRS-ju iz vrst SNSD-ja Srdjan Mazalica meni (2014), da bi nadaljnja centralizacija oblasti povzročila prevladujoči vpliv enega konstitutivnega naroda nad drugim dvema, zato je BiH lahko funkcionalna samo kot decentralizirana država. Obenem Mazalica izpostavlja ugotovitve študije Skupščine Evropskih Regij (Assembly of European Regions), ki je zaključila, da je decentralizacija v ekonomskem smislu najbolj koristna v državah, kjer se politike v posameznih regijah močno razlikujejo.

4.2.3 Stranka demokratske akcije (SDA)

Na podlagi programske deklaracije se stranka SDA iz FBiH v nasprotju s strankama iz RS-ja (SDS in SNSD) zavzema za razvijanje skupne bosansko-hercegovske identitete in izvedbo reform za bolj učinkovito funkcioniranje institucij, ki bi delovale na celotnem prostoru BiH (2009, 1). Nadalje se stranka zavzema za ureditev BiH kot Republike – pravne, državljske, demokratične in regionalne države s tremi nivoji oblasti – lokalna, regionalna in državna (2009, 2), kar nakazuje na dejstvo, da stranka podpira ukinitvev entitet. SDA se močno zavzema za ustavne spremembe, ki bi bile plod intenzivnih pogovorov med političnimi subjekti BiH, poleg tega pa v tem procesu podpira tudi sodelovanje OHR-ja in držav članic PIC-a (2009, 3). Stranka se zavzema za krepitev institucij na državni ravni, predvsem za vzpostavitev enotnega policijskega sistema in Vrhovnega sodišča BiH (2009, 4). Tudi v tem vidiku je konflikt interesov s strankama iz RS-ja več kot očiten. Kljub vsemu pa si SDA želi čimprejšnjega odhoda OHR-ja iz države, vendar ta odhod pogojuje s prenosom vseh pooblastil OHR-ja na institucije BiH (2009, 8–9).

4.2.4 Socijaldemokratska partija Bosne i Hercegovine (SDP BiH)

SDP je edina stranka v BiH, ki ima na volitvah oblikovane večetnične liste. Stranka politično deluje na celotnem teritoriju BiH, vendar je njen vpliv v RS-ju zanemarljiv, saj se njeno

volilno telo nahaja predvsem med bošnjaškimi volivci (Nešković 2013, 343). SDP se na podlagi programa (2003, 2, 16) zavzema za decentralizirano državo s statusom Republike nad katero imajo popolno oblast vsi državljani BiH. Stranka meni, da v BiH obstaja »ustavna napaka«, saj imata njeni entiteti pristojnosti države, medtem ko BiH nima funkcij za aplikacijo zunanje in notranje suverenosti. Tako SDP že od samega začetka ovira implementacijo pomanjkljivega DMS-ja in je zaskrbljena nad dejstvom, da kljub vsem odločitvam OHR-ja mnoge državne institucije ne delujejo, kot je to predvideno (2003, 16). Tako se stranka zavzema za krepitev državnosti BiH in njenih državnih institucij (2003, 16), medtem ko njen član Irfan Čengić izpostavlja (2014), da mora biti BiH razdeljena na ekonomsko-geografske regije ter, da se poleg državne mora okrepiti tudi lokalna raven oblasti. Čengić (2014) meni, da je bilo obdobje intervencionizma najproduktivnejše v BiH, vendar obenem izpostavlja, da politične stranke v tem času niso bile suverene.

4.2.5 Hrvatska demokratska zajednica Bosne i Hercegovine (HDZ BiH)

HDZ BiH se zavzema za decentralizirano državo BiH in meni, da je asimetrična državna ureditev, ki temelji na dveh entitetah in treh konstitutivnih narodih temeljni razlog za njeno nefunkcionalnost. Tako HDZ BiH vidi rešitev v formiranju državne skupnosti treh popolnoma enakopravnih in suverenih konstitutivnih narodov, organiziranih na treh nivojih oblasti. Vsak od teh treh nivojev bi moral imeti svojo zakonodajno, sodno in izvršno vejo oblasti. Država bi bila tako sestavljena iz treh teritorialno-administrativnih enot, medtem ko bi Sarajevo kot glavno mesto imelo status distrikta (Programska deklaracija 2011, 30). Na podlagi programa se stranka tudi močno zavzema za krepitev pristojnosti lokalne uprave ter finančno kot funkcionalno krepitev občin in mest (2011, 32). Kot pravi predsednik stranke Dragan Čović (2013), bo za vse v BiH bolje, če mednarodna skupnost odide iz države. OHR je v zadnjih letih po njegovem mnenju prinesel več škode kot koristi.

5 SKLEP

Ko govorimo o vzpostavitvi države/institucij BiH, se moramo zavedati, da izjemno ozke pristojnosti in malo število institucij na državni ravni niso posledica ideološke podpore k vzpostavitvi države z minimalni funkcijami, temveč posledica pomanjkanja konsenza med lokalnimi akterji. Nesoglasje tako ni o tem, kakšne storitve prebivalci pričakujejo od državnih institucij, temveč katere institucije bodo te storitve zagotavljale in ali bi država sploh morala obstajati (Bieber 2011, 1787). Chandler (2014) tako izpostavlja, da je bila vzpostavitev BiH vsiljena s strani zunanjih mednarodnih akterjev in sosednjih držav, saj med srbskim in hrvaškim prebivalstvom v BiH ni bilo nikakršne želje po formiranju države. Tako v letu 1998 več kot 70 % Srbom in več kot polovici Hrvatom vzpostavitev enotne BiH ni bila pomembna, medtem ko si je 75 % Bošnjakov zavzemalo za njeno vzpostavitev (Qev analytics 1998, 3). Na podlagi obsežne raziskave IPSOS-a (2011) je samo 8 % Srbov in 19 % Hrvatov ponosno na to da so državljani BiH (2011, 97), 84 % Srbov in 78 % Hrvatov za svoje identitetne simbole šteje simbole Hrvaške in Srbije (2011, 89), 80 % Srbov in 60 % Hrvatov meni, da bosanska nacija ne obstaja (2011, 83), 70 % Bošnjakov želi, da bi bila RS ukinjena (2011, 44), medtem ko si 87 % vprašanih v RS-ju želi njeno neodvisnost (Gallup monitor 2010, 5). Konflikt interesov je tako več kot očiten tudi med prebivalci BiH.

Težave, s katerimi se je mednarodna skupnost soočala v BiH, so po mnenju Popovića (2005, 168) predvsem posledica nepriznavanja ključnega vzroka vojne, v kateri so se Srbi in Hrvati zoperstavljali vzpostavitvi enotne države BiH, kjer bi večino predstavljalo muslimansko prebivalstvo. S svojim delovanjem v BiH je mednarodna skupnost pokazala, da ni razumela oz. upoštevala konteksta regionalne zgodovine, kulture in tradicije, ki v veliki meri determinira odnose med prebivalci in njihovimi političnimi predstavniki. Tako Nič (2014) zaključuje, da je bil proces vzpostavitve države v BiH velikokrat podvržen eksperimentiranju in improviziranju, kar potrjuje Šolaja (2014), ki dodaja, da bi bil rezultat procesa vzpostavitve države BiH popolnoma drugačen, če bi mednarodna skupnost imela jasno opredeljen koncept delovanja in precizne mehanizme implementacije le-tega.

Na podlagi pregleda procesa vzpostavitve institucij BiH med letoma 1999 in 2007 lahko zaključimo, da je proces v veliki meri, če ne skoraj izključno, slonel na intervencionizmu različnih Visokih predstavnikov, ki so lahko na podlagi bonnskih pooblastil enostransko sprejemali zakone in formirali institucije na državni ravni BiH. Več kot polovico od 51 institucij je tako vzpostavil kar sam OHR, medtem ko je pri vzpostavitvi 16 institucij imel

znaten posredni vpliv. Le pri desetih institucijah ni bilo moč opaziti večjih vplivov OHR-ja. Gledano iz kvalitativnega vidika zgornje ugotovitve dobijo še večje razsežnosti. OHR je namreč enostransko vzpostavil najpomembnejše institucije in praktično sam izpeljal nekatere ključne reforme, med katere je potrebno izpostaviti reformo pravosodja (vzpostavitev Sodišča BiH, Tožilstva BiH, Visokega sodnega in tožilskega sveta BiH). Poleg intervencij v druge vitalne dele državne ureditve (npr. mediji, policija) je OHR močno interveniral tudi v izvršno vejo oblasti, ko je z vsiljenim zakonom poleg Generalnega sekretariata Sveta ministrov BiH vzpostavil kar štiri nova ministrstva. Tudi pri pomembnejših institucijah, vzpostavljenih s posrednim vplivom, je OHR odigral ključno vlogo. Pri pregledu obravnavanega procesa je bilo tako moč zaslediti, da se je vpliv OHR-ja nižal s pomembnostjo vzpostavljenih institucij. Bolj kot je bila ta pomembna v političnem sistemu večji je bil vpliv OHR-ja. Tako so institucije, vzpostavljene brez vpliva OHR-ja, praviloma agencije, uradi in direkcije, brez katerih funkcioniranje političnega sistema ne bi bilo ogroženo. Glavno hipotezo »*Proces vzpostavitve institucij na državni ravni BiH med letoma 1999 in 2007 je bil posledica intervencionizma OHR-ja*« lahko tako v celoti potrdim, saj je kljub temu, da kvantitativno gledano nekatere institucije niso bile podvržene intervencionizmu OHR-ja, pa kvalitativni pogled na vsebino intervencij jasno kaže, da so bile ključne institucije političnega sistema BiH v obdobju od leta 1999 do 2007 vzpostavljene pa podlagi intervencije OHR-ja.

Če ugotovitve povežemo s teoretskimi nastavki, lahko opazimo precejšen konflikt med teorijo in prakso procesa vzpostavitve države/institucij. Poleg tega, da je bil proces podvržen direktnim kršitvam vladavine prava, človekovih pravic in osnovnih določb politične suverenosti iz Ustanovne listine ZN (1945), smo bili po okrepitvi Visokega predstavnika z bonnskimi pooblastili, priča t. i. pristopu 'od zgoraj navzdol' k procesu vzpostavitve države/institucij, ki je imel za posledico krepitev državnih institucij brez soglasja vseh lokalnih akterjev, kar je, kot izpostavlja Stahn (2008, 724), med njimi izzvalo mnogo nezadovoljstva. Prav t. i. pristop 'od spodaj navzgor', močno povpraševanje lokalnih akterjev po institucionalnih spremembah in posvetovalni vpliv mednarodne skupnosti, po mnenju mnogih avtorjev predstavlja edini »recept« za uspešno implementacijo procesa vzpostavitve države/institucij (glej npr. Fukuyama 2004, Elges 2005, Chandler 2005, Wolff 2011, Menocal 2011). Tem osnovnim elementom na žalost nismo bili priča v BiH, kjer se je proces vzpostavitve države/institucij odvijal prav v nasprotni smeri, kar je po mnenju Šolaje (2014) enostavno odvrčalo boj za demokracijo med lokalnimi akterji.

Na podlagi sheme 2.1 (glej podpoglavje 2.3) in ugotovitev iz empiričnega dela lahko zaključimo, da je bil proces vzpostavitve države v BiH deležen prav vseh elementov, ki jih shema vsebuje. Po podpisu DMS-ja smo bili priča konceptom konsociacije (glej Lijphart 1969), saj mirovni sporazum vzpostavi strogo decentraliziran politični sistem, ki temelji na principu delitve moči in teritorialne samouprave strank v sporu, mednarodni skupnosti pa določa le posvetovalno in vlogo mediatorja. Po politični odločitvi PIC-a, da Visokega predstavnika okrepi z bonnskimi pooblastili, mednarodna skupnost prevzame iniciativo nad procesom vzpostavitve institucij na način, ki sovпада s teorijo univerzalizma (glej Ivie in Walter 2010, 452–453), saj OHR pritiska in spodbuja stranke v sporu k namenskem omejevanju identitetnih razlik. Svojo neomejeno politično, zakonodajno in izvršno moč (bonnska pooblastila, enostransko sprejemanje zakonov, pritiski na lokalne akterje, suspenzije itd.) je OHR apliciral na podlagi pristopa 'od zgoraj navzdol', ki sovпада z elementi teorije kontrole (glej Lustick, 1979).

Pregled odnosa političnih strank do državne ureditve in delovanja OHR-ja v BiH je pokazal, da stranki iz RS-ja, za kateri v veliki meri volijo srbski volivci (SDS in SNSD) močno nasprotujeta vzpostavitvi institucij na državni ravni in kakršnikoli vlogi mednarodne skupnosti v procesu vzpostavitve države/institucij, obenem pa se obe stranki zavzemata za povračilo vseh nelegalno odvzetih pristojnosti RS-ja. Na drugi strani stranki iz FBiH (SDA, SDP BiH), kateri imata zatočišče predvsem v volivcih bošnjaške nacionalnosti, imata do teh vprašanj drugačen pogled. SDA se namreč odločno zavzema za ukinitvev entitet in podpira dodatno centralizacijo oblasti (npr. vzpostavitev vrhovnega sodišča BiH in enotnega policijskega sistema), pri kateri bi moral sodelovati tudi OHR, medtem ko se SDP BiH, sicer v principu večetnična stranka, zavzema za vzpostavitev državljanske BiH brez nacionalnega »predznaka«. Državlanski koncept po mnenju Šolaje (2014) trenutno ni mogoč, saj je za aplikacijo koncepta potrebna homogena družba in državljansko/individualistični interes, medtem ko v BiH prevladuje nacionalni/kolektivni interes. SDP BiH poleg zavzemanja za decentralizacijo oblasti podpira tudi krepitev državnosti BiH in njenih državnih organov ter institucij. HDZ BiH, eden izmed predstavnikov hrvaškega prebivalstva v BiH se zavzema za močnejšo teritorialno-administrativno avtonomnost hrvaškega naroda, krepitev lokalne uprave v BiH in poleg tega ne podpira akcij OHR-ja iz preteklosti. Na podlagi teh ugotovitev lahko drugo izvedeno hipotezo »Vzpostavitev novih državnih struktur oz. centralizacijo oblasti v BiH podpirajo le politične stranke iz Federacije BiH, ki zastopajo bošnjaški narod v BiH« potrdim.

Dejstvo, da predstavniki srbskega in v veliki meri hrvaškega naroda ne podpirajo akcij in rezultatov intervencij OHR-ja, je v državi pustilo globoke posledice. Kot pravi Šolaja (2014), ne glede na državni politični sistem, tri nacionalne skupnosti funkcionirajo v posebnih ločenih političnih sistemih. Težave med konstitutivnimi elementi sedanje BiH pa so vse prej kot le posledica delovanja OHR-ja. Kratek zgodovinski pregled (podpoglavje 3.1) priča, da so se nesoglasja in trenja med narodi, ki so se nemalokrat zaključevala v krvavih vojnah, zelo pogosto pojavljala v zgodovini BiH. Čeprav krivda za težave po podpisu DMS-ja v veliki meri seveda pripada lokalnim akterjem, pa najbolj bode v oči dejstvo, da se je proces vzpostavitve države/institucij pod okriljem OHR-ja implementiral v strogem nasprotju s teoretskimi nastavki in principi mednarodnega prava. Chandler (2014) izpostavlja, da današnji svet ne deluje na dogovorjenih principih mednarodnega prava in izpostavlja, da so glavni problemi v BiH predvsem posledica vmešavanja ZDA in EU v proces dezintegracije bivše Jugoslavije.

Vpliv OHR-ja v političnem življenju BiH se je po letu 2007 močno znižal. Kot izpostavlja Nič (2014), konec uporabe bonnskih pooblastil in intervencij OHR-ja zaznamuje neuspešna implementacija t. i. Aprilskega paketa leta 2006, ki je bil, kot izpostavlja Kulanić (2011, 168), prvi poskus obsežnih konstitutivnih sprememb, oblikovan s strani lokalnih akterjev z znatno vpletenostjo mednarodne skupnosti. Mekina (2009) vzpostavlja paralelo med današnjo situacijo v BiH in situacijo v Jugoslaviji pred njenim razpadom. Visoki predstavnik namreč vse bolj igra vlogo zadnjega premiera bivše Jugoslavije Anteja Markovića, ki se je zavzemal za ohranitev države, medtem ko sedanji predsednik RS-ja Milorad Dodik vse bolj očitno in uspešno uporablja nekdanje slovenske argumente (volja ljudstva, demokracija, samoodločba, nezakonitost montiranih procesov ipd.) v boju proti državnim oblastem, ki uživajo podporo v mednarodni skupnosti. Delovanje mednarodne skupnosti v BiH v obdobju 1999–2007 jasno priča, da je pristop 'od zgoraj navzdol' neustrezen pri procesu vzpostavitve šibkih in razdeljenih držav, saj je za centralizacijo oblasti in vzpostavitev novih institucij na državni ravni v prvi vrsti potrebno soglasje vseh relevantnih lokalnih akterjev v državi.

7 LITERATURA

1. Ademović, Nedim, Joseph Marko in Goran Marković. 2012. *Ustavno pravo Bosne i Hercegovine*. Sarajevo: Fondacija Konrad Adenauer. Dostopno prek: http://www.kas.de/wf/doc/kas_33649-1522-15-30.pdf?130227154738 (22. junij 2014).
2. Agencija za državnu službu BiH. 2013. *Institucije Bosne i Hercegovine koje zapošljavaju državne službenike*. Dostopno prek: http://www.ads.gov.ba/v2/index.php?option=com_content&view=article&id=1935%3Ainstitucije-bih-koje-zapoljavaju-dravne-slubenike&Itemid=169&lang=sr (25. junij 2014).
3. Agencija za osiguranje depozita Bosne i Hercegovine. 2014. *O nama*. Dostopno prek: <http://www.aod.ba/index.php> (8. julij 2014).
4. Batić Bačević. 2013. Razgovor nedelje. Bosna, šta je to? *Politika online*, 29. september. Dostopno prek: <http://www.politika.rs/rubrike/region/Bosna-sta-je-to.lt.html> (27. februar 2014).
5. Begić, Zlatan. 2009. Nastojanja na usavršavanju procesa odlučivanja. V *Proces Odlučivanja u Parlamentarnoj Skupštini Bosne I Hercegovine. Stanje – komparativna rješenja – prijedlozi*, ur. Ivana Marić, 101–112. Sarajevo: Fondacija Konrad Adenauer e.V. Dostopno prek: http://www.kas.de/wf/doc/kas_17300-1522-1-30.pdf?091015100155 (22. junij 2014).
6. Belloni, Roberto. 2007. *State Building and International Intervention in Bosnia*. Security and Governance Series. London and New York: Routledge Taylor & Francis Group.
7. Bhattacharjee, Anol. 2012. *Social Science Research: Principles, Methods, and Practices*. University of South Florida: Creative Commons Attribution. Dostopno prek: http://scholarcommons.usf.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1002&context=oa_textbooks (14. december 2013).
8. Bieber, Florian. 2011. Building Impossible States? State-Building Strategies and EU Membership in the Western Balkans. *Europe – Asia Studies* 63 (10): 1783–1802.
9. BiH Directorate for Economic Planning. 2011. *Istorijat*. Dostopno prek: http://www.dep.gov.ba/o_depu/istorijat/default.aspx?id=1412&langTag=en-US (10. julij 2014).

10. Chandler, David. 2005. *International State-Building: Beyond Conditionality, Beyond Sovereignty*. Guest Seminar, Royal Institute for International Relations (IRRI-KIIB), Brussels, 17. November. Dostopno prek: <http://www.davidchandler.org/pdf/papers/Beyond%20Conditionality%20Beyond%20Sovereignty.pdf> (27. februar 2014).
11. --- 2006a. *Empire in Denial – The politics of State-building*. London: Pluto Press.
12. --- 2006b. State-building in Bosnia: The limits of »informal trusteeship«. *International Journal of Peace Studies* 11 (1): 17–38.
13. --- 2014. Intervju z avtorjem. E-pošta, 21. julij.
14. Coles, Kimberley. 2007. Ambivalent Builders: Europeanization, the Production of Difference, and Internationals in Bosnia-Herzegovina. V *The New Bosnian Mosaic – Identities, memories and Moral Claims in a Post-War Society*, ur. Xavier Bougarel, Elissa Helms in Ger Duijzings, 255–273. Hampshire: Ashgate Publishing Limited.
15. Čengić, Irfan. 2014. Intervju z avtorjem. E-pošta, 15. avgust.
16. Ćorović, Vladimir. 1939. *Politične prilike u Bosni i Hercegovini*. Beograd: Ars Libris. Dostopno prek: http://www.rastko.rs/rastko-bl/istorija/corovic/bih/vcorovic-politika-bih_1.html#_Toc535925848 (26. marec 2014).
17. Davis-Siani, Peter. 2004. Introduction: international intervention (and non-intervention) in the Balkans. V *International Intervention in the Balkans since 1995*, ur. Peter Siani-Davies, 1–32. London and New York: Routledge, Taylor & Francis Group.
18. Direkcija za evropske integracije. 2011. *Institucije BiH*. Dostopno prek: http://www.dei.gov.ba/o_bih/default.aspx?id=51&langTag=bs-BA (25. junij 2014).
19. --- 2013. *Hronologija odnosa BiH i EU*. Dostopno prek: http://www.dei.gov.ba/dei/bih_eu/default.aspx?id=9808&langTag=bs-BA (17. julij 2014).
20. Elges, Reinhold. 2005. International Statebuilding – Time to Reconsider. *Österreichische Zeitschrift für Politikwissenschaft (ÖZP)* 34 (2): 177–189.
21. European stability initiative. 2000. *EU Road Map – Steps to be taken by Bosnia and Herzegovina to Prepare for a Launch of a Feasibility Study*. Dostopno prek: <http://www.esiweb.org/pdf/bridges/bosnia/EURoadMap.pdf> (16. junij 2014).

22. Evropska komisija. 2003. *Bosnia and Herzegovina: Commission approves Feasibility Study*. Dostopno prek: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-03-1563_en.htm (20. junij 2014).
23. --- 2014. *Bosnia and Herzegovina – 2013 progress report*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2013/package/brochures/bosnia_and_herzegovina_2013.pdf (22. november 2013).
24. Fond za povratak Bosne i Hercegovine. 2013. *O nama*. Dostopno prek: http://www.fondza-pov.gov.ba/o_nama/default.aspx?id=18&langTag=bs-BA (2. avgust 2014).
25. Foreign Policy Initiative BH. 2011. *Policy analysis. Mit o zatvaranju OHR-a*. Dostopno prek: http://www.vpi.ba/upload/documents/Mit_o_zatvaranju_OHR-a.pdf (20. november 2013).
26. Fukuyama, Francis. 2004. *State Building. Governance and World Order in the Twenty-First Century*. London: Profile Books LTD.
27. Gallup Balkan Monitor. 2010. *Reports: Focus on Bosnia and Herzegovina*. Dostopno prek: http://www.balkan-monitor.eu/files/Gallup_Balkan_Monitor-Focus_On_Bosnia_and_Herzegovina.pdf (22. maj 2014).
28. Geiger, Vladimir. 2013. Brojidbeni pokazatelji o žrtvama logora Jasenovac, 1941.–1945. (procjene, izračuni, popisi). *Časopis za suvremenu povijest* 45 (2): 211–242.
29. Golijanin, Sanja. 2009. Republika Srpska. V *Uvod u Politički Sistem Bosne i Hercegovine – Izabrani Aspekti*, ur. Saša Gavrić, Damir Banović in Christina Krause, 392–419. Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar in Fondacija Konrad Adenauer. Dostopno prek: <http://cps.ba/wp-content/uploads/2013/07/ZADNJA-VERZIJA-ZBORNIK-bez-korica.pdf> (1. julij 2014).
30. Gromes, Thorsten. 2009. Daytonski sporazum za Bosnu i Hercegovinu. V *Uvod u politički sistem Bosne i Hercegovine – izabrani aspekti*, ur. Saša Gavrić, Damir Banović, in Christina Krause. 44–56. Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar in Fondacija Konrad Adenauer. Dostopno prek: <http://cps.ba/wp-content/uploads/2013/07/ZADNJA-VERZIJA-ZBORNIK-bez-korica.pdf> (27. julij 2014).

31. HDZ BiH. 2011. *Statut – Program – Programska deklaracija Hrvatske demokratske zajednice Bosne i Hercegovine*. Dostopno prek: <http://www.hdzbih.org/o-nama/program-i-statut-hdz-bih.html> (5. avgust 2014).
32. --- 2013. *Predsjednik HDZ BiH dao interview za Magazin - Tjedni prilog zagrebačkog Jutarnjeg lista*. Dostopno prek: <http://www.hdzbih.org/vijesti/5427-predsjednik-hdz-bih-dao-interview-za-magazin-tjedni-prilog-zagrebackog-jutarnjeg-lista.html> (5. avgust 2014).
33. Hippler, Jochen. 2002. *Ethnicity, State, Nation-Building – Experiences, Policies and Conceptualization*. SEF-Symposium: Nation building in the globalization process – A contribution to regional stability and global security? Bonn, 11. in 12. december. Dostopno prek: http://www.jochenhippler.de/html/ethnicity-_state-_and_nation-building.html (3. april 2014).
34. Ibrahimagić, Omer. 1998. *Državno-pravni razvitak Bosne i Hercegovine*. Sarajevo: Vijeće Kongresa bošnjačkih intelektualaca. Dostopno prek: <http://www.camo.ch/PDFO/OmerBiH.pdf> (27. marec 2014).
35. Ibrahimbegović, Vanja. 2009. Vijeće ministara. V *Uvod u Politički Sistem Bosne i Hercegovine – Izabrani Aspekti*, ur. Saša Gavrić, Damir Banović in Christina Krause, 190–210. Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar in Fondacija Konrad Adenauer. Dostopno prek: <http://cps.ba/wp-content/uploads/2013/07/ZADNJA-VERZIJA-ZBORNİK-bez-korića.pdf> (27. julij 2014).
36. Ipsos Strategic Marketing. 2011. *Report: Nation building – BiH*. Dostopno prek: http://www.hf.uio.no/ilos/forskning/prosjekter/nation-w-balkan/dokumenter/nb_b-h.pdf (1. april 2014).
37. Ivie, L. Robert in Timothy W. Waters. 2010. Discursive democracy and the challenge of state building in divided societies: reckoning with symbiotic capital in Bosnia and Hercegovina. *Nationalities Papers: The Journal of Nationalism and Ethnicity* 38 (4): 449–468.
38. Johansson, Rolf. 2003. *Case Study Methodology*. Royal Institute of Technology. Dostopno prek: http://www.psyking.net/htmlobj-3839/case_study_methodology-_rolf_johansson_ver_2.pdf (20. december 2013).

39. Kasapović, Mirjana. 2005. *Bosna i Hercegovina – Podijeljeno Društvo i Nestabilna Država*. Zagreb: Politička Kultura.
40. Komisija/Povjerenstvo za Očuvanje Nacionalnih Spomenika BiH. 2014. *Odluka Predsjedništva Bosne i Hercegovine o Komisiji za očuvanje nacionalnih spomenika*. Dostopno prek: http://kons.gov.ba/main.php?id_struct=2&lang=1 (27. julij 2014).
41. Kulanić, Ahmed. 2011. International Political Actors and State-Building Process in Bosnia-Herzegovina. *Epiphany – Journal on transdisciplinary studies* 4 (1): 168–184.
42. Lijphart, Arend. 1969. Consociational Democracy. *World Politics* 21 (2): 207–225.
43. Lustick, Ian. 1979. Stability in Deeply Divided Societies: Consociationalism versus Control. *World Politics* 31 (3): 325–344.
44. Malcom, Neil. 1996. *Bosnia: A Short History*. New York: New York University Press.
45. Marković, Goran. 2009a. Predsjedništvo. V *Uvod u Politički Sistem Bosne i Hercegovine – Izabrani Aspekti*, ur. Saša Gavrić, Damir Banović in Christina Krause, 210–234. Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar in Fondacija Konrad Adenauer. Dostopno prek: <http://cps.ba/wp-content/uploads/2013/07/ZADNJA-VERZIJA-ZBORNİK-bez-korica.pdf> (25. junij 2014).
46. --- 2009b. Ustav Bosne i Hercegovine. *Uvod u Politički Sistem Bosne i Hercegovine – Izabrani Aspekti*, ur. Saša Gavrić, Damir Banović in Christina Krause, 57–85. Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar in Fondacija Konrad Adenauer. Dostopno prek: <http://cps.ba/wp-content/uploads/2013/07/ZADNJA-VERZIJA-ZBORNİK-bez-korica.pdf> (2. julij 2014).
47. --- 2012. Funkcionisanje države i metodi tumačenja. *Anali Pravnog fakulteta* 9 (5): 35–52.
48. Mazalica, Srdjan. 2014. Intervju z avtorjem. E-pošta, 14. avgust.
49. Mekina, Igor. 2009. Inzko kakor Marković. *Mladina*, 13. april. Dostopno prek: http://www.mladina.si/80988/12-06-2009-inzko_kakor_markovi/?cookieu=ok (10. julij 2014).
50. Menocal, Alina Rocha. 2011. State Building for Peace: a new paradigm for international engagement in post-conflict fragile states? *Third World Quarterly* 32 (10): 1715–1736.

51. *Mirovni sporazum*. 1995. Dostopno prek: <http://cesi.fpn.unsa.ba/wp-content/uploads/2012/12/Dejtonski-mirovni-sporazum.pdf> (21. november 2013).
52. Momčilović-Popov, Zlatiborka. 2012. Parlamentarne političke stranke u BiH. V *Parlamentarizam u Bosni i Hercegovini*, ur. Saša Gavrić in Damir Banović, 251–293. Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar in Fondacija Konrad Adenauer. Dostopno prek: <http://www.fes.ba/files/fes/pdf/publikationen/2013/Parlamentarizam.pdf> (11. februar 2014).
53. Montevidejska konvencija o pravicah in dolžnostih držav - *Montevideo Convention on Rights and Duties of States of 1933*. Dostopno prek: <http://caselawofeu.com/wp-content/uploads/2013/06/Montevideo-Convention-on-the-Rights-and-Duties-of-States.pdf> (26. februar 2014).
54. Narodna skupština Republike Srpske. 2009. *Zaključak broj: 01-788/09*. Dostopno prek: <http://www.narodnaskupstinars.net/stranica/2243-zakljucak-broj-01-78809-lat> (11. februar 2014).
55. Nešković, Radomir. 2013. *Nedovršena država: Politički sistem Bosne i Hercegovine*. Sarajevo: Friedrich-Ebert-Stiftung. Dostopno prek: <http://www.fes.ba/files/fes/pdf/publikationen/2013/Radomir%20Neskovic%20-%20Nedovrsena%20drzava%20sa%20koricama.pdf> (5. april 2014).
56. Nič, Milan. 2014. Intervju z avtorjem. Bratislava, 28. junij.
57. OHR. 1996. *PIC London Conference Summary of Conclusions*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/pic/default.asp?content_id=5176 (22. junij 2014).
58. --- 1997. *PIC Bonn Conclusions*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/pic/default.asp?content_id=5182#11 (19. april 2013).
59. --- 1998a. *Signing of the Memorandum of Understanding on the Regulation of Legal Assistance between the Institutions of the Federation of BiH and the RS*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/ohr-dept/presso/pressr/default.asp?content_id=4619 (5. julij 2014).
60. --- 1998b. *Decision on the establishment of an Independent Experts Commission to prepare the election law*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/decisions/statemattersdec/default.asp?content_id=349 (5. julij 2014).

61. --- 1999a. *Decision removing Mr. Nikola Poplasen from the Office of President of Republika Srpska*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/decisions/removalssdec/default.asp?content_id=267 (15. junij 2014).
62. --- 1999a. *Decision on the Law on Implementation of the Decisions of the Commission for Real Property Claims of Displaced Persons and Refugees*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/decisions/plipdec/default.asp?content_id=252 (6. julij 2014).
63. --- 1999b. *15th Report by the High Representative for Implementation of the Peace Agreement to The Secretary-General of the United Nations*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/other-doc/hr-reports/default.asp?content_id=3679 (15. julij 2014).
64. --- 2000a. *Decision imposing the Law on State Border Service*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/decisions/statemattersdec/default.asp?content_id=358 (10. julij 2014).
65. --- 2000b. *Draft Election Law resubmitted to Parliament*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/ohr-dept/presso/pressr/default.asp?content_id=3715 (10. julij 2014).
66. --- 2000c. *OHR: Economic Newsletter, Vol. 3, No. 4, May 2000*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/ohr-dept/econ/newsletter/default.asp?content_id=3473 (10. julij 2014).
67. --- 2000d. *16th Report by the High Representative for Implementation of the Peace Agreement to The Secretary-General of the United Nations*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/other-doc/hr-reports/default.asp?content_id=3658 (10. julij 2014).
68. --- 2000e. *Decision establishing the BiH Law on Accreditation, introducing EU standards*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/decisions/econdec/default.asp?content_id=40 (10. julij 2014)
69. --- 2000f. *Decision establishing the BiH Institute for Accreditation*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/decisions/econdec/default.asp?content_id=41 (13. julij 2014).
70. --- 2000g. *Decision establishing the BiH Institute for Standards, Metrology and Intellectual Property*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/decisions/econdec/default.asp?content_id=39 (14. julij 2014).
71. --- 2000h. *Decision imposing the BiH Law on Measuring Units, introducing EU standards*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/decisions/econdec/default.asp?content_id=42 (14. julij 2014).

72. --- 2000i. *Decision imposing the BiH Law on Standardisation, introducing EU standards.* Dostopno prek: http://www.ohr.int/decisions/econdec/default.asp?content_id=44 (14. julij 2014)
73. --- 2000j. *Decision imposing the Law on the State Court of BiH.* Dostopno prek: http://www.ohr.int/decisions/judicialrdec/default.asp?content_id=5228 (15. julij 2014).
74. --- 2000k. *Decision imposing the Law on the Human Rights Ombudsman of Bosnia and Herzegovina.* Dostopno prek: http://www.ohr.int/decisions/statemattersdec/default.asp?content_id=364 (15. julij 2014).
75. --- 2000l. *High Representative imposes package of laws to boost economic reform in BiH.* Dostopno prek: http://www.ohr.int/ohr-dept/presso/pressr/default.asp?content_id=4167 (15.7.2014).
76. --- 2001a. *Decision Combining the Competencies of the Independent Media Commission and the Telecommunications Regulatory Agency.* Dostopno prek: http://www.ohr.int/decisions/mediadec/default.asp?content_id=75 (20. julij 2014).
77. --- 2001b. *Decision providing the Independent Judicial Commission (IJC) with a comprehensive mandate.* Dostopno prek: http://www.ohr.int/decisions/judicialrdec/default.asp?content_id=70&lang=en (20. julij 2014).
78. --- 2001c. *OHR and OSCE Call for Urgent Adoption of Election Law.* Dostopno prek: http://www.ohr.int/ohr-dept/presso/pressr/default.asp?content_id=4453 (20. julij 2014).
79. --- 2001d. *PIC Statements on Economic Matters.* Dostopno prek: http://www.ohr.int/ohr-dept/econ/picstmt/default.asp?content_id=5870 (21. julij 2014).
80. --- 2001e. *Communique by the PIC Steering Board.* Dostopno prek: http://www.ohr.int/pic/default.asp?content_id=6141 (23. julij 2014).
81. --- 2001f. *Draft Deposit Insurance law for BiH savers presented to State and Entity Ministers.* Dostopno prek: http://www.ohr.int/ohr-dept/presso/pressr/default.asp?content_id=6334 (20.7.2014).
82. --- 2001g. *Chronology/Monthly Tracker 2001.* Dostopno prek: http://www.ohr.int/ohr-dept/presso/chronology/default.asp?content_id=5978 (24. julij 2014).

83. --- 2002a. *High Representative imposes Entity laws supporting the reconstruction of National Monuments*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/ohr-dept/preso/pressr/default.asp?content_id=6882 (24. julij 2014).
84. --- 2002b. *Decision enacting the Law on the High Judicial and Prosecutorial Council of the Republika Srpska*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/decisions/judicialrdec/default.asp?content_id=8468 (25. julij 2014).
85. --- 2002c. *Decision Enacting the Law on the High Judicial Council of Bosnia and Herzegovina*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/decisions/judicialrdec/default.asp?content_id=8464 (25. julij 2014).
86. --- 2002d. *Decision Imposing the Law on Civil Service in the Institutions of Bosnia and Herzegovina*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/decisions/statemattersdec/default.asp?content_id=8560 (25. julij 2014).
87. --- 2002e. *Decision Imposing the Law on the Basis of the Public Broadcasting System and on the Public Broadcasting Service of Bosnia and Herzegovina*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/decisions/mediadec/default.asp?content_id=8359 (25. julij 2014).
88. --- 2002f. *Speech by the High Representative Paddy Ashdown to the BiH Parliament*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/ohr-dept/preso/presssp/default.asp?content_id=27319 (25. julij 2014).
89. --- 2002g. *Decision Enacting the Law on Amendments to the Law on Court of Bosnia and Herzegovina*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/decisions/judicialrdec/default.asp?content_id=27648 (27. julij 2014).
90. --- 2002h. *Decision Enacting the Law on the Prosecutor's Office of Bosnia and Herzegovina*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/decisions/judicialrdec/default.asp?content_id=27652 (27. julij 2014).
91. --- 2002i. *Remarks By Principal Deputy HR Donald Hays, At A Lunch Organised By HVB Bank*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/ohr-dept/preso/presssp/default.asp?content_id=27910 (27. julij 2014).
92. --- 2002j. *Decision Enacting the Law on Statistics of Bosnia and Herzegovina*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/decisions/econdec/default.asp?content_id=28432 (29. julij 2014).

93. --- 2002k. *Decision Regulating various matters of a transitional nature arising out of previous Decisions of the High Representative as aforesaid and Enacting the Law on Communications of Bosnia and Herzegovina*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/decisions/econdec/default.asp?content_id=28250 (29. julij 2014).
94. --- 2002l. *Decision Enacting the Law on the Council of Ministers of Bosnia and Herzegovina*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/decisions/statemattersdec/default.asp?content_id=28606 (30. julij 2014).
95. --- 2002m. *Law on the Council of Ministers of Bosnia and Herzegovina*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/decisions/statemattersdec/default.asp?content_id=28609 (30. julij 2014).
96. --- 2003a. *Decision Enacting the Law on the Judicial Police of Bosnia and Herzegovina*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/decisions/judicialrdec/default.asp?content_id=29090 (30. julij 2014).
97. --- 2003b. *Decision Establishing the Indirect Tax Policy Commission*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/decisions/econdec/default.asp?content_id=29240 (2. avgust 2014).
98. --- 2003c. *Bjelašnička Deklaracija*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/archive/bjelasnica-declaration/default.asp?content_id=29829&lang=en (2.8.2014).
99. --- 2003d. *Decision Establishing the Defense Reform Commission*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/decisions/statemattersdec/default.asp?content_id=29840 (2. avgust 2014).
100. --- 2003e. *Decision Establishing the Expert Commission on Intelligence Reform*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/decisions/statemattersdec/default.asp?content_id=29988 (4. avgust 2014).
101. --- 2003f. *Declaration by the PIC Steering Board*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/pic/default.asp?content_id=30074 (4. avgust 2014).
102. --- 2003g. *High Representative Calls for Swift Passage of Law on the Indirect Taxation System*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/ohr-dept/presso/pressr/default.asp?content_id=30507 (4. avgust 2014).

103. --- 2003h. *Defence Reform Commission*. Dostopno prek: <http://www.ohr.int/ohr-dept/pol/drc/> (4. avgust 2014).
104. --- 2003i. *OHR's Statement at the International Agency's Joint Press Conference*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/ohr-dept/preso/pressb/default.asp?content_id=31230 (4. avgust 2014).
105. --- 2003j. *Decision proposing the Law on the Intelligence and Security Agency of BiH to the Parliamentary Assembly of BiH*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/decisions/state-mattersdec/default.asp?content_id=31400 (4. avgust 2014).
106. --- 2004a. *Decision On the appointment of the first Chairman of the Governing Board of the Indirect Taxation System*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/decisions/econdec/default.asp?content_id=31580 (5. avgust 2014).
107. --- 2004b. *25th Report by the High Representative for Implementation of the Peace Agreement to the Secretary-General of the United Nations*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/other-doc/hr-reports/default.asp?content_id=32024 (5. avgust 2014).
108. --- 2004c. *OHR's Statement at the International Agency's Joint Press Conference*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/ohr-dept/preso/pressb/default.asp?content_id=32026 (5.8.2014).
109. --- 2004d. *Decision Appointing a Supervisor for Intelligence Reform*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/decisions/statemattersdec/default.asp?content_id=32689 (5. avgust 2014).
110. --- 2004e. *Communiqué by the PIC Steering Board*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/pic/default.asp?content_id=32727 (5. avgust 2014).
111. --- 2004f. *List of removed and conditionally removed officials by the high representave*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/decisions/war-crimes-decs/default.asp?content_id=32747 (15. avgust 2014).
112. --- 2004g. *Decision Establishing the Police Restructuring Commission*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/ohr-dept/rule-of-law-pillar/prc/prc-key-doc/default.asp?content_id=34149&lang=bs (10. avgust 2014).

113. --- 2004h. *Report to the European Parliament by the OHR and EU Special Representative for BiH, January - June 2004*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/other-doc/hr-reports/default.asp?content_id=33446 (10. avgust 2014).
114. --- 2004i. *26th Report by the High Representative for Implementation of the Peace Agreement to the Secretary-General of the United Nations*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/ohr-dept/rule-of-law-pillar/prc/prc-other/default.asp?content_id=34214 (10. avgust 2014).
115. --- 2004j. *OHR's Statement at the International Agency's Joint Press Conference*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/ohr-dept/presso/pressb/default.asp?content_id=33641 (10. avgust 2014).
116. --- 2005a. *High Representative Acts To Ensure Functioning State Level Security Institutions*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/ohr-dept/presso/pressr/default.asp?content_id=35349 (10. avgust 2014).
117. --- 2005b. *Defence Reform Commission*. Dostopno prek: <http://www.ohr.int/ohr-dept/pol/drc/> (11. avgust 2014).
118. --- 2005c. *28th Report of the High Representative for Implementation of the Peace Agreement on Bosnia and Herzegovina to the Secretary-General of the United Nations*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/other-doc/hr-reports/default.asp?content_id=35980 (11. avgust 2014).
119. --- 2012. *Opće informacije o OHR-u*. Dostopno prek: http://www.ohr.int/ohr-info/gen-info/default.asp?content_id=38529&lang=en (19. avgust 2014).
120. --- 2014a. *General information*. Dostopno prek: <http://www.ohr.int/ohr-info/gen-info/> (19. februar 2014).
121. --- 2014b. *HR's Decisions*. Dostopno prek: <http://www.ohr.int/decisions/archive.asp> (10. avgust 2014).
122. Organisation for Economic Co-operation and Development. 2008. *Concepts and Dilemmas of State Building in Fragile Situations – From Fragility to Resilience. Journal on Development 2008*. Vol. 9, No. 3. Dostopno prek: <http://www.oecd.org/dac/incaf/41100930.pdf> (27. februar 2014).

123. Parish, T. Matthew. 2007. The Demise of the Dayton Protectorate. *Journal of Intervention and State Building*. 1 special supplement: 11–23.
124. Parlamentarna Skupština Bosne i Hercegovine. 1999. *Zakoni usvojeni u parlamentarnoj proceduri 1998–2000*. Dostopno prek: https://www.parlament.ba/sadrzaj/zakonodavstvo/ranije_usvojeni/default.aspx?id=18822&langTag=bs-DBA&pril=b (10. junij 2014).
125. --- 2001. *Zakoni usvojeni u parlamentarnoj proceduri 2000–2002*. Dostopno prek: https://www.parlament.ba/sadrzaj/zakonodavstvo/ranije_usvojeni/default.aspx?id=18821&langTag=bs-BA&pril=b (10. junij 2014).
126. --- 2005. *Zakoni usvojeni u parlamentarnoj proceduri 2002–2006*. https://www.parlament.ba/sadrzaj/zakonodavstvo/ranije_usvojeni/default.aspx?id=18820&langTag=bs-BA&pril=b (10. junij 2014).
127. Petkovičić, Peter. 2008. Inflacija zakonodaje 21,73 %. *Mladina* (11). Dostopno prek: <http://www.mladina.si/95663/inflacija-zakonodaje-21-73/> (10. julij 2014).
128. Philpott, Dan. 2010. Sovereignty. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Summer 2010 Edition)*, Edward N. Zalta (ed.). Dostopno prek: <http://plato.stanford.edu/cgi-bin/encyclopedia/archinfo.cgi?entry=sovereignty> (8. marec 2014).
129. Popović, Branislav. 2005. The International Community in the Role of State Creation: The Experience of Bosnia and Herzegovina. *The Whitehead Journal of Diplomacy and International Relations* 6 (1): 163–178.
130. Popovski, Veselin. 2004. The concept of humanitarian intervention. V *International Intervention in the Balkans since 1995*, ur. Peter Siani-Davies, str 1–32. London and New York: Routledge, Taylor & Francis Group.
131. Qev Analytics. 1998. *A Survey of Public Opinion in Bosnia & Herzegovina: Details of the Long Road Ahead*. Dostopno prek: http://www.qev.com/reports/International/bosnia_r.pdf (22. julij 2014).
132. Rada, Peter. 2013. *The rubik's cube of democratic development: lessons from democratization and state-building models*. CENAA Analysis. Dostopno prek: <http://cenaa.org/analysis/wp-content/uploads/2013/02/RADA-final.pdf> (28. februar 2014).

133. Rehn, Olli. 2009. *Toward A European Era for Bosnia and Herzegovina: The Way Ahead*. Dostopno prek: http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-09-349_en.htm?locale=en (20. november 2013).
134. RTRS 2010. *Nekad bilo*. 26. oktober. Dostopno prek: <http://lat.rtrs.tv/av/pusti.php?id=9663> (4. maj 2014).
135. --- 2011. *Intervju*. 2. december. Dostopno prek: <http://lat.rtrs.tv/av/pusti.php?id=15829> (10. maj 2014).
136. --- 2013. *Nekad bilo*. 12. november. Dostopno prek: <http://lat.rtrs.tv/av/pusti.php?id=32186> (16. februar 2014).
137. Sahadžić, Maja. 2009. Priroda političkog sistema u Bosni i Hercegovini. . V *Uvod u Politički Sistem Bosne i Hercegovine – Izabrani Aspekti*, ur. Saša Gavrić, Damir Banović in Christina Krause, 17–44. Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar in Fondacija Konrad Adenauer. Dostopno prek: <http://cps.ba/wp-content/uploads/2013/07/ZADNJA-VERZIJA-ZBORNIK-bez-korica.pdf> (5. julij 2014).
138. Saračević, Nermina. 2009. Parlamentarna skupština. V *Uvod u Politički Sistem Bosne i Hercegovine – Izabrani Aspekti*, ur. Saša Gavrić, Damir Banović in Christina Krause, 158-190. Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar in Fondacija Konrad Adenauer. Dostopno prek: <http://cps.ba/wp-content/uploads/2013/07/ZADNJA-VERZIJA-ZBORNIK-bez-korica.pdf> (7. julij 2014).
139. Savez nezavisnih socijaldemokrata. 2010. *Koraci za budućnost – opšti izbori 3.oktobar 2010*. Dostopno prek: <http://istinomjer.ba/im3/wp-content/uploads/2011/06/SNSD.pdf> (25. julij 2014).
140. --- 2012. *Politički program Saveza nezavisnih socijaldemokrata*. Dostopno prek: <http://www.snsd.org/images/dokumenti/politickiProgram.pdf> (25. julij 2013).
141. Smailagić, Nedžad in Nermin Keranović. 2009. V *Uvod u Politički Sistem Bosne i Hercegovine – Izabrani Aspekti*, ur. Saša Gavrić, Damir Banović in Christina Krause, 234-264. Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar in Fondacija Konrad Adenauer. Dostopno prek: <http://cps.ba/wp-content/uploads/2013/07/ZADNJA-VERZIJA-ZBORNIK-bez-korica.pdf> (5. julij 2014).

142. Socijaldemokratska partije Bosne i Hercegovine. 2003. *Program Socijaldemokratske partije Bosne i Hercegovine*. Dostopno prek: http://www.sdp.ba/upload/documents/dokumenti/PROGRAM_SDP_BiH.pdf (4. avgust 2014).
143. Srpska demokratska stranka. 2010. *Program Srpske demokratske stranke*. Dostopno prek: http://www.sdsrs.com/dokumenti/Program_SDS.pdf (2. avgust 2014).
144. Stahn, Carsten. 2008. *The Law and Practice of International Territorial Administration - Versailles to Iraq and Beyond*. Cambridge: Cambridge University Press.
145. Stojčić, Dušan. 2011. Intervju z avtorjem. E-pošta, 20. december.
146. Stranka demokratske akcije. 2009. *Programska deklaracija*. Dostopno prek: http://www.sdp.ba/upload/documents/dokumenti/PROGRAM_SDP_BiH.pdf (4. avgust 2014).
147. Szewczyk, Bart M.J. 2010. *The EU in Bosnia and Herzegovina: powers, decisions, legitimacy*. European Union Institute for Security Studies. Occasional paper 83. Dostopno prek: <http://www.iss.europa.eu/uploads/media/OccasionalPaper83.pdf> (20. december 2013).
148. Šabic Šelo, Senada. 2005. *State Building under Foreign Supervision: Intervention in Bosnia-Herzegovina 1996-2003*. Study Group: »Regional Stability in South East Europe«. Bureau for Security Policy at the Austrian Ministry of Defence; National Defence Acadamey, Vienna.
149. Šolaja, Miloš. 2014. Intervju z avtorjem. Banja Luka, 30. Julij.
150. The World Bank. 2014. *Electric Power Reconstruction 3 Project*. Dostopno prek: <http://www.worldbank.org/projects/P058521/electric-power-reconstruction-3-project?lang=en> (15. julij 2014).
151. Trnka, Kasim. 2009a. Evaluacija Procesu Odlučivanja u Parlamentarnoj Skupštini BiH – 1996 – 2007. Godine. V *Proces Odlučivanja u Parlamentarnoj Skupštini Bosne I Hercegovine. Stanje – komparativna rješenja – prijedlozi*, ur. Ivana Marić, 77–100. Sarajevo: Fondacija Konrad Adenauer e.V. Dostopno prek: http://www.kas.de/wf/doc/kas_17300-1522-1-30.pdf?091015100155 (22. junij 2014).
152. --- 2009b. Specifičnosti ustavnog uređenja Bosne i Hercegovine. *Revus* 11: 45–71.

153. Turčalo, Sead. 2008. Interpolacija međunarodne zajednice u politički sistem BiH. *Godišnjak fakulteta političkih nauka Sarajevo 2008/2009* (3–4): 268–282.
154. Türk, Danilo. 2013. »Mednarodni mir in mednarodno pravo«. Predavanje bivšega predsednika Republike Slovenije dr. Danila Türka na Moskovskem državnem institutu za mednarodne odnose. Moskva, 14.5. 2013. Dostopno prek: <http://www2.gov.si/up-rs/bp-dt.nsf/objave/4DBFCFEE7C84E86AC1257B6C00246E82?OpenDocument> (8. marec 2014).
155. Ured koordinatora za reformu javne uprave BiH. 2014. *O Uredu koordinatora za reformu javne uprave*. Dostopno prek: <http://parco.gov.ba/latn/?page=8> (10. julij 2014)
156. USAID. 2012. *Bosnia-Herzegovina Country Development Cooperation Strategy 2012-2016*. Dostopno prek: http://www.usaid.gov/sites/default/files/documents/1863/BosniaCD CS_0.pdf (20. november 2013).
157. *Ustanovna listina Organizacije Združenih Narodov*. 1945. Dostopno prek: <https://treaties.un.org/doc/publication/ctc/uncharter.pdf> (26. februar 2014).
158. *Ustav Bosne i Hercegovine*. 1995. Dostopno prek: http://www.ccbh.ba/public/down/U STAV_BOSNE_I_HERCEGOVINE_bos.pdf (10. december 2013).
159. Vasev, Boris. 2014. "Če bi se daytonski sporazum uveljavljal v celoti, bi imeli danes evropsko Bosno in Hercegovino". MMC-jev intervju s tuzelskim profesorjem ustavnega prava in plenumskim aktivistom. Dostopno prek: <http://www.rtvsllo.si/mmc-priporoca/ce-bi-se-daytonski-sporazum-uveljavljal-v-celoti-bi-imeli-danes-evropsko-bosno-in-hercegovino/330762> (11. avgust 2014).
160. Visoko sudsko i tužilačko vijeće. 2014. *Historija i uloga Nezavisne pravosudne komisije (IJC)*. Dostopno prek: <http://www.hjpc.ba/docs/ijcarch/?cid=160,2,1> (22. julij 2014)
161. Woehrel, Steven. 2009. *Bosnia: Current Issues and U.S. Policy*. Congressional Research Service. Dostopno prek: <http://fpc.state.gov/documents/organization/122292.pdf> (20. november 2013).
162. Wolff, Stefan. 2011. Post-conflict State Building: the dabate on institutional choice. *Third Wold Quarterly* 32 (10): 1777–1802.

163. *Zakon o vijeću ministara Bosne i Hercegovine*. 2003. Dostopno prek: http://ti-bih.org/wp-content/uploads/2011/04/zakon_o_vijecu_ministara_bih.pdf (15. junij 2014).
164. Zwierzchowski, Jan in Ewa Tabeau. 2010. *The 1992–95 war in Bosnia and Herzegovina: Census-based multiple system estimation of casualties undercount*. Conference Paper for the International Research Workshop on »The Global Costs of Conflict«. Berlin, 1–2 februar: The Households in Conflict Network and The German Institute for Economic Research. Dostopno prek: http://www.icty.org/x/file/About/OTP/War_Demographics/en/bih_casualty_undercount_conf_paper_100201.pdf (5. april 2014).

PRILOGE

Priloga A: Opredelitev temeljnih pojmov

Daytonski mirovni sporazum (DMS)

Splošni okvirni mirovni sporazum v Bosni in Hercegovini (General Framework Agreement for Peace in Bosnia in Herzegovina) je bil dogovorjen 21. novembra 1995 v Daytonu (ZDA), podpisan pa 14. decembra istega leta v Parizu. Dokument sestoji iz enajstih podrobno opredeljenih aneksov²⁷ podpisanih s strani BiH, Republike Hrvaške in Zvezne Republike Jugoslavije. Pogodbeni stranki vseh aneksov sta tudi Federacija Bosne in Hercegovine (FBiH) in Republika Srpska (RS), ki sta v dokumentu opredeljeni kot entiteti BiH (Gromes 2009, 48).

Svet za implementacijo miru (Peace implementation council – PIC)²⁸

PIC ima 55 članov (praviloma držav in nekaj mednarodnih organizacij), kateri na različne načine skušajo podpirati mirovni proces v BiH. Podpora se praviloma izvaja preko finančne in vojaške asistencije ali kar preko direktnih operacij. Na Londonski konferenci je bil poleg PIC-a vzpostavljen tudi njegov upravni odbor,²⁹ ki Visokemu predstavniku daje politične smernice. V želji po večji učinkovitosti dela in odpravi prekrivanja dejavnosti in pristojnosti med relevantnimi zunanjimi akterji v BiH, je bil leta 2002 vzpostavljen Odbor šefov vodilnih mednarodnih agencij, ki predstavlja glavno telo za koordinacijo aktivnosti mednarodne skupnosti v BiH. Predseduje mu visoki predstavnik (OHR 2014).

Urad Visokega predstavnika (Office of the High Representative – OHR)

Urad visokega predstavnika (OHR) je *ad hoc* mednarodna institucija odgovorna za spremljanje in nadzor izvajanja civilnih aspektov DMS-ja, s katerim je bila končana vojna v BiH in med drugim vzpostavljena funkcija OHR-ja. Visoki predstavnik³⁰ sodeluje z državljani, institucijami BiH in mednarodno skupnostjo,³¹ pri zagotavljanju mirnega in demokratičnega razvoja BiH (OHR 2012).

---

²⁷ Aneks IV predstavlja ustavo BiH.

²⁸ Njegova vloga v BiH določena na konferenci v Londonu, decembra 1995.

²⁹ V upravnem odboru sedijo: Kanada, Francija, Nemčija, Italija, Japonska, Rusija, ZDA, Predsedništvo EU, Evropska komisija in Organizacija islamske konference (OIC), katero predstavlja Turčija.

³⁰ Med letoma 2002 in 2011 je ena oseba vzporedno opravljala funkcijo visokega predstavnika mednarodne skupnosti in specialnega predstavnika EU. Od leta 2011 funkcijo specialnega predstavnika EU predstavlja ločena institucija na čelu katere je trenutno Peter Sorensen (OHR 2014).

³¹ V tem diplomskem delu mednarodno skupnost v ožjem smislu predstavlja visoki predstavnik oz. OHR

Bonnska pooblastila

Konferenca PIC-a v Bonnu leta 1997, je v veliki meri zaznamovala nadaljnjo vlogo OHR-ja v političnem življenju BiH. V drugi točki enajstega aneksa zaključnega dokumenta (OHR 1997), PIC pooblasti Visokega predstavnika kot, »končno avtoriteto pri interpretaciji in implementaciji civilnih aspektov sporazuma prek sprejemanja obvezujočih odločitev, ko Visoki predstavnik presodi, da so le-te potrebne«.

Priloga B: Pregled vpliva OHR-ja pri procesu vzpostavitve institucij v BiH v obdobju 1999–2007

Priloga B.1: Tabelarni prikaz identificiranih institucij in ocena vpliva OHR-a pri njihovi vzpostavitvi

Tabela 4.1: Identifikacija institucij in vpliva OHR-ja pri njihovi vzpostavitvi

<u>INSTITU</u> <u>CIJA</u>	<u>VZPOSTAVITEV</u>			<u>DATUM</u> ³²		<u>PODROČ</u> <u>JE</u>	<u>VPLIV MS</u>		
	OHR	PS BiH	SPORA ZUM	OHR	PS BiH		DIREK.	POSR.	BREZ
Agencija za državno upravo	X			23.5. 2002	3.7. 2002	javna uprava	X		
Agencija za javna naročila BiH		X			23.9. 2004	ekonomija		X	
Agencija za nadzor nad trgovom BiH		X			27.7. 2004	ekonomija			X
Agencija za zavarovanj e BiH					22.3. 2004	ekonomija			X
Agencija za zavarovanj e depozitov BiH		X			18.7. 2002	ekonomija		X	
Agencija za poštni promet BiH		X			21.4. 2005	javna uprava			X
Agencija za delo in zaposlovanj e BiH		X			27.6. 2003	javna uprava		X	
³³ Agencija za varnost hrane BiH		X			27.7. 2004 / 8.3.	zdravstvo/ek onomija		X	

³² V stolpcema so predstavljeni datumi sprejetja relevantnega zakona, ki predstavlja osnovo za vzpostavitev institucije. V desnem stolpcu so predstavljeni datumi sprejeta zakona v Predstavniškem domu PSBiH.

³³ Osnovo za formiranje predstavlja zakon o hrani sprejet s strani PSBiH (27.7. 2004), medtem ko je bila agencija vzpostavljena na podlagi odločitve Sveta ministrov (8.3. 2005).

					2005				
Agencija za statistiko BiH	X			21.10. 2002	23.4. 2004	javna uprava/ekonomija	X		
Agencija za zaščito osebnih podatkov u BiH		X			30.11. 2001	človekove pravice			X
Centralna volilna komisija BiH		X			21.8. 2001	volitve		X	
Direkcija za ekonomsko planiranje BiH		X			18.9. 2006	ekonomija			X
Direkcija za evropske integracije BiH	X			3.12. 2002	17.7. 2003	javna uprava/EU integracije	X		
Državna agencija za preiskave in zaščito BiH – SIPA		X			23.4. 2004	vladavina prava/policijska		X	
Državna regulativna komisija za električno energijo BiH		X			12.2. 2002	ekonomija		X	
Državna regulativna agencija za radiacijsko i nuklearno varnost BiH		X			30.10. 2007	zdravstvo/varnost			X
Fond za vrnitev BiH		X			17.7. 2003	človekove pravice		X	
Generalni sekretariat	X			3.12. 2002	17.7. 2003	javna uprava/vlada	X		

Sveta ministrov BiH									
Institucija Ombudsmana za človekove pravice BiH	X			14.2. 2000	3.7. 2002	človekove pravice	X		
Institut za akreditiranje BiH	X			12.11. 2000	6.6. 2001	zdravstvo	X		
Institut za intelektualno lastnino BiH	X			12.11. 2000	/	pravo/ekonomija	X		
Institut za meroslovje BiH	X			12.11. 2000	6.6. 2001	ekonomija	X		
Institut za standardizacijo BiH	X			12.11. 2000	6.6. 2001	ekonomija	X		
Javni radio-televizijski servis BiH	X			23.5. 2002		mediji	X		
Komisija za koncesije BiH		X			16.9. 2002	ekonomija		X	
³⁴ Komisija za ohranitev nacionalnih spomenikov v BiH			X		21.12. 2001	državne zadeve/državni simboli		X	
Komisija za prestrukturiranje policije BiH	X			5.7. 2004	/	javna uprava/policija	X		

³⁴ Komisija za ohranitev nacionalnih spomenikov BiH je bila vzpostavljena z odločitvijo Predsedstva BiH.

Mejna policija BiH	X			13.1. 2000	6.6. 2001	javna uprava/policija	X		
Ministrstvo za finance BiH	X			3.12. 2002	17.7. 2003	javna uprava/vlada	X		
Ministrstvo za komunikacije in promet BiH	X			3.12. 2002	17.7. 2003	javna uprava/vlada	X		
Ministrstvo za obrambo BiH	X	X	X	9.5. 2003	29.11. 2003 in 28.9. 2005	Obrambna reforma/vojska		X	
Ministrstvo za pravosodje BiH	X			3.12. 2002	17.7. 2003	vladavina prava	X		
Ministrstvo za varnost BiH	X			3.12. 2002	17.7. 2003	notranje zadeve/vladavina prava	X		
Ministrstvo za človekove pravice in begunce BiH	X	X		3.12. 2002	13.4. 2000	človekove pravice	X	X	
Neodvisna pravosodna komisija BiH	X			14.3. 2001	/	pravosodje	X		
Obveščevalno-varnostna agencija	X	X		17.12. 2002	22.3. 2004	notranje zadeve/obrambna reforma		X	
Odbor za ekonomijo	X			3.12. 2002	17.7. 2003	javna uprava/vlada	X		
Odbor za notranjo politiko	X			3.12. 2002	17.7. 2003	javna uprava/vlada	X		
Pravobranilstvo BiH		X			12.3. 2002	pravosodje		X	

Regulativna agencija za komunikacije BiH	X			21.10. 2002	7.8. 2003	Telekomunikacije	X		
³⁵ Služba za skupne zadeve institucij BiH		X			7.10. 1999	javna uprava			X
Sodišče BiH	X			12.11. 2000	3.7. 2002	pravosodje	X		
Sodna policija BiH	X			24.1. 2003	27.6. 2003		X		
Svet za konkurencijo BiH		X			19.4. 2001 in 29.6. 2005	ekonomija			X
Tožilstvo BiH	X			6.8. 2002	13.10. 2003	pravosodje	X		
Uprava za indirektno obdavčevanje BiH		X	X		29.12. 2003	ekonomija/davčna politika		X	
Urad za zakonodajo	X			2.3. 2001/ 3.12. 2002	17.7. 2003	javna uprava/vlada	X		
³⁶ Urad koordinatorja za reformo javne uprave BiH		X			oktober 2004	javna uprava			X
Urad za revizijo institucij BiH		X			30.1. 2006	javna uprava/ekonomija			X
Visoko sodni i tožilski svet	X	X	X	23.5. 2003	11.5. 2004	pravosodje	X		

³⁵ Institucija je vzpostavljena le z odločitvijo Sveta ministrov.

³⁶ Urad je bil vzpostavljen z odločitvijo Sveta ministrov.

BiH									
-----	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Viri : OHR (2014b), Agencija za državne službe BiH (2013), Direkcija za evropske integracije (2011).

Priloga B.2: Obrazložitev priloge B1

INSTITUCIJE VZPOSTAVLJENE NA PODLAGI DIREKTNEGA VPLIVA OHR-ja

Agencija za državno upravo BiH vzpostavljena na podlagi vsiljenega zakona o državni upravi v institucijah Bosne i Hercegovine (OHR 2002d).

Agencija za statistiko BiH vzpostavljena na podlagi vsiljenega zakona o statistiki Bosne in Hercegovine (OHR 2002j).

Komisija za prestrukturiranje policije BiH vzpostavljena na podlagi odločitve Visokega predstavnika (OHR 2004h).

Generalni sekretariat Sveta ministrov BiH, Ministrstvo za finance BiH, Ministrstvo za komunikacije in promet BiH, Ministrstvo za pravosodje BiH, Ministrstvo za varnost BiH, Urad za zakonodajo, Odbor za ekonomijo, Odbor za notranjo politiko in Direkcija za EU integracije so bile vzpostavljene na odločitve OHR-ja (2002l) in vsiljenega zakona o Svetu ministrov BiH (OHR 2002m).

Mejna policija BiH vzpostavljena na podlagi odločitve OHR-ja in vsiljenega zakona o mejni policiji BiH (OHR 2000a).

Institucija Ombudsmana za človekove pravice BiH vzpostavljena na podlagi odločitve OHR-ja in vsiljenega zakona o Ombudsmanu za človekove pravice (OHR 2000k).

Inštitut za akreditiranje BiH vzpostavljen na podlagi odločitve OHR-ja (2000f) in vsiljenega zakona o akreditaciji (OHR 2000e).

Inštitut za intelektualno lastnino vzpostavljen le z odločitvijo Visokega predstavnika (OHR, 2000g).

Inštitut za meroslovje BiH vzpostavljen na podlagi odločitve OHR-ja (2000g) in vsiljenega zakona o merilnih enotah (OHR 2000h).

Inštitut za standardizacijo BiH vzpostavljen na podlagi odločitve OHR-ja (2000g) in vsiljenega zakona o standardizaciji (OHR 2000i).

Javni radio-televizijski servis BiH je bil vzpostavljen na podlagi vsiljenega zakona o osnovah Javnega radio-televizijskega sistema in o Javnem radio-televizijskem servisu BiH (OHR 2002e).

Ministrstvo za človekove pravice in begunce BiH je bilo podvrženo na novo vzpostavljeno z vsiljenim zakonom o Svetu ministrov BiH (OHR 2002m), saj je prejšnji zakon na podlagi katerega je bilo ministrstvo že vzpostavljeno prenehalo veljati.

Neodvisna pravosodna komisija BiH je bila kot vodilna agencija za reformo pravosodja BiH (IJC 2014) vzpostavljena na podlagi odločitve OHR-ja (2001b).

Regulativna agencija za komunikacije BiH je bila vzpostavljena z odločitvijo OHR-ja (2001a), medtem ko je bil delovanje in mandat institucije močno spremenjen na podlagi vsiljenega zakona o komunikacijah BiH (OHR 2002k).

Sodišče BiH je bilo vzpostavljeno na podlagi vsiljenega zakona o Državnem Sodišču BiH (OHR 2000j). Na podlagi amandmajev je Visoki predstavnik Sodišče okrepil z tremi novimi oddelki (za organiziran kriminal, gospodarski kriminal in korupcijo) avgusta 2002 (OHR 2002g).

Sodna policija BiH je bila vzpostavljena na podlagi vsiljenega zakona o Sodni policiji BiH (OHR 2003a).

Tožilstvo BiH je bilo vzpostavljeno na podlagi vsiljenega zakona o Tožilstvu BiH (OHR 2002h).

Visoki sodni in tožilski svet BiH je bil vzpostavljen na podlagi vsiljenega zakona o Visokem sodnem in tožilskem svetu BiH (OHR 2002c). V entitetskih zakonih, prav tako vsiljenih s strani OHR-ja, je Visoki predstavnik oblastem na entitetski ravni postavil rok 30 dni, v katerem bi se prenos pristojnosti na tem področju moral izvesti (OHR 2002b). Kljub temu, da je bila osnova za vzpostavitev institucije v celoti podvržena intervenciji Visokega predstavnika, pa le-ta ni mogla začeti delovati brez soglasja lokalnih akterjev. Kot navajajo Ademović, Marko in Marković (2012, 113), sta kasneje entiteti dosegli tudi sporazum o prenosu oblasti.

INSTITUCIJE VZPOSTAVLJENE S POSREDNIM VPLIVOM OHR-ja

Močnejši posredni vpliv:

Agencija za zavarovanje depozitov BiH je bila vzpostavljena ob precejšnji posvetovalni in tehnični pomoči strokovnjakov iz ZDA in Nemčije (Agencija za osiguranje depozita BiH, 2014). Poleg tega je bila že mesece pred vzpostavitvijo institucije s strani OHR-a formirana t. i. delovna skupina, ki je poleg domačih vključevala tudi eksperte iz mednarodne skupnosti (OHR 2001f).

Agencija za delo in zaposlovanje BiH je bila vzpostavljena 27. junija 2003, OHR pa je lokalne akterje spodbujal k sprejetju relevantnega zakonodajnega okvirja že v letu 2000, ko je Visoki predstavnik vsilil paket ukrepov za spodbudo reform ekonomije (OHR 2000l). Poleg tega je OHR odigral glavno vlogo pri formiranju zakonov o delu na entitetski ravni, kar je razvidno iz 15. poročila Visokega predstavnika OZN-u, (OHR 1999c).

Državna agencija za preiskave in zaščito BiH – SIPA je zelo pomembna agencija na državni ravni v kontekstu reforme policije. Visoki predstavnik je imel pri procesu vzpostavitve SIPE ključno vlogo, lahko bi rekli, da je bila vzpostavljena z njegove strani, a vseeno ne z zakonodajno intervencijo. Kot navaja Kulanić (2011, 174), je Paddy Ashdown v letu 2003 tlakoval pot za nastanek SIPE, ki je predstavljala enega izmed ukrepov t. i. Bjelašnične deklaracije. Vpliv OHR-ja pri vzpostavitvi institucije je več kot jassen v tretji točki povzetka poročila Visokega predstavnika varnostnem svetu OZN-a (2004b), iz katerega je evidentno, da je bil zakon o vzpostavitvi agencije pripravljen v OHR-ju in kasneje poslan v PS BiH. Kakorkoli, zakon je bil sprejet po normalni parlamentarni proceduri, zato gre v tem primeru za posredni vpliv. Vpliv OHR-ja v delovanju SIPE je viden tudi v dejstvu, da je Visoki predstavnik dvakrat spreminjal predlagani zakon in v veliki meri imenoval ter odpuščal njeno glavno osebje (OHR 2005a).

Ministrstvo za obrambo BiH predstavlja enega izmed redkih primerov večjih reform v BiH, kjer so lokalni in mednarodni akterji sodelovali uspešno. Vzpostavitev Ministrstva za obrambo BiH vključujemo v kontekst reforme obrambnega sistema BiH, ki je imelo za posledico združitve treh ločenih vojsk, ki so se deset let pred združitvijo bojevali v državljanski vojni. V reformi so sodelovali prav vsi relevantni lokalni in mednarodni akterji, v največji meri pa seveda NATO. Kot najbolj oprijemljiv dokaz posrednega vpliva OHR-ja pri vzpostavitvi Ministrstva za obrambo in vojske BiH, predstavlja vsiljena odločitev 9. maja 2003, s katero je Visoki predstavnik enostransko vzpostavil Komisijo za reformo obrambnega sistema, ki je odigrala ključno vlogo pri formuliranju relevantne zakonodaje (glej 3. člen OHR 2003d), ki je bila kasneje sprejeta v PS BiH in tudi v zakonodajnih institucijah entitet.

Formalno je bilo Ministrstvo za obrambo BiH vzpostavljeno z zakonom o spremembah in dopolnitvah zakona o Svetu ministrov (2003), medtem ko dejanski prenos pristojnosti iz entitet na državno raven in združitev entitetskih vojsk, kot pravi Golijaninova (2009, 415–416), predstavlja zakon o odbrani BiH (28. september 2005) in predvsem sporazum obeh entitet podpisan 30. decembra 2005. V tem primeru je bilo tako pri prenosu pristojnosti moč identificirati zelo močan posreden vpliv OHR-ja, ki pa je bil na drugi strani, kot eden izmed redkih, izpeljan na podlagi določb iz pete točke tretjega člena ustave BiH; tj. s sporazumom entitet. Proces združitve vojsk in vzpostavitve Ministrstva za obrambo, ter vpliv OHR-ja je razviden tudi iz poročil Komisije za reformo obrambnega sistema (glej OHR 2003h,2005b).

Ministrstvo za človekove pravice in begunce BiH je bilo sprva vzpostavljeno z zakonom o Svetu ministrov BiH in zakonom o ministrstvih BiH, iz aprila 2000, ko je bil predlog zakona v parlamentarno proceduro poslan s strani kolegija obeh domov PS BiH (glej Parlamentarna Skupština BiH 1999). Ta zakon pa je prenehal veljati v decembru 2002, ko je Visoki predstavnik vsilil nov zakon o Svetu ministrov (2003), s katerim je bilo delovanje ministrstev podvrženo novim proceduram. Kljub temu, da pri sprejetju prvega zakona ni bilo direktne intervencije OHR-ja, pa je bil njegov vpliv več kot očiten. Že v letu 1999 je Visoki predstavnik sprejel 38 različnih odločitev, ki so vplivale na področje beguncev in razseljenih oseb (glej OHR 2014b). OHR že začetka njegovega delovanja spodbuja in pritiska na lokalne akterje, v kontekstu reševanja problema beguncev, kot je to določeno v sedmem aneksu DMS-ja. Ti pritiski so evidentni predvsem v nešteti intervencijah Visokega predstavnika v entitetski zakonodaji, ki regulirata obravnavano področje (OHR 1999b). Poziv mednarodne skupnosti k rešitvi vprašanja beguncev in zaščiti človekovih pravic, je moč zaznati že v zaključkih konference PIC-a v Londonu 1996 (OHR 1996). Na podlagi teh spodbud in akcij, ter ukinitvi zakona iz leta 2000 lahko zaključim, da je imel OHR pri procesu vzpostavitve Ministrstva za človekove pravice in begunce BiH, v začetku močnejši posreden in kasneje direkten vpliv.

Obveščevalno-varnostna agencija BiH je bila vzpostavljena z zakonom o obveščevalno-varnostni agenciji BiH, ki je bil sprejet v PS BiH (glej Parlamentarna Skupština BiH 2005). Kljub temu, da je bilo sprejetje zakona podvrženo standardnim parlamentarnim proceduram, pa je mednarodna skupnost odigrala ključno vlogo pri vzpostavitvi agencije. Visoki predstavnik je namreč 30. maja 2003, vzpostavil ekspertno komisijo za reformo obveščevalne službe (OHR 2003), le slab mesec za tem, pa je komisiji imenoval mednarodnega nadzornika (OHR 2003e). Zakon je bil 17. decembra 2003, v parlamentarno proceduro poslan s strani

Visokega predstavnika (OHR 2003j), medtem ko ga je PS BiH nespremenjenega sprejela 22. marca 2004 (glej Parlamentarna skupština BiH 2005). Kot pravi Trnka (2009a, 98), je OHR na vzpostavitev Obveščevalno-varnostne agencije BiH vplival z osmimi obvezujočimi odločitvami.

Centralna volilna komisija BiH je bila vzpostavljena na podlagi zakona o volitvah BiH, ki je bil sprejet 21. Avgusta 2001 (glej Parlamentarna skupščina 2001). Zakon spada v kategorijo pristojnosti, ki so v rokah države, a so bile po vojni implementirane s strani mednarodnih akterjev (v tem primeru OVSE) in kasneje prenesene na državno raven. Kljub temu, da je izvajanje volitev po DMS-ju (glej aneks III) v izključni pristojnosti države, pa prenos pristojnosti brez signifikantnega vpliva OHR-ja, ni bil mogoč. 1. avgusta 1998, je tako Visoki predstavnik z odločitvijo formiral neodvisno ekspertno komisijo, ki je bila zadolžena za pripravo zakona o volitvah BiH. Komisijo je vodil kar sam Visoki predstavnik, poleg tega pa je sam imenoval tudi sedem lokalnih ekspertov, ki so poleg OVSE-ja sodelovali pri pripravi zakona (OHR 1998b). V sporočilu za javnost iz leta 2000 lahko tudi zaznamo, da sta OHR in OVSE, brez konzultacij z lokalnimi akterji spreminjala vsebino osnutka zakona o volitvah (OHR 2000b). Pritiski k sprejemu zakona so evidentni tudi iz ostalih sporočil za javnost, kjer OHR poziva PS BiH k nujnemu sprejemu zakona (OHR 2001c). Vpletenost OHR-ja v na tem področju je vidna tudi v pogostih enostranskih spremembah zakona o volitvah BiH; Visoki predstavnik je do leta 2006, kar štirikrat enostransko spreminjal vsebino sprejetega zakona (glej OHR 2014b).

Uprava za indirektno obdavčevanje BiH je pravno osnovo za vzpostavitev dobila z zakonom o sistemu indirektnega obdavčevanja BiH, ki je bil v PS BiH sprejet 19. decembra 2003 (glej Parlamentarna skupština BiH 2005). Kot navajajo Ademović, Marko in Marković (2012, 113), je bil poleg tega sprejet tudi sporazum entitet o prenosu pristojnosti, kot je to predvideno v peti točki tretjega člena ustave. Glede na pomembnost reforme, je bil vpliv OHR-ja pri procesu priprave in tudi implementacije reforme, vse prej kot zanemarljiv. Kot tudi pri drugih pomembnejših reformah je Visoki predstavnik 12. februarja 2003 vzpostavil komisijo za indirektno davčno politiko, ki je bila odgovorna za pripravo zgoraj omenjenega zakona (OHR 2003b). V naslednjih mesecih so iz OHR-ja prihajale spodbude k sprejetju zakona (OHR 2003g), v začetku leta 2004, pa je Visoki predstavnik sam imenoval vodjo, pred tem vzpostavljene komisije. Na čelo komisije je bil imenovan Joly Dixon, ki je bil vse do leta 2006 tudi predsednik novo nastale Uprave za indirektno obdavčevanje BiH (OHR 2004a). Na

podlagi izjav OHR-ja, je bila implementacija davčne reforme, pogoj za nadaljevanje procesa približevanja k EU (OHR 2003i).

Šibkejši posredni vpliv:

Agencija za javna naročila BiH je bila vzpostavljena kljub temu, da je RS strogo nasprotovala sprejetju relevantnega zakona. OHR je pritiskal in spodbujal RS, da le sprejme zakon, saj je le-ta moral biti sprejet za nadaljevanje procesa približevanja k EU (OHR 2004c).

Agencija za varnost hrane BiH je bila prav tako podvržena posrednem vplivu OHR-ja. Na podlagi izjave Patrica Drieskega, vodje ekonomskega oddelka OHR-ja, lahko identificiramo, da je OHR spodbujal lokalne akterje naj rešijo vprašanje varnosti hrane (OHR 2004j). Sprejetje zakona o hrani je bilo na podlagi 26. poročila Visokega predstavnika OZN-u del študije izvedljivosti EU (OHR 2004i).

Državna regulativna komisija za električno energijo BiH je bila vzpostavljena z zakonom v PS BiH 12. februarja 2002. V ekonomskem biltenu OHR-ja iz leta 2000 je evidentno, da je OHR skupaj z ostalimi mednarodnimi svetovalci v veliki meri sodelovala pri pripravi relevantnega zakona (OHR 2000c). Poleg tega je vzpostavitev institucije eden ključnih elementov projekta Svetovne banke v BiH, ki se je začel 26. junija 2011 (The World Bank 2014).

Fond za vrnitev BiH. Kljub temu, da je v dokumentu kronologije delovanja OHR-ja (2001g), jasno izpostavljeno, da sta entiteti dosegli sporazum o vzpostavitvi fonda 30. januarja tega leta, pa do dejanske implementacije dogovora ni prišlo. OHR je tako spodbujal lokalne oblasti k finalizaciji omenjenega dogovora (OHR 2003f), obenem pa je PIC izražal tudi svoje nezadovoljstvo nad dejstvom, da fond kljub dogovoru ni postal operativen (OHR 2004e). Operativnosti fonda smo bili priča šele v letu 2005 (Fond za povratak BiH 2013).

Komisija za koncesije BiH je bila prav tako deležna posrednega vpliva OHR-ja. Namestnik Visokega predstavnika Donald Hays (OHR 2002i), je tako izjavil, »da je blokada zakona v PS BiH nesprejemljiva«, medtem ko je tedanji Visoki predstavnik Paddy Ashdown, v svojem govoru v PS BiH izjavil, »da mora biti zakon o koncesijah čim hitreje sprejet« (OHR 2002f).

Komisija za ohranitev nacionalnih spomenikov BiH je bila vzpostavljena z odločitvijo Predsedstva BiH in ni »prehodila« predpisane zakonodajne poti v PS BiH. Njeno vzpostavitev lahko postavimo v okvir aneksa VIII DMS-ja, toda kljub temu je bilo pri njeni vzpostavitvi

moč zaznati vpliv OHR-ja. OHR je sprva v »posvetovalni« luči spodbujal lokalne akterje k sprejetju relevantnih zakonov na državni in entitetski ravni (OHR 2001e). Nadalje je bilo moč opaziti bolj intervencionistično politiko OHR-ja, ki je vsilil dva zakona na entitetski ravni, ker se sklepi po vzpostavitvi institucije niso implementirali (OHR 2002a).

Pravobranilstvo BiH je bilo vzpostavljeno leta 2002, dve leti za tem, ko je OHR že enostransko vzpostavil Sodišče BiH. V 16. poročilu OHR-a OZN-u 3. maja 2000, je v dvajseti točki izpostavljeno, da je bila legislativa o pravobranilstvu pripravljena v skupni delovni skupini OHR-ja in Sveta ministrov (OHR 2000d). Kakorkoli, v kontekstu reforme pravosodja je moč opaziti tudi iniciativo lokalnih akterjev, ki je bila realizirana maja 1998 s podpisom memoranduma med RS in FBiH. Kljub temu pmemorandum kot tak poudarja le kooperacijo in asistenco med entitetama in ne podrazumeva krepitev državnih institucij v tej sferi oblasti (OHR 1998a).

INSTITUCIJE VZPOSTAVLJENE BREZ VPLIVA OHR-ja

Pri vzpostavitvi naslednjih institucij na podlagi dostopnih virov in pregledov relevantnih dokumentov na spletni strani OHR-a, ni bilo mogoče zaznati večjih vplivov in pritiskov na lokalne akterje:

Agencija za nadzor nad trgovino BiH, Agencija za zavarovanje BiH, Agencija za poštni promet BiH, Agencija za zaščito osebnih podatkov u BiH, Direkcija za ekonomsko planiranje BiH, Državna regulativna agencija za radiacijsko i nuklearno varnost BiH, Svet za konkurenco BiH, Služba za skupne zadeve institucij BiH, Urad koordinatorja za reformo javne uprave BiH in Urad za revizijo institucij BiH.

Priloga C: Intervju z Milanom Ničem

Intervju opravljen v Bratislavi, 28. junija 2014.

Milan Nič - izvršni direktor CEPI-ja (Central European Policy Institute) v Bratislavi. Med letoma 2007–2009 svetovalec Visokemu Predstavniku v BiH Miroslavu Lajčaku.

V: Proces vzpostavitve države in institucij v BiH je bil zaznamovan z močnim vplivom OHR-ja, preko t. i. bonnskih pooblastil. Mnogi avtorji (David Chandler, Matthew T. Parish itd.) trdijo, da je bila uporaba bonnskih pooblastil škodljiva za BiH, predvsem v kontekstu odnosa med konstitutivnimi narodi. Kakšen je vaš pogled na enostranske odločitve OHR-ja in njegov vpliv na proces vzpostavitve države in institucij?

O: *Proces vzpostavitve države v BiH je bil velikokrat podvržen eksperimentiranju in improviziranju. Po podpisu DMS-ja so se pojavile težave v implementaciji ustavnih norm in predpisov, zato je bila močnejša vloga mednarodne skupnosti prepotrebna. Po mojem mnenju BiH ne bi preživela brez bonnskih pooblastil, zato so bila le-ta v začetku zelo koristna in zaželeni. Kakorkoli po prihodu Paddyja Ashdowna uporaba bonnskih pooblastil postane bolj škodljiva, od leta 2007 naprej pa njihova uporaba v kontekstu vsiljevanja pomembnih odločitev ni več realna. Do leta 2003 so bila bonnska pooblastila tako zelo koristna za BiH, brez intervencije mednarodne skupnosti BiH ne bi »preživela«. Kakorkoli, vzpostavitev države z ključno vlogo OHR-ja, se je po mojem mnenju končalo po padcu t. i. Aprilskega paketa ustavnih reform.*

V: Večinoma se v teoriji kot ključni element pri procesu vzpostavitve države izpostavlja princip konsociacije, ki zagovarja koncepta teritorialnega samoupravljanja in delitve moči med strankami v sporu. Po DMS-ju je bilo na državni ravni BiH vzpostavljenih le devet institucij, zatem pa smo pričali vsiljevanju vzpostavitve institucij na državni ravni s strani OHR-ja. Zakaj mednarodna skupnost ni spodbujala delovanja države po izvornem sporazumu, ki je vseboval veliko elementov konsociacije in se je raje odločila za centralizacijo države?

O: *Na to vprašanje vam ne znam odgovoriti, vendar zavedati se moramo da so lokalni akterji prvotni krivci za intervencionistično delovanje OHR-ja, saj niso bili sposobni sodelovati in voditi državo sami. Jaz osebno menim, da DMS ne predstavlja mirovnega sporazuma in še manj ustrezen okvir za delovanje države. V prvi vrsti je sporazum instrument prekinitve oz. zaustavitve dolgotrajnega konflikta, ki je svoj vrhunec doživel v začetku devetdesetih let*

prejšnjega stoletja. S sporazumom je bila tako zaustavljena vojna, konflikt pa le prenesen v politično areno.

V: Delovanje institucij na državni ravni se je izkazalo za zelo neučinkovito. Tudi institucije, ki so bile dogovorjene v DMS-ju ne delujejo učinkovito predvsem zaradi nasprotij med konstitutivnimi narodi (npr. vodenje zunanje politike v okviru Predsedstva BiH). V kolikšni meri neučinkovitost delovanja državnih institucij omejuje BiH v procesu pridruževanja EU in NATO.

O: *Kot sem že omenil glavni problem leži med lokalnimi akterji. RS uporablja vse možne instrumente za blokado procesov na državni ravni. Hrvati ne vedo kaj bi radi, medtem ko se je bošnjaška politična elita močno razdvojila. V času pogoste uporabe bonnskih pooblastil je Visoki predstavnik pravzaprav opravljal delo, ki bi ga morali bošnjaški politiki, le-ti so se v tem pogledu »razvadili«, saj so vedno računali na pomoč Visokega predstavnika.*

V: Na podlagi zgodovinskih dejstev, BiH kot nacionalna država nikoli ni obstajala, prav tako je bil teritorij države vedno okupiran s strani večjih sil. Prebivalci BiH nikoli niso bili suvereni v vodenju svoje države. Bosanci, kot nacija tako nikoli niso obstajali, saj smo bili skozi zgodovino vedno priča močnim etničnim delitvam med Srbe, Bošnjake in Hrvate. Ali se strinjate, da gre v BiH poleg vzpostavitve države tudi za proces vzpostavitve nacije?

O: *To so kolonialne izjave, češ da je en narod superioren, močnejši ali boljši od drugega. Tudi Slovaška na koncu koncev nikoli ni bila država, v veliki meri so bile vse post-sovjetske države skozi zgodovino podvržene vpliv velikih sil in sedaj uspešno delujejo. Lahko bi rekli, da smo v BiH tudi priča vzpostavitvi nacije, toda ne gre toliko za nacionalne razlike med prebivalci, kot za razlike v kulturi, ki pa se lahko spremenijo.*

V: Na podlagi strukture delovanja OHR-ja in bistvenih razlik v delovanju posameznih Visokih predstavnikov skozi zadnji 15 let, se ne morem upreti vtisu, da je Visoki predstavnik zelo samostojen pri svojem delovanju. Glede na to da ste bili direktno vpeti v proces vzpostavitve države v BiH, me zanima vaše mnenje o tem na kakšen način pravzaprav deluje OHR in kdo določa smernice njegovega ravnanja?

O: *Na prvi pogled mogoče res zgleda, kot da je Visoki predstavnik popolnoma samostojen v svojem delovanju in da lahko uporablja bonnska pooblastila kakor hoče. Temu ni tako. Glavni koordinatorji delovanja OHR-ja sedijo v Bruslju in upravnem PIC-a. Ta dva subjekta v največji meri oblikujeta smernice delovanja mednarodne skupnosti v BiH. V letu 2008, ko je*

Visoki Predstavnik želel uporabljati bonnska pooblastila, mu je gospod Barroso naročil, naj tega ne stori. V tem letu je mednarodna skupnost svoj fokus delovanja preusmerila na Kosovo, saj je bilo upravljanje dveh konfliktov na Balkanu obenem nemogoče obvladovati.

Priloga Č: Intervju z Davidom Chandlerjem

Intervju opravljen prek e-pošte 21. julija 2014.

David Chandler – Profesor mednarodnih odnosov in direktor Centra za preučevanje demokracije na Univerzi Westminster v Londonu. Poleg ostalih dejavnosti je tudi ustanovitelj revije o intervencijah in vzpostavljanju države (Journal of Intervention and Statebuilding).

V: V procesih vzpostavitve države/institucij po hladni vojni, je več kot evidentna kontradiktornost med teorijo in prakso. Večino avtorjev (Francis Fukuyama, David Chandler, Stefan Wolff, Reinhold Elges, Florian Biber itd.) poudarja, da gre za proces 'od spodaj navzgor', ki je zaznamovan z močno željo in povpraševanjem lokalnih akterjev po novih institucijah, medtem ko je v BiH več kot evidentno, da je celoten proces vzpostavitve države/institucij v rokah mednarodne skupnosti, ki proces vodi 'od zgoraj navzdol'. Kakšen je vaš pogled na omenjeno kontradiktornost in zakaj se teorije ne aplicira v praksi?

O: *V prvi vrsti je potrebno razumeti, da v BiH ni bilo nikakršne želje po formiranju Bosanske države, saj si večina prebivalstva tega ni želela. Tu predvsem mislim na Srbe in Hrvate iz BiH. Vzpostavitev države BiH v dejanskem pomenu besede je tako vsiljen produkt zunanjih mednarodnih akterjev in sosednjih držav.*

V: Večinoma se v teoriji kot ključni element pri procesu vzpostavitve države izpostavlja princip konsociacije, ki zagovarja koncepta teritorialnega samoupravljanja in delitve moči med strankami v sporu. Po DMS-ju je bilo na državni ravni BiH vzpostavljenih le devet institucij, zatem pa smo priča vsiljevanju vzpostavitve institucij na državni ravni s strani OHR-ja. Zakaj mednarodna skupnost ni spodbujala delovanje države po izvornem sporazumu, ki je vseboval veliko elementov konsociacije in se je raje odločila za centralizacijo države?

O: *Konsociacijski ureditvi države smo bili priča v bivši Jugoslaviji. Na žalost ti principi ne morejo biti uspešno aplicirani v državah, kjer je režim vsiljen od zunaj.*

V: Na podlagi raziskovanja sem ugotovil, da so bile pravzaprav skoraj vse pomembnejše institucije vzpostavljanje enostransko, prek uporabe bonnskih pooblastil. Ali je konstantna težnja mednarodne skupnosti po centralizaciji oblasti (kljub odločnem nasprotovanju iz RS-ja) rešitev za probleme BiH? Ali bi lahko bil proces vzpostavitve institucij zaznamovan z krepitvijo institucij na entitetski in kantonalni ravni?

O: *V prvi vrsti bi se moralo enostavno pozabiti na ustavna vprašanja in se namesto tega osredotočiti na ekonomske in socialne težave v državi.*

V: Srbi v BiH se zavzemajo za decentralizacijo in ureditev države po izvornem DMS-ju, medtem ko si Bošnjaki prizadevajo za centralizacijo oblasti. Z uporabo bonnskih pooblastil je OHR centraliziral oblast, kar je močno prispevalo k nezadovoljstvu RS-ju ter povečalo njene aspiracije po samostojnosti. Ali se po vašem mnenju lahko RS sklicuje na pravico do samoodločbe v kontekstu trenutnega "trka" v mednarodnem pravu, med pravico do samoodločbe in principa teritorialne celovitosti države? Zakaj po vašem mnenju v nekaterih situacijah prevlada princip ozemeljske celovitosti (npr. v primeru Krima in RS-ja) in v drugih situacijah obratno (npr. v primeru Kosova in v kontekstu intervencij na Bližjem vzhodu)?

O: *Ti rezultati so predvsem posledica samovoljnih odločitev v kontekstu rivalstva med najmočnejšimi globalnimi akterji. Dejstvo je, da svet ne deluje na dogovorjenih principih mednarodnega prava.*

V: Ali bi se lahko situacija v BiH stabilizirala brez vojaške in kasneje upravljano-administrativne intervencije mednarodne skupnosti?

O: *»Situacija se vedno stabilizira po vojni, vendar je stabilizacija odvisna od konteksta in akterjev, ki so v sam proces vpleteni«.*

V: Na podlagi zgodovinskih dejstev, BiH kot nacionalna država nikoli ni obstajala, prav tako je bil teritorij države vedno okupiran s strani večjih sil. Prebivalci BiH nikoli niso bili suvereni v vodenju svoje države. Bosanci, kot nacija tako nikoli niso obstajali, saj smo bili skozi zgodovino vedno priča močnim etničnim delitvam med Srbe, Bošnjake in Hrvate. Ali se strinjate, da gre v BiH poleg vzpostavitve države tudi za proces vzpostavitve nacije?

O: *V širšem zgodovinskem kontekstu bi zagotovo lahko trdili, da je bilo po vojni potrebno poleg države »izgraditi« tudi nacijo.*

V: Kako bi po vašem mnenju BiH danes delovala če ne bi bili priča centralizaciji oblasti in procesu vzpostavljanja države 'od zgoraj navzdol'? Ali bi bila stimulacija procesa 'od spodaj navzgor' bolj primerna za process vzpostavljanja države v BiH?

O: *Problemi v BiH so predvsem posledica procesa vmešavanja EU in ZDA v razpad bivše Jugoslavije. Trenutno smo v BiH in drugih državah zahodnega Balkana le priča nadaljevanja tega procesa v drugačni obliki in sicer v obliki reguliranja novo nastalih držav.*

Priloga D: Intervju z Milošem Šolajo

Intervju opravljen v Banja Luki 30. julija 2014.

Miloš Šolaja – profesor mednarodnih odnosov na Univerzi v Banja Luki in direktor Centra za mednarodne odnose v Banja Luki.

V: Proces vzpostavitve države in institucij v BiH je bil zaznamovan z močnim vplivom OHR-ja, preko t. i. bonnskih pooblastil. Mnogi avtorji (David Chandler, Matthew T. Parish itd.) trdijo, da je bila uporaba bonnskih pooblastil škodljiva za BiH, predvsem v kontekstu odnosa med konstitutivnimi narodi. Kakšen je vaš pogled na enostranske odločitve OHR-ja in njegov vpliv na proces vzpostavitve države in institucij?

O: *Že od samega začetka poudarjam, da so bonnska pooblastila kontraproduktivna, saj ne pripomorejo k demokratičnemu razvoju v BiH. Oblikovanje liberalnega okolja, vladavine prava in drugih ciljev, ki so potrebni za uspešno vzpostavitev države, zahtevajo samoiniciativne aktivnosti lokalnih akterjev, demokratično odgovornost in seveda čas. Visoki predstavniki so enostavno odvrčali boj za demokracijo, onemogočili izkoriščanje vseh priložnosti liberalnega okolja in transformirali politično vodstvo v kriminalne kliente.*

V: Obstaja splošno prepričanje, da bi se brez ukrepov mednarodne skupnosti, BiH po neuspešni implementaciji DMS-ja zopet znašla v oboroženem konfliktu. Ali se strinjate s to tezo?

O: *Možnost oboroženega konflikta je konstantno navzoča v BiH. Le-ta pa ni toliko odvisna od uporabe Bonnskih pooblastil, ne glede na njih možnost konflikta in potencialnega mira vedno obstaja. Po mojem mnenju bi morala biti vloga mednarodne skupnosti bolj posvetovalna brez direktnega vpliva na izvršno vejo oblasti. Močna vojaška prisotnost mednarodne skupnosti je omogočila avtoritarno implementacijo Bonnskih pooblastil, katerih posledice čutimo danes. Z nekaj zadnjimi ukrepi (uvredba implementacije volitev v Federaciji BiH leta 2011) je OHR uvedel kaos v celotno BiH. Na drugi strani lokalni akterji še vedno niso pripravljeni prevzeti politično iniciativo in odgovornost za izvajanje javnih politik. Njihova zastarela politična kultura pravzaprav izkorišča OHR (in na splošno MS), kot ideološko in politično praktično zamenjavo za nekdanji Centralni Komite Komunistične Partije.*

V: Z uporabo Bonnskih pooblastil so Visoki predstavniki sprejemali zakonodajo in vzpostavljali nove institucije s katerimi so centralizirali oblast, brez soglasja lokalnih akterjev.

Kakšno je vaše mnenje na pristop OHR-ja in koliko so po vašem mnenju njegova dejanja vplivala na nelagodje in separatizem, ki so mu dandanes priča v RS-ju?

O: DMS kot tak je v RS-ju razumljen, kot sredstvo za ukinitve njene stopnje avtonomnosti, ki je bila dosežena po razpadu Socialistične Republike BiH. Strah pred centralizacijo in ukinitvijo RS-ja je konstantno navzoča v njenem vodstvu. Intervencije OHR-ja in avtoritarne uvedbe zakonov brez entitetskega soglasja so ustvarile vtis ustavnih kršitev in inkrementalne centralizacije oblasti. Ta strah pa pravzaprav ni neupravičen, saj je bil prav to rezultat večine akcij OHR-ja, kljub temu da so bile le-te definirane pod različnimi frazami, kot so »vzpostavitev normalne države«, »od Daytonu do Bruslja« ipd. Poleg tega je bilo veliko poskusov OHR-ja, da prelisiči RS z iniciativami po ukinitvi »entiteskega glasovanja« in težnji po imenovanju enotnega predsednika BiH. Vse te aktivnosti v RS niso dobrodošle. Zadnji poskus centralizacije je bila t. i. reforma policije, ki je bilo strogo zavrnjena v RS-ju. Poleg vseh omenjenih stvari je v RS-ju moč čutiti močan občutek neodvisnosti s strani prevladujočega srbskega prebivalstva. V RS-ju namreč prevladuje javno mnenje, da so bila dejanja mednarodne skupnosti anti-srbska.

V: V procesih vzpostavitve države/institucij po hladni vojni, je več kot evidentna kontradiktornost med teorijo in prakso. Večino avtorjev (Francis Fukuyama, David Chandler, Stefan Wolff, Reinhold Elges, Florian Biber itd.) poudarja, da gre za proces 'od spodaj navzgor', ki je zaznamovan z močno željo in povpraševanjem lokalnih akterjev po novih institucijah, medtem ko je v BiH več kot evidentno, da je celoten proces vzpostavitve države/institucij v rokah mednarodne skupnosti, ki proces vodi 'od zgoraj navzdol'. Kakšen je vaš pogled na omenjeno kontradiktornost in zakaj se teorije ne aplicira v praksi?

O: Strinjam se s tem, da mora biti proces voden 'od spodaj navzgor'. Opazovanje in politično svetovanje je zaželeno, ohranitev miru tudi. EU je običala s procesi tranzicije na Balkanu in je tako nepripravljena na mnoge težave, kopirala Sovjetsko ideološki pristop z veliko željami in malo realnosti. Bolj kot je čas tekel manj je bilo sposobnih mednarodnih predstavnikov, ki bi lahko analizirali situacijo in z konkretno vizijo pomagali pri vzpostavitvi političnih načrtov za napredek v procesu vzpostavitve države.

V: Večinoma se v teoriji kot ključni element pri procesu vzpostavitve države izpostavlja princip konsociacije, ki zagovarja koncepta teritorialnega samoupravljanja in delitve moči med strankami v sporu. Po DMS-ju je bilo na državni ravni BiH vzpostavljenih le devet institucij, zatem pa smo priča vsiljevanju vzpostavitve institucij na državni ravni s strani

OHR-ja. Zakaj mednarodna skupnost ni spodbujala delovanje države po izvornem sporazumu, ki je vseboval veliko elementov konsociacije in se je raje odločila za centralizacijo države?

O: *Ne strinjam se s tem da je BiH konsocialna demokracija. Jaz se bolj držim izraza »koordinirana država« oz »sestavljena država« iz zelo centralizirane, več kot pol-države RS in druge federalne entitete Federacije BiH, ki je de facto konsocijalna družba sestavljena večinoma iz Bošnjakov in Hrvatov. O delitvi moči lahko govorimo v smislu koordinacije in harmonizacije procesa odločanja med tremi nacionalnimi političnimi elitami. Ne glede na politični sistem, tri nacionalne skupnosti funkcionirajo v posebnih ločenih političnih sistemih. Uvedba več kot 60-ih ukrepov je pokazala, da je bil cilj mednarodne skupnosti, vzpostavitev močno centralizirane in unitarne države. MS bi se mnogo lažje ukvarjala z centralizirano državo, kar pa je v BiH nemogoče. To je bil tudi glavni razlog uvedbe bonnskih pooblastil v smislu pospešitve procesa birokratsko, brez zavedanja, da je to nemogoče.*

V: Na podlagi raziskovanja sem ugotovil, da so bile pravzaprav skoraj vse pomembnejše institucije vzpostavljanje enostransko, prek uporabe bonnskih pooblastil. Ali je konstantna težnja mednarodne skupnosti po centralizaciji oblasti (kljub odločnem nasprotovanju iz RS-ja) rešitev za probleme BiH? Ali bi lahko bil proces vzpostavitve institucij zaznamovan z krepitvijo institucij na entitetski in kantonalni ravni?

O: *Proces prenosa pristojnosti na skupne institucije je v RS-ju razumljen, kot čista centralizacija. Pri tem procesu se je OHR izogibal prenosu na podlagi soglasja entitet, kar je pravzaprav ustavna določba. Samo obrambna reforma in vzpostavitev indirektnega obdavčevanja sta bili plod soglasja entitet. Vsi ostali ukrepi so nesprejemljivi za RS, kar je tudi razlog današnjo nestabilnost v BiH. Ena najpomembnejših intervencij je bila širitev Sveta ministrov iz 3 na 9 ministrstev. Poleg tega RS strogo nasprotuje velikemu številu agencij in drugim institucijam, ki zaposlujejo več kot 22.000 ljudi, kar je več, kot je pred razpadom zaposlovala celotna Jugoslavija! Davkoplačevalci plačujejo to neučinkovito administrativno pošast! RS na podlagi teh dejstev trdi, da je samo-vzdrževanje lažje brez skupnih institucij in obenem zahteva povračilo vseh pristojnosti odvzetih na podlagi odločitev Visokega predstavnika.*

V: Večino vsiljenih zakonov s strani OHR-ja je bilo kasneje sprejetih v normalni proceduri PS BiH. Zakaj so kljub ostremu nasprotovanju poslanci RS-ja v PS BiH kasneje sprejeli te zakone?

O: Razlog je politična moč OHR-ja v bonnskih pooblastilih, uporabo katerih je omogočala močna vojaška sila IFOR in SFOR. Poleg tega so se lokalni politiki v strahu po suspenziji prilagajali politikam OHR-ja, mnogo jih je bilo tudi skupaj v korupcijskih aktivnostih. Ti politiki so svojo politično nemoč in nepripravljenost pravzaprav opravičevali z akcijami OHR-ja. Poleg vsega je v tem času prihajalo tudi veliko denarja prek mednarodne pomoči. Danes je vse močno spremenjeno. Zelo malo vojaške sile, popolnoma šibak OHR, ki je ostal brez avtoritete in manj denarja iz tujine, kar krepi položaj lokalnih politikov in obenem večja njihovo odgovornost do svojih volivcev.

V: Veliko pravnikov zagovarja tezo, da je za prenos pristojnosti in formuliranje novih institucij obstajalo zatočišče v različnih delih DMS-ja. Za vzpostavitev institucije pravosodja npr. v delu, ki govori o vladavini prava. Ali po vašem mnenju v DMS-ju obstaja osnova za prenos pristojnosti brez soglasja entitet?

O: DMS je jasen, da se prenos pristojnosti lahko izvrši le prek sporazuma entitet. V času vladavine SDS-a je bilo mnogo straha med srbskimi politiki, saj je bila srbska stran (Srbija in RS) vedno obtožena za agresijo nad BiH, za kršenje DMS-ja, mnogi so bili tudi podvrženi obtožbam, da skrivajo vojne zločince ipd. Obstajalo je veliko mehanizmov preko katerih se je vršil pritisk, tudi s politično silo OHR-ja. Na drugi strani obstaja prepričanje, da je bošnjaška stran močno lobirala, kar ji je omogočala pozicija Sarajeva, kjer se nahajajo vse relevantne mednarodne institucije. Govori se, da niso izbirali sredstva, da bi podkupili najpomembnejše predstavnike. Sedaj je situacija popolnoma drugačna, ukinitve entitet je nemogoča zgodba, kar potrjujejo tudi najmočnejši mednarodni predstavniki.

V: Ali so po vašem mnenju intervencije OHR-ja pripomogle na poti v NATO in EU? Veliko intervencij ima namreč podlago v dokumentih EU (npr. študija izvedljivosti). Na drugi strani smo priča prehodu iz t. i. funkcionalne BiH na t. i. mehanizem koordinacije. Do kakšne mere je bila pot BiH v EU opravičilo za intervencije OHR-ja in koliko so te intervencije pravzaprav pripomogle k uresničitvi tega cilja?

O: Obstajajo dobre stvari v delovanju mednarodne skupnosti. To se v prvi vrsti navezuje na prenos standardov na različnih področjih, kot so mediji, komunikacije, varnost, pravosodje, davčna politika ipd. Problem nastane, ko se mednarodna skupnost začne mešati v funkcioniranje političnega sistema in pri tem preferira bošnjaško stran. Navsezadnje je manjša žrtev RS, saj imajo mnogo več problemov Hrvati v BiH, ki si ne morejo zagotoviti niti svojih političnih predstavnikov (primer Komšić, Vlački ipd.). Odločitev za pot v EU bi bila

dosežena tudi brez OHR-ja. Problem je v tem, ker BiH nima ustavne stabilnosti in dovolj odločnosti, da izvede potrebne reforme. Res je da se aplicira mehanizem koordinacije, ampak EU ni bila temu prav zelo naklonjena. Prav iz EU je prišel Wilfried Martens, ki je poskušal vzpostaviti enotno policije BiH, katere nima niti njegova domača dežela – Belgija. Kakorkoli, entitetska delitev je sedaj realnost i jasna pot. RS se na pot v EU mnogo hitreje in kvalitetneje pripravlja, kar povzroča ljubosumnost in jezo v Sarajevu.

V: Srbi v BiH se zavzemajo za decentralizacijo in ureditev države po izvornem DMS-ju, medtem ko si Bošnjaki prizadevajo za centralizacijo oblasti. Z uporabo bonnskih pooblastil je OHR centraliziral oblast, kar je močno prispevalo k nezadovoljstvu v RS-ju ter povečalo njene aspiracije po samostojnosti. Ali se po vašem mnenju lahko RS sklicuje na pravico do samoodločbe v kontekstu trenutnega “trka” v mednarodnem pravu, med pravico do samoodločbe in principa teritorialne celovitosti države? Zakaj po vašem mnenju v nekaterih situacijah prevlada princip ozemeljske celovitosti (npr. v primeru Krima in RS-ja) in v drugih situacijah obratno (npr. v primeru Kosova in v kontekstu intervencij na Bližjem vzhodu)?

O: *Ko govorimo o mednarodni skupnosti je potrebno izpostaviti »dvojne standarde«. Precedens Kosova je izzval Abhazijo, Južno Osetijo ter sedaj Krim in v vseh primerih govorimo o istem principu mednarodnega prava. RS je drugačen primer, pa vseeno ne tako drugačen. Kot prvo, določitev entitetskih meja je RS-ju dalo striktno določen teritorij, seveda to ni državna meja, vendar ta črta ločuje direktno obdavčevanje, zdravstveno varstvo, izobraževanje in še marsikaj drugega, kar BiH de facto ločuje v dve ločeni pol-državi. Tudi če primerjamo politično ureditev RS-ja in Kosova lahko zaključimo, da je RS mnogo bolj država kot Kosovo, navsezadnje je bilo Kosovo le avtonomna regija v Srbiji. Na drugi strani se je potrebno vprašati ali bi popolna neodvisnost sploh bila koristna za RS?*

V: Več kot jasno je, da so mednarodne intervencije po hladni vojni, kršile koncept suverenosti in načela »nevmešavanja« ustanovne listine OZN-a. Ali je obstajala kakšna alternativa vojaški in kasneje upravljalno-administrativni intervenciji mednarodne skupnosti v BiH, z obzirom na dejstvo, da je med letoma 1992-95 potekala krvava vojna? Ali bi se lahko situacija po vojni stabilizirala brez močne vloge MS?

O: *V tem času smo bili priča globalni spremembi v kriznem upravljanju! UN je šel na stran, medtem ko so na globalno sceno prišle t .i. Kontaktne Skupine (Hrvaška 1994, BiH 1999, Kosovo 1999). Poleg tega je UN razširila svoja pooblastila pri vzpostavitvi miru v konfliktnih državah. NATO je takrat s kar 62.000 vojaki skrbel za mir v BiH, kar je bila takrat največja*

mirovna operacija v zgodovini. Gledano iz današnje perspektive bi lahko rekli, da je šlo za pretiravanje v samem številu vojakov, toda v tem času je novi svetovni red galopiral in veliko mehanizmov je bilo potrebno implementirati in testirati. Obstanek NATA je bil takrat sporen, zato je konflikt v BiH tudi služil za njegovo preživetje.

V: Kako bi po vašem mnenju BiH danes delovala, če ne bi bili priča centralizaciji oblasti in procesu vzpostavitve države 'od zgoraj navzdol'? Ali bi bila stimulacija procesa 'od spodaj navzgor' bolj primerna za proces vzpostavitve države v BiH?

O: *Če bi imela mednarodna skupnost imela opredeljen koncept in precizne mehanizme za implementacijo, ki bi bazirali na usmerjanju lokalnih akterjev in modelu 'od spodaj navzgor', bi bil rezultat popolnoma drugačen. Moje mnenje je, da mora BiH oblikovati demokratično ustavo, ki mora biti izključno delo in rezultat pogajanj lokalnih akterjev. Samo ukrepi v to smer lahko zagotovijo varnost in stabilnost za daljši čas in premik politike k realnimi problemi države, kot sta ekonomija in socialne težave.*

V: Ali bi bila BiH po vašem mnenju bolj funkcionalna kot centralizirana država, ki bi delovala na državljanskem konceptu, ali kot decentralizirana država s poudarkom na avtonomiji konstitutivnih narodov?

O: *Državljski koncept je trenutno nemogoč. Le-ta podrazumeva državljanske interese, kar pomeni individualno družbo. V BiH prevladuje nacionalno-kolektivni interes. Kombinacija tega interesa z državljanskim bi pomenila manipulacijo najštevilčnejšega naroda, to je Bošnjakov. Sam koncept ne bi dobil podpore pri Srbih, ker tudi bivša Jugoslavija ni delovala na državljanskem konceptu, ker so bili Srbi najštevilčnejši in bi s tem imeli največ oblasti v svojih rokah. To bo mogoče enkrat končni rezultat vsega, ampak to je stvar procesa in ne ideološke odločitve ali neke zakonske rešitve.*

Priloga E: Intervju z Dušanom Stojčićem

Intervju opravljen preko e-pošte 20. decembra 2011

Dušan Stojčić: bivši predsednik Narodne skupščine Republike Srpske (NSRS) in član SDS-a.

V: Ali so mednarodne institucije v BiH vplivale na delovanje in implementacijo ciljev stranke SDS po podpisu DMS-ja?

O: *DMS je vsekakor imel vpliv na delovanje stranke SDS, pravzaprav je imel objektivne posledice na vse politične faktorje v RS-ju in BiH. Do leta 1995 je bil strateški cilj SDS-a ohranitev enakopravnosti srbskega naroda v BiH in njegove pravice, da suvereno odloča o svoji usodi v trenutku razpada SFRJ in BiH (Jugoslavije v malem). Na začetku smo si za uresničitev tega cilja prizadevali preko obstanka v Jugoslaviji kasneje pa preko iskanja mednarodnega priznanja Republike Srpske. Po podpisu DMS-ja, je bil glavni politični cilj SDS-a ohranitev pravnih in institucionalnih kapacitet RS-ja, kot je to predvideno z ustavo BiH. DMS je zaradi svojih nedorečenosti in predvsem zaradi odprtih pritiskov OHR-ja, močno omejeval delo SDS-a, ki je bil zaradi svojega političnega delovanja izpostavljen vsakodnevnim pritiskom s ciljem, da se zmanjša njegov politični vpliv in da se stranko eventualno eliminira iz političnega življenja RS-ja in BiH.*

V: Kako komentirate tezo, da se po DMS-ju politične stranke v BiH lahko primerjajo s političnimi strankami v drugih državah le na formalnem nivoju, saj je bilo njihovo osnovno delo velikokrat implementirano s strani mednarodnih institucij v BiH?

O: *SDS je po podpisu DMS-ja trpel posebno močan pritisk zaradi njenega nasprotovanja centralizaciji BiH. Brutalne suspenzije in umik kadrov SDS-a iz političnega življenja, brez kakršnihkoli obrazložitvev in argumentacij, vsiljevanje ustavnih amandmajev in zakonov, so le nekatere manifestacije dušitve demokratičnih procesov in kršitev človekovih pravic s strani OHR-a. Iz te perspektive pravzaprav nobena politična stranka v BiH in njene institucije niso bile mesto sprejemanja odločitev, saj je ta moč ležala v rokah OHR-ja, ki je užival popolno podporo ZDA.*

V: Ali so mednarodne institucije (predvsem OHR) vplivale na proces odločanja v stranki SDS?

O: *SDS sigurno nekaterih odločitev nikoli ne bi sprejela, če ne bi bila pod pritiskom OHR-ja. Če nismo sprejeli določenih odločitev, smo bili priča odprtim grožnjam OHR-ja, kot so: prepoved delovanja stranke, prepoved udeležbe na volitvah itd.*

V: Kako bi na splošno ocenili situacijo v kateri so se znašle politične stranke po DMS-ju?

O: *Odprto vmešavanje mednarodne skupnosti v notranje politično življenje RS-ja in BiH, je bilo v veliki večini usmerjeno proti kadrom in politikam SDS-a. To je seveda pustilo globok madež na politični »rejting« SDS-a. Kriminalizacija SDS-a i njenih voditeljev je bilo glavno sredstvo v uresničitvi cilja slabitve moči SDS-a in posledično RS-a.*

Priloga F: Intervju z Irfanom Čengićem

Intervju opravljen preko e-pošte 18. avgusta 2014

Irfan Čengić: Član SDP BiH in svetnik v skupščini občine Stari Grad Sarajevo

V: V BiH smo bili do leta 2007 priča intervencionističnem delovanju OHR-ja, ki je imelo za posledico vzpostavitev institucij in prenos pristojnosti iz entitet na državno raven oblasti. Kakšno je vaše stališče o intervencijah OHR-ja? Ali je po vašem mnenju centralizacija oblasti koristna za BiH?

O: *Najproduktivnejšemu mandatnemu obdobju, v katerem je bilo sprejetih največ zakonov in vzpostavljenih največ institucij smo bili priča od 2002–06. To je bila seveda posledica močnega vpliva OHR-ja. Kot državljan sem vsekakor zadovoljen s tem obdobjem in angažiranostjo Visokega predstavnika, saj je le-ta do padca Aprilskega paketa opravil delo, ki ga nihče drug ne zmore. Zato BiH sedaj že 8 let stoji na mestu.*

V: Kako bi ocenili vpliv vaše stranke na kreiranje javnih politik v času, ko je ključno vlogo v BiH igral OHR? Ali ste lahko suvereno izražali in implementirali svoje politične cilje?

O: *Dokler obstaja OHR nihče v BiH ni suveren, tako tudi politične stranke niso bile suverene, predvsem SDS. Vseeno pa so lahko politične stranke v tem obdobju izražale svoje cilje, vse dokler se ti niso bili v nasprotju z ustavo BiH.*

V: Ali so bile po mnenju vaše stranke enostranske odločitve OHR-ja (zakoni, suspenziji itd.) legitimne?

O: *Vse odločitve in zakoni OHR-ja so legalni, saj je OHR del ustavnega sistema, vendar njegove intervencije vsekakor nimajo legitimnosti. BiH je demokratična država in s tem suverenost pripada prebivalstvu, ki na volitvah izbira svoje predstavnike in institucije. Prebivalstvo BiH svoje suverenosti ni preneslo na OHR, zato so akcije slednjega legalne a obenem nelegitimne.*

V: Ali ste lahko kot politični akter v obdobju intervencionizma OHR-ja v zadostni meri vplivali oz. sodelovali pri procesu vzpostavitve institucij v BiH?

O: *Samo dejstvo, da je v formiranje aprilskega paketa bil vključen tudi SDP, takrat opozicijska stranka na vseh nivojih oblasti, priča o tem, da je OHR vedno skušal doseči*

splošni konsenz za vzpostavitev institucij v BiH, tako je lahko vsaka stranka vplivala na ta proces, med drugim tudi SDP.

V: Kakšno je vaše stališče o enostransko sprejetih zakonih, ki so bili kasneje sprejeti tudi v PS BiH? Zakaj so politične stranke sprejemale zakone katerim so se pred intervencijo OHR-ja močno zoperstavljale?

O: *V tem obdobju so se izvoljeni uradniki in politične stranke bale sankcij s strani Visokega predstavnika in so tako sprejemale sicer pozitivne zakone za BiH.*

V: Kakšna bi po stališčih vaše politične stranke bila najboljša institucionalna ureditev BiH? Kakšen je vaš odnos do centralizacije oblasti v BiH? Bi bila BiH bolj funkcionalna kot unitarna ali decentralizirana država?

O: *BiH mora biti urejena kot decentralizirana država z ekonomsko–geografskimi regijami in ne etničnimi, čemur priča danes. Prav tako bi več pristojnosti morali posedovati državna in lokalna raven oblasti.*

Priloga G: Intervju s Srdjanom Mazalico

Intervju opravljen preko e-pošte 20. avgusta 2014

Srdjan Mazalica: Član glavnega odbora stranke SNSD in poslanec v NSRS.

V: V BiH smo bili do leta 2007 priča intervencionističnem delovanju OHR-ja, ki je imelo za posledico vzpostavitev institucij in prenos pristojnosti iz entitet na državno raven oblasti. Kakšno je vaše stališče o intervencijah OHR-ja? Ali je po vašem mnenju centralizacija oblasti koristna za BiH?

O: *Uporaba bonnskih pooblastil je neskladna z ustavo BiH in krši splošne standarde človekovih in državljskih pravi ter osnovna načela mednarodnega prava. Bonnska pooblastila niso del DMS-ja in močno presegajo okvire delovanja Visokega predstavnika, dogovorjene v DMS-ju. Njegove akcije so centralizirale oblast v BiH, kljub temu da so decentralizirane strukture na podlagi študije Skupščine Evropskih Regij (Assembly of European Regions) najbolj koristne v državah, kjer se politike v posameznih regijah razlikujejo. Večja kot je razlika med regijami večjo ekonomsko korist ima decentralizacija.*

V: Kako bi ocenili vpliv vaše stranke na kreiranje javnih politik v času, ko je ključno vlogo v BiH igral OHR? Ali ste lahko suvereno izražali in implementirali svoje politične cilje?

O: *V tem obdobju je bila stranka SNSD večinoma v opoziciji. S prihodom SNSD-ja na oblast v RS-ju, je bil proces prenosa pristojnosti zaustavljen, prav tako se je zmanjšala vloga Visokega predstavnika.*

V: Ali so bile po mnenju vaše stranke enostranske odločitve OHR-ja (zakoni, suspenziji itd.) legitimne?

O: *Pa aneksu X Visoki predstavnik nima nikakršnih bonnskih pooblastil, saj podpisnice DMS-ja seveda ne bi pooblastile enega človeka, da enostransko spreminja ustave, krši ustavne določbe, sprejema zakone, vzpostavlja nove institucije, suspendira demokratično izbrane predstavnike ljudstva in krši osnovne človekove pravice. Aneks X je sicer napisan zelo ohlapno, zato ga je potrebno brati konsistentno z drugimi aneksi sporazuma, med drugim tudi z aneksom IV, ustavo BiH. Aneks IV je namreč vzpostavil zelo strukturirano državno ureditev v kateri so pooblastila uravnoteženo dodeljena različnim organom na državni in regionalni ravni BiH, tako da je demokratično upravljanje omogočeno vsem konstitutivnim akterjem v državi. Visoki predstavnik nima pravice kršiti aneks IV ali aneks VI. Uporaba bonnskih*

pooblastil je bila velikokrat obsojena tudi s strani mednarodnih političnih in pravnih ekspertov. Svet Evrope je med drugim obsodil, da so akcije OHR-ja v nasprotju z osnovnimi demokratičnimi načeli in poleg tega obsodil dejstvo, da Visoki predstavnik lahko sprejema odločitve brez kakršnekoli odgovornosti za njihove posledice. Visoki predstavnik sicer ni imenovan s strani generalnega sekretarja OZN-a, saj mu je bil mandat dodeljen s strani podpisnic aneksa X, toda potrebno je izpostaviti, da še nobena resolucija Varnostnega sveta OZN-a ni nikomur določila tako širokih pooblastil.

V: Ali ste lahko kot politični akter v obdobju intervencionizma OHR-ja v zadostni meri vplivali oz. sodelovali pri procesu vzpostavitve institucij BiH?

O: *Po tem ko smo prišli na oblast se je število institucij vzpostavljenih na državnem nivoju BiH zmanjšalo.*

V: Kakšno je vaše stališče o enostransko sprejetih zakonih, ki so bili kasneje sprejeti tudi v PS BiH? Zakaj so politične stranke sprejemale zakone katerim so se pred intervencijo OHR-ja močno zoperstavljale?

O: *Moje stališče o teh zakonih je negativno, zato ker so ti zakoni prenašali pristojnosti na državno raven BiH in razgrajevali daytonske strukture v BiH. Zaradi političnega pritiska OHR-ja na politične stranke in njihove predstavnike so bili ti zakoni vseeno sprejeti v PS BiH.*

V: Kakšna bi po stališčih vaše politične stranke bila najboljša institucionalna ureditev BiH? Kakšen je vaš odnos do centralizacije oblasti v BiH? Bi bila BiH bolj funkcionalna kot unitarna ali decentralizirana država?

O: *Federalna ureditev v kateri bi glavno vlogo imeli entiteti, bi bila najugodnejša institucionalna ureditev za BiH. Prenos pristojnosti pa se lahko izvede le na podlagi dogovora obeh entitet. Centralizacija oblasti v BiH bi povzročila prevladujoči vpliv enega konstitutivnega naroda nad drugima dvema. BiH je lahko funkcionalna samo kot decentralizirana država.*